

K.K.T.C. MERKEZ BANKASI

ÜÇ AYLIK BÜLTEN

Sayı: 2008 - II

ÖNSÖZ

Küresel kriz ortamı bankacılık sektörünün ekonomideki önemini çarpıcı bir şekilde ortaya koymaktadır. Temel yetki ve görevlerinden biri finansal istikrarı sağlamak olan KKTC Merkez Bankası bu süreç içerisinde ülkemiz ekonomisi, finans sektörü ve kamu maliyesinde meydana gelen gelişmeleri Haziran 2008 sonu itibarıyla değerlendiren “Üç Aylık Bülten”i küresel krizin derinleştiği ve etki alanını genişlettiği bir dönemde yayınlamaktadır.

İnsanların daha fazla etkileşim içinde olduğu günümüzde ayakta kalabilmenin yolu güçlü bilgiden geçmektedir. Bilgiye ulaşmak için gerekli araçlardan biri ise doğru ve güvenilir verinin elde edilmesine bağlıdır. Bu gereklilik ışığında ülkemizdeki önemli sorumluluğun Kurumumuza düştüğüne inanarak ve bu görev bilinci ile hazırladığımız yayınların, kamuoyunu şeffaf ve doğru bilgilendirme açısından en önemli araç olduğuna inanmaktayız. Bu doğrultuda hazırlamış olduğumuz bülten içeriğinde esas olarak küresel ve seçilmiş ülkelerdeki ekonomik gelişmeler, KKTC ekonomisi, KKTC kamu maliyesi, KKTC bankacılık sektörü ile finansal istikrara yönelik gelişmeler yer almaktadır. Her bültende farklı bir konuya yer verdiğimiz raporun son bölümü ise, KKTC Sosyal Güvenlik Sisteminin değerlendirilmesine ayrılmıştır.

2008-II. çeyrek bülteni hazırlarken birinci bölümde Dünya'nın gelişmiş ülkelerinde Merkez Bankaları'nın faiz kararları öncesindeki imalat ve hizmet özel sektör ekonomik faaliyetlerinin eğilimleri için öncü gösterge olarak kullanılan PMI (Ürün İmalat Endeksi) Endeksine yer verilmiştir.

'Finansal İstikrar Analizi' bölümündeki konular küresel krizin de etkisi dikkate alınarak finansal istikrarı tehdit eden unsurları içerecek şekilde zenginleştirilmiştir. Ayrıca gelişmiş ülke Merkez Bankaları'nın finansal krize karşı almış oldukları önlemlere ve yapmış oldukları işbirliklerine dair örnekler açıklanmaktadır. Yine aynı bölümde finansal/mali sektörün bankacılık sektörü dışındaki (Sigortacılık, uluslararası bankacılık birimleri, kooperatifler ve döviz büroları) diğer sektörlerle ait bazı bilgiler özetlenmiştir.

Bir önceki Bülten'in önsözünde bahsedildiği gibi, ülkemizdeki bankacılık sektörünün performansını takip edebilmek amacıyla hazırlanan “Finansal Sağlık Endeksi”nin oluşturulmasına yönelik çalışmalar tamamlanmış ve bu bültende okuyucunun bilgisine sunulmuştur. Endeksle ilgili performans değerlendirmesi yapılırken, bunun sektörün performans göstergelerinden sadece biri olduğu dikkate alınmalıdır.

Ekonomik ve ilgili diğer kesimlerin değerlendirmesine yardımcı olmak üzere sonuçlandırılma aşamasında olan ve ileriki bültenlerde yer verilecek yeni konulardan bir diğeri ise ‘İktisadi Yönelim ve Beklenti Anketi’dir. Söz konusu anket ekonomik gelişmeleri daha yakından takip edebilmek ve ekonomide talep yönünde KKTC’de faaliyet gösteren firmaların eğilimlerini ortaya koyabilmek amacıyla hazırlanmakta olup pilot çalışması tamamlanmıştır.

Bültenin sürekli geliştirilerek çıkarılmasına katkıda bulunan çalışma arkadaşlarıma teşekkür eder, kullanıcılarına yararlı olmasını dilerim.

Ahmet TUGAY

Başkan

(Sayfa düzeni gereği boş bırakılmıştır)

© KKTC Merkez Bankası, 2008 / II

Adres

Bedreddin Demirel Caddesi,
Lefkoşa - KKTC

Yazışma Adresi

P.K. 857, Lefkoşa-KKTC

Telefon

0392 - 228 3216 (10 Hat)

Fax

+0392 - 228 5240

+0392 - 228 2131

Telex

57493

Websitesi

<http://www.kkctmb.trnc.net>

E-mail

ileti@kkctmb.trnc.net

Bu Bülten, KKTC Merkez Bankası
Yönetim Kurulu'nun onayı ile
hazırlanmış ve yayımlanmıştır.

Üç aylık bültende yayımlanan veriler geçici verilerden derlenmiştir. Önceki bültenler ve/veya internet sitemizdeki verilerle karşılaştırıldığında farklılıklar görmek mümkün olup, kamuoyunu bilgilendirmek amacıyla hazırlanan bu bültendeki veriler kanıt gösterilmek suretiyle KKTC Merkez Bankası'ndan herhangi bir hak veya değişiklik talebinde bulunulamaz.

*Bu yayının tüm hakları saklıdır.
Sadece, ticari amaçlı olmayan eğitim,
araştırma vb. çalışmalarda kaynak
gösterilerek kullanılabilir.*

Ön Kapak Resmi: Girne Kalesi-Girne

A. KISALTMALAR

ABD	Amerika Birleşik Devletleri
AB/AB-13	Avrupa Bölgesi
AMB/ECB	Avrupa Merkez Bankası
BoE	İngiltere Merkez Bankası
DPÖ	Devlet Planlama Örgütü
FED	Amerika Merkez Bankası
GSMH	Gayri Safi Milli Hasıla
GSYİH	Gayri Safi Yurtiçi Hasıla
İAB	İstanbul Altın Borsası
IMF	Uluslararası Para Fonu
KKTCMB/Banka	Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Merkez Bankası
MB	Merkez Bankası
MDC	Menkul Değerler Cüzdanı
MMK	Mevduat Munzam Karşılıkları
OECD	Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü
SYSR/SYR/SYSO	Sermaye Yeterliliği Standart Rasyosu
TL/TP/YTL	Türk Lirası
TGA	Tahsili Gecikmiş Alacaklar
TCMB	Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası
YP	Yabancı Para
£	Sterling, GBP
\$/Dolar	Amerikan Doları, ABD Doları
€	Euro, Avro

B. TANIMLAR

Brüt Krediler: Kredi ve Avanslar + Tahsili Geçikmiş Alacaklar

Likit Aktifler: Nakit Değerler + Merkez Bank. Alacaklar + Bankalardan Alacaklar

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa</u>
Önsöz	i
1 Uluslararası Gelişmeler	1-7
2 İstihdam ve Fiyatlar	9-11
3 Dış Ekonomik İlişkiler	13-16
4 Bütçe Gelişmeleri	17-22
5 Parasal ve Finansal Gelişmeler	23-30
6 Finansal İstikrar Analizi	31-42
7 Araştırma, Anket ve Çalışma Raporları	43-46
Ekonomik Kararlar	47-48
İstatistik Tabloları	49-80
Notlar	81-82

(Sayfa düzeni gereği boş bırakılmıştır)

1. ULUSLARARASI GELİŞMELER

2008 İkinci Çeyrek Küresel Görünümü

2008 yılı ikinci çeyreği özellikle enerji ve tarım sektöründe oluşan yüksek emtia fiyatlarına bağlı olarak oluşan enflasyonist ortamla birlikte ABD'deki eşikaltı kredi krizinin tetiklemesiyle ortaya çıkan finansal krizin derinleştiği, belirsizliklerin daha da arttığı ve küresel ekonomik aktiviteyi olumsuz etkilemeye başladığı dönem olmuştur. Bunlara ek olarak ABD mortgage piyasası kaynaklı başlayan krizin etkilerinin yatırım bankalarına zarar vermesi ve bazı yatırım bankaları ile ilgili yapılan statü değişiklikleri ile kriz yeni bir boyut kazanmıştır. Geline bu noktada bankaların zararlarının büyük kısmının gerçekleştiği ve konut kredileri ile ilgili zararlarını yansıttıkları ifade edilmekle birlikte, finansal piyasalarda yaşanan krizin reel ekonomiye yansımalarının daha açık bir şekilde ortaya çıkmaya başlamıştır. Bu aşamada oluşan kredi sıkışıklığının aşılması ve piyasalarda sağlanamayan güven ortamının tesis edilmesi için merkez bankaları, alınan ortak önlemleri açıklamaya devam etmişlerdir.

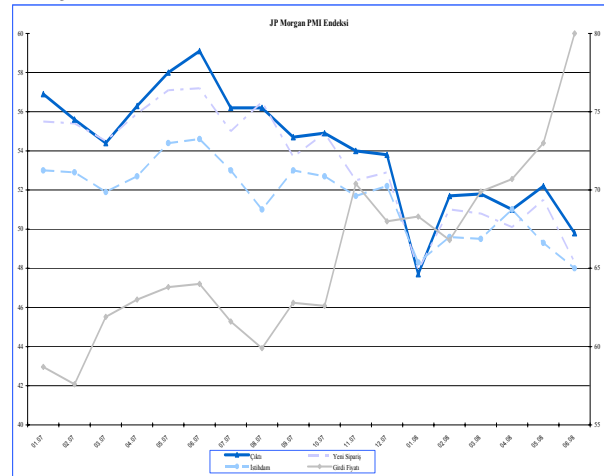
2008 Haziran ayında artan global talep karşısında arzın yetersiz kalacağı endişesiyle tarihin en yüksek seviyesine ulaşan petrol fiyatları OPEC'in üretim artırımına gideceğini duyurması ile gerileme göstermiştir. 2008 yılı ikinci çeyreği içerisinde petrol fiyatlarına paralel olarak enflasyonist baskının global ekonomide kendi hissettirdiği gözlenmiştir.

2008 Haziran ayı itibarıyla ekonomideki kırılmalıkların arttığı, küresel ekonomik aktivitenin gerilediği bir ortamda piyasadaki güven unsurunu ve finansal sistemin güçlü sermaye yapısını sağlayabilen ve koruyabilen ülke ekonomilerinin bu krizde asgari düzeyde etkileneceği değerlendirilmektedir.

JP-Morgan Küresel PMI Çıktı Endeksi 2008'in ilk ayında eşik değeri olan 50'nin altında kalarak ve 11 Eylül 2001 saldırılarından sonra en hızlı düşüşü göstermiş ve 47,70 olmuştur. Ocak ayındaki bu gerilemeden sonra endeks, takip eden aylarda yine eşik değeri olan 50'nin üzerine çıkmıştır. Ancak Mayıs ve Haziran aylarında çıktı endeksi eşik değerinin altına düşerek sırasıyla 49,80 ve 49,30 olarak gerçekleşmiştir. Bu düşüş Amerika, Avrupa bölgesi ve en fazla da İngiltere'deki ekonomik aktivitenin yavaşlamasına bağlı olarak yaşanmıştır.

JP-Morgan PMI yeni sipariş endeksi de Haziran ayında 45,90 seviyesinde kalmıştır. Endeksin eşik değeri olan 50 seviyesinin altına düşmesi küresel finans piyasasında yaşanan krizin reel ekonomiye yansımalarının başladığına dair bir gösterge niteliği taşımaktadır. JP-Morgan PMI istihdam endeksinin de Mayıs ve Haziran ayında eşik değerinin altında kalarak sırasıyla 49,30 ve 48,00 seviyelerinde gerçekleştiği ve işsizliğin önümüzdeki dönemde ekonomik aktivitedeki daralmaya bağlı olarak özellikle gelişmiş ülkeler için büyük bir sorun olacağı değerlendirilmektedir. Enerji fiyatlarındaki artışlara bağlı olarak Mart ayında 69,90 olan JP-Morgan PMI girdi fiyat endeksi Haziran ayında 80,00 seviyesine ulaşmıştır.

Grafik 1.1

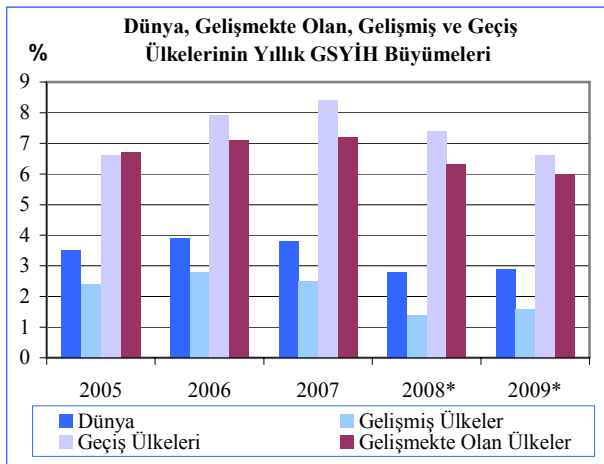

Kaynak: ISP

Küresel Büyüme

2008 yılı ikinci çeyreğinde gelişmiş ülkelerde iç talep büyümesinin düşmesi, gelişmekte olan ekonomilerde ise ihracatın zayıflamasına bağlı olarak küresel ekonominin büyüme hızında bir yavaşlama gözlenmektedir. IMF'nin 2007 yılında yüzde 4,9 olan, 2008 yılında küresel ekonominin tahmini büyüme oranı 2008 yılı Nisan ayında yüzde 3,7'ye, Temmuz ayında ise 4,1'e Ağustos ayında ise 3,9'a revize etmiştir.

Grafik 1.2

Not: * tahmin rakamlarıdır.

Kaynak: 2008 ortasında WESP tarafından iyimser senaryo üzerinden güncellenmiştir.

Küresel İşsizlik Oranı

Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) tarafından yıllık olarak yayımlanan 'Küresel İstihdam Eğilimleri 2008' raporunda küresel ekonomik dalgalanma ile birlikte 2008 yılı sonuna kadar dünya genelinde 40 milyon yeni istihdam beklenmesine karşılık 45 milyon yeni iş gücünün beklenmesi nedeniyle 5 milyon yeni işsiz ortaya çıkacağı tahmin edilmektedir. 2007 sonu itibarıyla dünyada toplam 189,9 milyon işsiz varken küresel işsizlik oranı yüzde 6 olarak gerçekleşmiştir. 2008 yılı için bu oranın 5 milyon kişilik artışın etkisiyle yüzde 6,1'e yükseleceği tahmin edilmektedir.

Dünya Ekonomisinin İçinde Bulunduğu Belirsizlik Ortamı

Uluslararası Para Fonu (IMF), bir önceki bültende verdiğimiz raporla ilgili bazı verileri revize etmiştir. Buna göre Nisan 2008 tarihli raporunda global büyümeye ilişkin tahminlerini 2008 yılı için yüzde 3,7'den yüzde 3,9'a, 2009 yılı için yüzde 3,8'den yüzde 3,9'a revize ettiğini açıklamıştır. IMF 2008 yılının ilk çeyreğinde global büyümenin beklentilerin üzerinde gerçekleşmesine rağmen yılın ikinci yarısından itibaren belirgin bir yavaşlama eğilimine girmesini ve 2009 yılından itibaren ise ekonomide yavaş yavaş bir toparlanmanın kaydedilmesini beklemektedir. Raporda ayrıca finansal piyasalardaki sorunların yapılacak yatırımları ve kredi sağlama olanaklarını sınırlamasına, ülkelerin enflasyonla mücadelede öncelik tanınmasına ve süregelen global dengesizliklerin global büyümeye ilişkin olumsuz rolüne vurgu yapılmıştır.

Gelişmiş Ülkeler ve Türkiye'deki Ekonomik ve Finansal Gelişmeler

Büyüme

Enflasyonist ortamın oluşmasıyla ve finansal piyasalardaki dalgalanmaların etkisiyle 2008'in ilk yarısına küresel ekonominin büyüme hızındaki yavaşlama damgasını vurmuştur. Gelişmekte olan ülke ekonomilerinin güçlü ekonomik büyümelerinin devam ettiği göz önüne alınırsa, ekonomik büyümedeki yavaşlamanın özellikle gelişmiş ülkelerde baş gösterdiği görülmektedir.

2008 yılı ikinci çeyrekte ABD GSYİH'si bir önceki yılın aynı dönemine göre %2,1 oranında büyümüştür. Ekonomideki bu büyüme rakamına ulaşılmasında lokomotif ihracat gelirlerindeki artışların yanı sıra ekonomik durgunluğu önlemek adına alınan önlemlerden biri olan vergi iadesinin tüketim harcamalarını artırması olmuştur. Ancak yılın üçüncü çeyreğinden itibaren ekonominin konut sektörü yatırımlarının zayıflaması, tüketim harcamalarının gerilmesi ve dış talepteki

yavaşlamaya bağlı olarak daha zayıf bir performans göstermesi beklenmektedir.

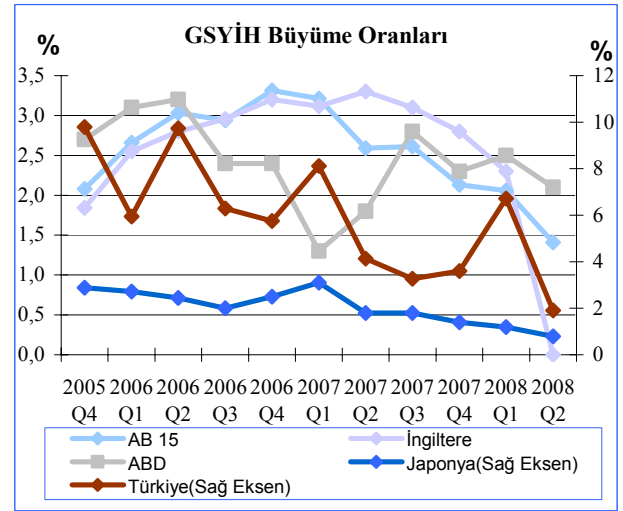
Avrupa bölgesi GSYİH'si 2008 yılı ikinci çeyreğinde bir önceki yılın aynı dönemine göre yüzde 1,4 büyüme kaydetmiştir. Ancak 2008 yılı ilk çeyreğine göre yüzde 0,2'lik bir daralma gerçekleşmiştir. Bu dönemde iç ve dış talepteki gerilemeye bağlı olarak tüketim ve yatırım harcamalarının yavaşlaması bir önceki çeyreğe göre ekonominin daralmasını nedeni olarak gösterilebilir. Avrupa Merkez Bankası ayrıca 2008 yılı üçüncü çeyreğinde de ekonominin büyüme hızındaki yavaşlamanın devam edeceğini öngörmektedir.

İngiltere'de 2008 yılı ikinci çeyreğinde GSYİH bir önceki yıla göre herhangi bir değişiklik göstermeyerek yüzde 0 seviyesinde gerçekleşmiştir. Bir önceki çeyrekte yıllık GSYİH büyümesi yüzde 2,3 iken bir çeyrek sonra yüzde 0'a gerilemesi yatırımcıların ve hanehalklarının ekonomide oluşan zor koşulların somut hale gelmesi olarak değerlendirilmiştir.

Japonya'da 2008 yılı ikinci çeyreğinde yıllık GSYİH büyüme oranı yüzde 1'in altına inerek yüzde 0,8 olarak gerçekleşmiştir. BOJ da büyümeye ilişkin tahminlerini yüzde 1,5'ten 1,2'ye düşürmüştür.

Türkiye ekonomisi 2008 yılı ikinci çeyreğinde bir önceki yılın aynı dönemine göre, ilk çeyrekte beklentilerin çok üstünde gerçekleşen ekonomik büyüme rakamının aksine ikinci çeyrekte beklentilerin altında, yüzde 14,76 oranında büyümüş ve GSYİH'si 241 milyar 584 milyon YTL'ye ulaşmıştır. Bu büyüme 2002'nin ilk çeyreğinde yüzde 0,32 olarak gerçekleşen rakamdan bu yana kaydedilen en düşük büyüme hızıdır. Bu çeyrekte tarım sektöründeki daralmanın yanında, inşaat ve imalat sanayindeki yavaşlama ekonomik büyümenin yavaşlamasında başlıca etkenler olmuştur. Uluslararası piyasalardaki gelişmelerin yanısıra ülke içinde de yaşanan siyasi belirsizlikler de ekonomik aktivitede yavaşlama üzerinde etkili olmuştur.

Grafik 1.3

Not: Önceki yılın aynı dönemine göre sabit fiyatlarla yıllık değişim.
Kaynak: OECD ve Ülke İstatistik Kurumları

Enflasyon

Dünya genelinde enerji, emtia ve gıda fiyatlarındaki yükseliş hem gelişmiş ülkelerde hemde gelişmekte olan ülkelere enflasyonist baskılara neden olmaktadır. IMF'ye göre gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelere 2008 yılı sonu itibarıyla enflasyon seviyelerinin sırasıyla yüzde 3,4 ve 9,1 olması beklenmektedir. 2007 yılında bu rakamlar 2,2 ve 6,4 olarak gerçekleşmiştir.

ABD'de, dünya piyasalarında yaşanan enerji ve emtia fiyatlarındaki artışlara bağlı olarak, 2008 yılı Haziran ayı itibarıyla bir önceki yılın aynı dönemine göre yüzde 4,9 olarak gerçekleşen enflasyon 1991 yılından bu yana en yüksek düzeyine ulaşmış ve ekonomik büyümeye ilişkin risklerinde bulunduğu bir ortamda merkez bankasının işini daha da zorlaştırmıştır.

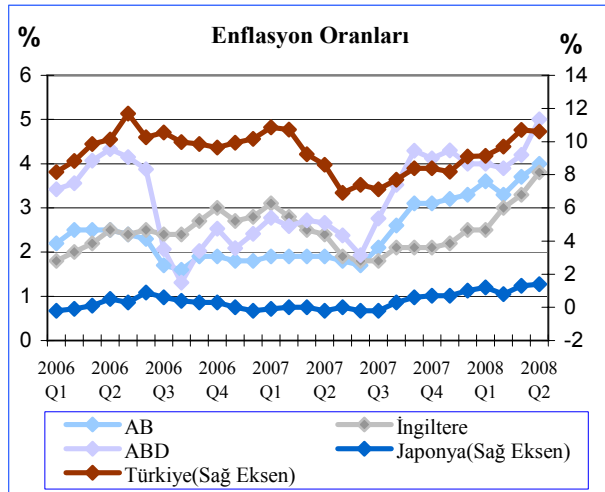
Euro bölgesinde ikinci çeyrekte yıllık enflasyon artan gıda ve enerji fiyatlarının etkisiyle yüzde 4'e ulaşmıştır. Gerçekleşen bu oranlar Avrupa bölgesinde son 16 yılın en yüksek enflasyon seviyesidir.

İngiltere’de ise tüketici fiyatlarındaki değişimle ölçülen enflasyon yüzde 3,8’e ulaşmıştır. Bir önceki çeyrekte bu oran yüzde 2,5 seviyesinde gerçekleşmiştir.

Japonya’da 2008 yılı ikinci çeyreği itibarıyla enflasyonun yüzde 1,4’e yükselmesinin ardından **Japonya Merkez Bankası** enflasyona ilişkin yıl sonu tahminlerini yüzde 1,1’den 1,8’e revize etmiş ve global enerji ve emtia fiyatlarındaki artışın sona ermesi paralelinde büyüme ve enflasyona ilişkin sorunların ortadan kalkacağını ifade etmiştir.

Türkiye’de 2008 yılı ikinci çeyreği itibarıyla yıllık enflasyon yüzde 10,61 düzeyinde gerçekleşmiştir. Gerçekleşen bu yıllık enflasyonun 6,8 puanının gıda ve enerji fiyatlarının doğrudan etkilerinden kaynaklandığı TCMB tarafından yayınlanan üçüncü Enflasyon Raporunda ifade edilmiştir.

Grafik 1.4

Not: Uyumlaştırılmış Tüketici Fiyat Endeksi, bir önceki yılın aynı dönemine göre yüzde değişim.

* Tahmini Rakamlar

Kaynak: OECD ve Ülke İstatistik Kurumları

Politika Faiz Oranları

Gıda ve emtia fiyatlarındaki artışlara bağlı olarak gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerde ortaya çıkan enflasyonist baskılara rağmen ekonomik büyüme üzerindeki riskler ve belirsizlikler faiz artırımlarını engellemektedir. Ancak gelişmekte olan ülkeler 2008 yılı ilk yarısında uluslararası piyasalardaki dalgalanmalardan gelişmiş ülkelere nazaran daha az etkilenmiş bir görünüm vermektedir. Nitekim gelişmiş ülkeler faiz artırımlarına gitme kararını vermekte zorlanırken, gelişmekte olan ülkelere artan enflasyonist baskılar karşısında faiz oranları yükseltilmektedir.

Amerika Merkez Bankası (FED) 2008 yılı ikinci çeyreği içinde politika faiz oranlarını 25 baz puan düşürerek yüzde 2 seviyesine çekmiştir. Bu dönem içerisinde FED tarafından yapılan açıklamada büyümeye yönelik aşağı yönlü risklere ve enflasyona yönelik yukarı yönlü risklere eşit oranda vurgu yapılmıştır. Ancak aynı dönem içinde yaşanan gelişmeler paralelinde FED, 2008 yılı geri kalan çeyreklerinde ve 2009 yılı içerisinde kredi koşullarındaki sıkılaşma ve enerji fiyatlarındaki yükselişin büyümeyi olumsuz etkileyebileceğini dile getirmiştir. Ayrıca büyümeye ilişkin açıklanacak olumsuz verilerin gelmesi enflasyon üzerindeki risklere rağmen faiz artırımında ihtiyatlı davranabileceği ve hatta faiz indirimlerine devam edilebileceği sinyalleri de verilmiştir.

Avrupa Merkez Bankası 2008 yılı ikinci çeyreği içinde yüzde 4 seviyesinde olan politika faiz oranlarında herhangi bir değişikliğe gitmemiştir. Avrupa Merkez Bankası ayrıca enflasyon riskine dikkat çekerek uluslararası piyasalarda artan gıda ve emtia fiyatlarından duyulan rahatsızlığı dile getirmiştir. İkinci çeyrek içinde yaşanan gelişmelere paralel olarak yine AMB tarafından yapılan başka bir açıklamada da fiyat istikrarına ilişkin orta vadeli risklerin arttığı, çekirdek enflasyonun yüksek seviyelerde öngörülenden de uzun bir süre kalabileceği ve

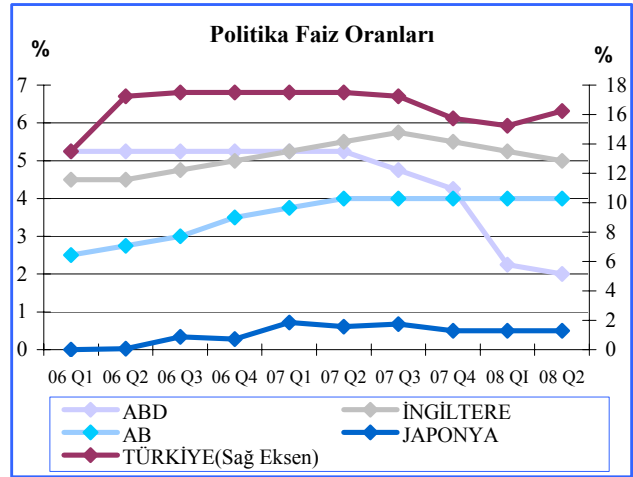
Avrupa bölgesi için öncelikli hedefin fiyat istikrarının sağlanması olduğu belirtilmiştir. Ancak finansal piyasalarda yaşanan olumsuz gelişmelerin reel sektöre yansması ile 2008 yılı ikinci yarısında Merkez bankalarının politikalarını belirlerken fiyat istikrarı ile ekonomik büyüme üzerindeki riskler arasında kalmışlardır.

İngiltere Merkez Bankası 2008 yılı ikinci çeyreği başında 5,25 olan faiz oranlarını 25 baz puan düşürerek yüzde 5 seviyesine çekmiştir. Bu karar verilirken İngiltere’de kredi piyasasındaki sıkışma ile emlak sektöründeki belirsizlikler ekonomik büyümeye ilişkin endişelerin artması gösterilmiştir. Enflasyonun yüzde 2,0’lik hedefinin çok üzerinde seyretmesine karşın, ekonomik büyüme konusundaki endişeler İngiltere Merkez Bankası’nın 2008 yılının geri kalan dönemindeki faiz indirimlerine temel teşkil etmektedir.

Japonya Merkez Bankası (BOJ) 2008 yılı ikinci çeyreğinde politika faiz oranlarını değiştirmeyerek yüzde 0,50 seviyesinde bırakmıştır. Japonya Merkez Bankası’da global enerji ve emtia fiyatlarındaki artış nedeniyle enflasyona ilişkin yukarı yönlü risklerinde arttığına vurgu yapmıştır.

Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası (TCMB) politika faiz oranlarını ikinci çeyrek içinde 50 baz puan artırarak yüzde 15,75 seviyesine yükseltirken döviz kuru hareketlerinin gecikmeli etkileri ile son dönemde artış eğilimini sürdüren enerji ve işlenmiş gıda fiyatlarının kısa vadede enflasyonun geçici olarak yükselmesine neden olabileceğini ifade etmiştir.

Grafik 1.5

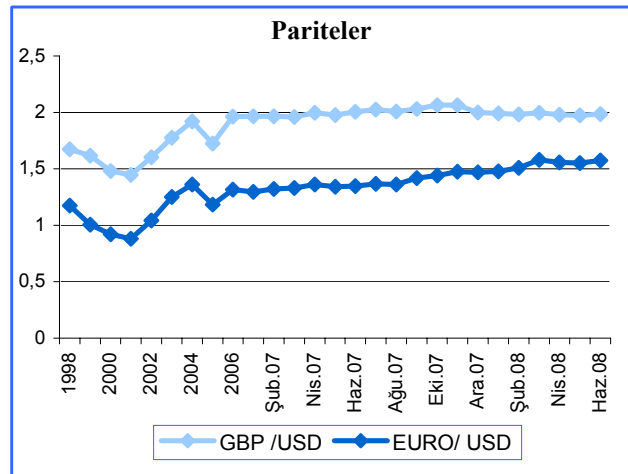

Kaynak: İlgili Ülke Merkez Bankaları

Kur ve Pariteler

2008 Mart ayı itibarıyla 1,9970 olarak gerçekleşen sterlin/dolar paritesi doların bu dönem içerisinde sterline karşı değer kazanmasıyla Nisan ve Mayıs aylarında sırasıyla 1,9787 ve 1,9731 seviyelerine kadar gerilemiştir. Ancak Haziran ayında G8 zirvesinde Dolar’ın değerini destekleyici yönde açıklama yapılmaması ve FED’in toplantısı sonrası açıklamalarında faiz artırımları konusunda net bir ifadenin bulunmaması buna karşın İngiltere ve Avrupa Merkez Bankaları’nın faiz artıracakları yönündeki beklentilerin güçlü olmasına bağlı olarak Dolar Sterlin ve Avro karşısında değer kaybetmiş Sterlin/Dolar ve Avro/Dolar paritesi sırasıyla 1,9859 ve 1,5748 seviyelerine gerilemiştir.

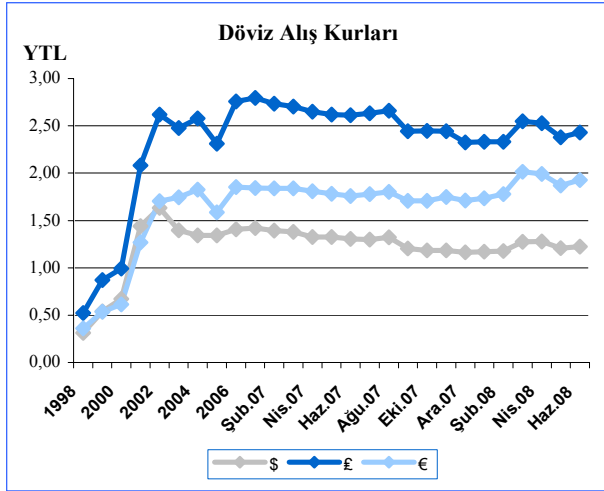
Grafik 1.6

Kaynak: KKTTCMB

2008 Mart ayı ortalarında global belirsizliklerle birlikte Türkiye’de meydana gelen siyasi belirsizliğin artmasıyla Dolar, Sterlin ve Avro karşısında sırasıyla 1,2765, 2,5483 ve 2,0156 seviyelerine ulaşan YTL kur seviyeleri Haziran ayı sonu itibarıyla sırasıyla yüzde 4,14, 4,67 4,39 değer kazanarak 1,2237, 2,4292 ve 1,9271 düzeyine gerilemiştir.

Grafik 1.7

Kaynak: KKTOMB

Finansal Ve Emtia Piyasalarındaki Gelişmeler

Borsalar

Küresel piyasalarda yaşanan sıkıntılar, ekonomik aktivitede yavaşlamaya yol açmış ve meydana gelen belirsizlikler finansal piyasalarda varlık fiyatlarının değer kaybetmesine neden olmuştur. Eşikaltı kredi krizinin başlangıç dönemi olan 2007 Temmuz ayından 2008 Haziran ayına kadar geçen sürede dünyanın en büyük 31 borsasında yaşanan değer kayıpları 4,6 trilyon doları bulmuştur. Seçilmiş ülke borsalarında 2008 yılı ilk yarısı itibarıyla gerçekleşen değer kayıpları aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 1.1

Seçilmiş Borsalarda 2008 Yılı İlk Yarıyı Yıllık Değer Kayıpları

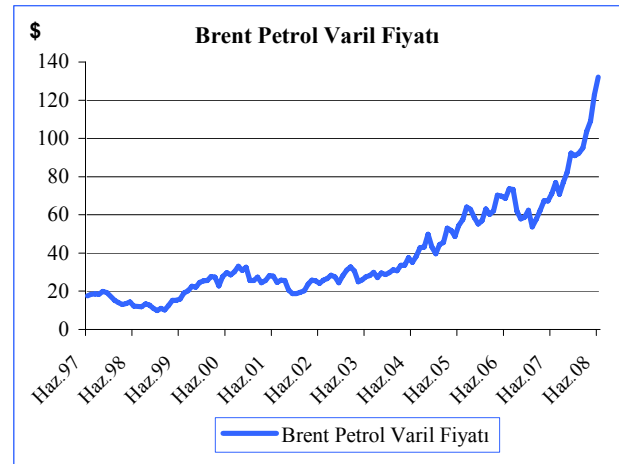
	Dolar Cinsinden	Kendi Para Cinsinden
ABD Nasdaq	-13,80 %	-13,80 %
Euronext	-17,40 %	-29,20 %
FTSE 300	-18,00 %	-17,40 %
DAX	-7,40 %	-20,60 %
Nikkei	-13,60 %	-25,80 %
İMKB-100	-13,30 %	-18,40 %

Kaynak: BDDK

Petrol

2008 yılı ikinci çeyreği sonu itibarıyla petrol fiyatları yeni tarihi seviyesine ulaşarak 132,22 dolara ulaşmıştır. Petrol fiyatları ikinci çeyrek sonu itibarıyla yıl başından bu yana yüzde 51 değer kazanmıştır. Petrol fiyatının şu andaki yüksek seviyelere ulaşmasında artan global talep karşısında arzın yetersiz kalabileceğine ilişkin endişelerin ortaya çıkması etkili olmuştur. Ancak yılın geri kalan döneminde petrol fiyatlarının başta ABD olmak üzere küresel ekonomi ile ilgili beklentilerdeki olası bozulma ile birlikte şu an itibarıyla ulaşılan tarihi seviyeyi koruyamadığı gözlenmiştir.

Grafik 1.8

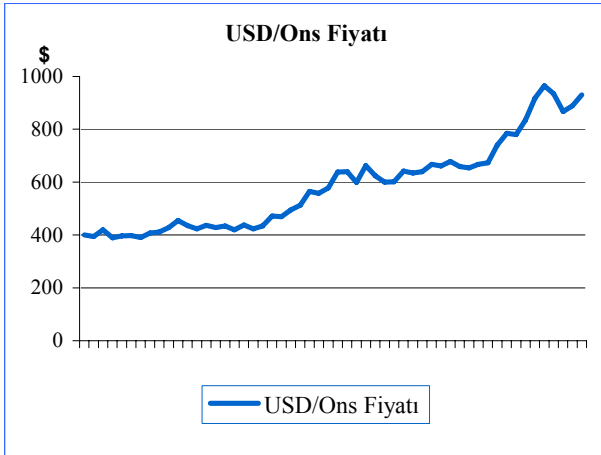
Not: Avrupa Brent Petrol Spot Varil Başına Dolar Fiyatı (FOB)

Kaynak: Energy Information Administration
ABD Resmi Enerji İstatistikleri Kurumu

Altın

2007 yılı son çeyreğinde 673 \$/ons seviyelerinden yükseliş trendine giren altın fiyatları 2008 yılı Haziran ayı itibarıyla 930 \$/ons seviyesine ulaşmıştır. Global ekonomik belirsizlik ortamı içinde altının en güvenli yatırım aracı olarak görülmesi bu yükselişteki temel sebep olarak gösterilebilir.

Grafik 1.9

Kaynak: İAB

(Sayfa düzeni gereği boş bırakılmıştır)

2. İSTİHDAM VE FİYATLAR

İstihdam

Çalışma Dairesi Müdürlüğü tarafından hazırlanan işsizlik verilerine göre Aralık 2007 tarihinde 1.417 kişi olan aktif kayıtlı işsiz sayısı 53 kişi artarak Mart 2008'de 1.470 kişiye, Haziran 2008 tarihinde ise bir önceki yılın Aralık ayına göre yüzde 26,25 oranında artarak 1.789 kişiye ulaşmıştır. 2008 yılı Haziran ayı sonunda gerçekleşen kayıtlı işsiz sayısının yüzde 38,79'u erkekler, yüzde 61,21'i ise kadınlardan oluşmaktadır. Mart 2008 döneminde bu oranlar sırasıyla yüzde 46,80 ve yüzde 53,20 olarak gerçekleşmişti.

Tablo 2.1

İş İsteği İle Bekleyen Aktif Kayıtlı İşsizlerin Dağılımı				
	Ara.2007	Mar.2008	Haz.2008	Ara.2007- Haz.2008 Yüzde Değişim (%)
Erkek	570	688	694	21,75
Kadın	847	782	1.095	29,28
Toplam	1.417	1.470	1.789	26,25

Kaynak: Çalışma Dairesi

Mayıs 2008 tarihinde 668'i kadın ve 861'i erkek olmak üzere toplam 1.529 kişiden oluşan iş isteğiyle bekleyenlerin sayısı, Haziran ayında iş isteğiyle müracaat eden toplam 620 kişi ile birlikte 2.149 kişiye yükselmiş olup, ay içinde kayıttan düşen 309 kişi ve ay içinde bir işe yerleştirilen 51 kişi ile birlikte Haziran sonu itibarıyla iş isteğiyle bekleyenlerin sayısı bir önceki aya göre yüzde 17,00 oranında artarak 1.789 kişiye ulaşmıştır. 2008 yılı Haziran ayı sonunda iş isteğiyle bekleyenler, gruplar açısından incelendiğinde, erkekler yüzde 3,89, kadınlar ise yüzde 27,18 oranında artış göstermiştir.

Tablo 2.2

Haziran Ayı Aktif İşsizlik Kayıtlarının Genel Görünümü			
	Erkek	Kadın	Toplam
Geçen Ay Sonu İtibarıyla İş İsteğiyle Bekleyenler	668	861	1.529
Ay İçinde İş İsteğiyle Müracaat Edenler	214	406	620
Ay İçinde İşe Yerleştirilenler	37	14	51
Ay İçinde Kayıttan Düşenler	151	158	309
Ay sonu İtibarıyla İş İsteğiyle Bekleyenler	694	1.095	1.789

Kaynak: Çalışma Dairesi

Kayıtlı aktif işsizlerin öğrenim durumuna göre dağılımı incelendiği zaman toplam 1.789 kişinin 28'i okur-yazar değil, 12'si diplomasız okur-yazar, 595'i ilköğretim mezunu, 310'u ortaokul mezunu, 516'sı lise veya dengi bir mezunu, 279'u fakülte-akademi ve 49'u ise yüksek lisans diplomasına sahiptir. Kayıtlı aktif işsizlerin öğrenim durumuna göre dağılımının toplam içindeki yüzde payları incelendiğinde, okur-yazar olmayanların sayısının toplam içindeki payı yüzde 1,57, diplomasız okur-yazarların yüzde 0,67, ilköğretim mezunlarının yüzde 33,26, ortaokul mezunlarının yüzde 17,33, lise veya dengi bir okul mezunu olanların yüzde 28,83, fakülte-akademi mezunu olanların yüzde 15,60 ve yüksek lisans diplomasına sahip olanların ise yüzde 2,74 olduğu görülmektedir.

Tablo 2.3

Kayıtlı Aktif İşsizlerin Öğrenim Durumuna Göre Dağılımı				
Öğrenim Durumu	Erkek	Kadın	Toplam	Yüzde Pay (%)
Okur - Yazar Değil	5	23	28	1,57
Diplomasız Okur Yazar	1	11	12	0,67
İlkokul Mezunu	242	353	595	33,26
Ortaokul Mezunu	143	167	310	17,33
Lise/Kolej Mezunu	99	168	267	14,92
Meslek Lisesi Mezunu	88	150	238	13,30
Pratik Sanat Okulu Mezunu	6	1	7	0,39
Meslek Yüksek Okulu Mezunu	2	2	4	0,22
Fakülte Akademi Mezunu	87	192	279	15,60
Yüksek Lisans	21	28	49	2,74
Genel Toplam	694	1.095	1.789	100,00

Kaynak: Çalışma Dairesi

Haziran 2008 sonuna göre kayıtlı aktif işsizlerin yaş gruplarına göre dağılımı incelendiği zaman en yüksek paya, yüzde 38,46 ile 688 kişiden oluşan 20-29 yaş grubu sahip olurken, bunu sırası ile yüzde 24,99 pay ile 447 kişiden oluşan 30-39 yaş grubu, yüzde 20,74 pay ile 371 kişiden oluşan 40-49 yaş grubu, yüzde 10,01 pay ve 179 kişiden oluşan 50-59 yaş grubu, yüzde 4,75 paya sahip 85 kişinin bulunduğu 19 yaş ve aşağısı grubu ile 19 kişiden oluşan yüzde 1,06 paya sahip 60 yaş ve yukarısı grubu takip etmektedir.

Tablo 2.4

Kayıtlı Aktif İşsizlerin Yaş Gruplarına Göre Dağılımı				
Öğrenim Durumu	Erkek	Kadın	Toplam	Yüzde Pay (%)
19 Yaş ve Aşağı	32	53	85	4,75
20 - 29 Yaş Arası	277	411	688	38,46
30 - 39 Yaş Arası	193	254	447	24,99
40 - 49 Yaş Arası	111	260	371	20,74
50 - 59 Yaş Arası	71	108	179	10,01
60 Yaş ve Yukarı	10	9	19	1,06
Genel Toplam	694	1.095	1.789	100,00

Kaynak: Çalışma Dairesi

Enflasyon

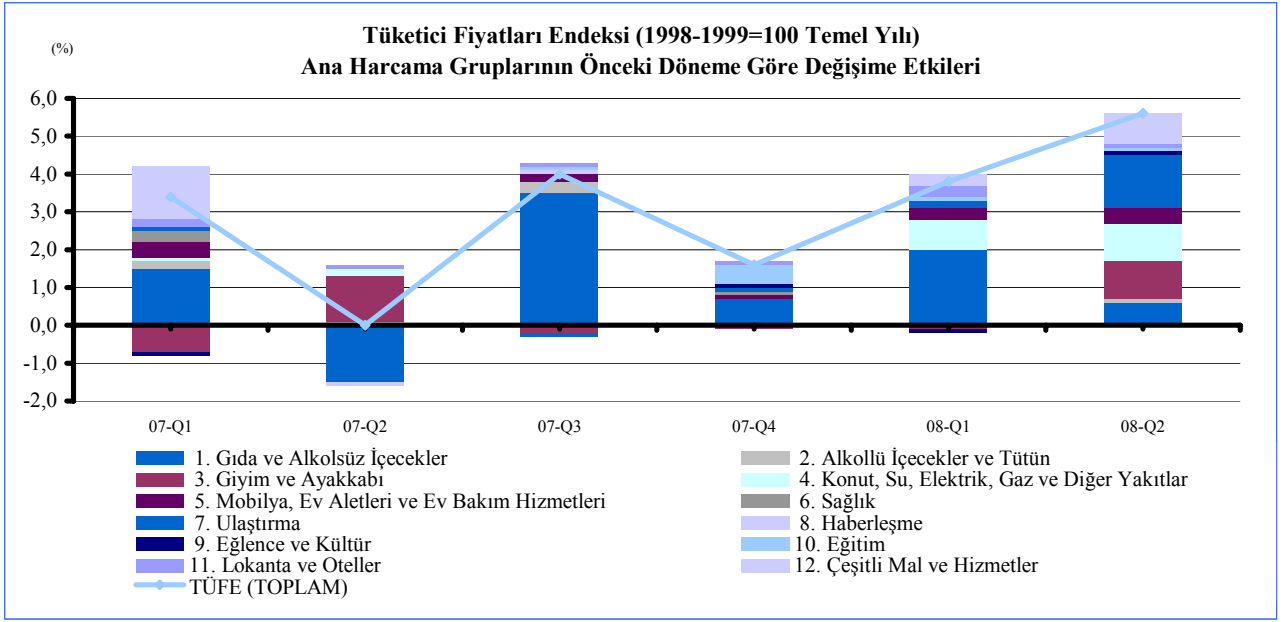
Tüketici fiyatları genel endeksinde, Haziran 2008 sonunda bir önceki yılın Aralık ayına göre yüzde 9,8 oranında artış gerçekleşmiştir. Yılın ilk yarısındaki bu artış oranı aynı dönemlere göre 2002 yılından itibaren gerçekleşen en yüksek seviyesine çıkmıştır. 2008 yılının ilk çeyreği ile kıyaslandığı zaman enflasyon oranının Nisan, Mayıs ve Haziran aylarını kapsayan ikinci çeyrek döneminde artışa geçerek, yüzde 3,8'den, yüzde 9,8 seviyesine yükseldiği görülmektedir. Enflasyonun bu yükselişinde, enerji fiyatlarındaki artışın doğrudan ve dolaylı yansımaları ile yılın ilk dört ayında Yeni Türk Lirası'nda gözlenen değer kaybının gecikmeli etkilerinin ikinci çeyrekte rol oynadığı düşünülmektedir.

2008 yılı ikinci çeyreği sonunda gerçekleşen enflasyon oranının, ana harcama grupları açısından bir önceki çeyreğe göre değişim oranları incelendiğinde en yüksek artışın ulaştırma hizmetleri ile giyim ve ayakkabı alt grubunda ortaya çıktığı görülmektedir. Ulaştırma hizmetleri sektöründe, akaryakıtın temel girdi olarak kullanılması sebebiyle bu sektördeki enflasyon davranışı üzerinde uluslar arası petrol fiyatlarının seyri etkili olmaktadır. Alkollü ve Alkolsüz içecekler grubunda ise 1.4 puanlık gerileme olmuştur.

2007 yılı ile 2008 yılı ikinci çeyrek dönemi ana harcama gruplarının değişime etkileri irdelendiği zaman, yalnız giyim ve ayakkabı alt grubunun 0,2 puan gerilediği, diğer ana harcama gruplarının tümünde artış olduğu görülmektedir.

En büyük değişimin 2,1 puan artarak yüzde -1,5'den yüzde 0,6'ya yükselen gıda ve alkolsüz içecekler grubunda olduğu bunu sırasıyla yüzde 0,0'dan, yüzde 1,4'e yükselen ulaştırma, yüzde 0,2'den yüzde 1,0'e ulaşan konut, su, elektrik, gaz ve diğer yakıtlar ile 0,8 puan artan çeşitli mal ve hizmetler ana harcama grupları takip etmektedir.

Grafik 2.1

Kaynak DPÖ

(Sayfa düzeni gereği boş bırakılmıştır)

3. DIŞ EKONOMİK İLİŞKİLER

İhracat

İthalat

2008 yılının ilk altı aylık dönemindeki ithalat değerlerine bakıldığı zaman, bir önceki yılın aynı dönemine göre yüzde 10.27 oranında artarak 1.052.0 milyon YTL'ye, dolar cinsinden değeri ise yüzde 22,35 oranında artarak 695,4 milyon dolardan 850,8 milyon dolara ulaştığı görülmektedir. İthalatın dolar bazında daha hızlı artış göstermesinde, YTL'nin dolar karşısında değer kazanması etken olmuştur. 2008 yılı ikinci çeyreği sonunda gerçekleşen ithalat miktarının, birinci çeyrek dönemine göre yüzde 27,90 oranında artarak 461,6 milyon YTL'den, 590,4 milyon YTL'ye, dolar cinsinden değeri ise yüzde 21.74 artarak 383,7 milyon dolardan, 467,1 milyon dolara yükseldiği görülmektedir.

2008 yılının ilk altı aylık dönemindeki toplam ihracat değerlerine bakıldığı zaman, bir önceki yılın aynı dönemine göre yüzde 7.41 oranında azalarak 70,2 milyon YTL'den, 65,0 milyon YTL'ye, dolar cinsinden değeri ise yüzde 2,54 oranında artarak 51,1 milyondan 52,4 milyon dolara ulaştığı görülmektedir. İhracatın, YTL olarak azalırken, dolar bazında artış göstermesinde YTL'nin bu dönemde dolar karşısında değer kazanması etken olmuştur. Dönemsel olarak incelendiği zaman 2008 yılının ikinci çeyrek döneminin 2008 yılı ilk çeyrek dönemine göre yüzde 33,81 oranında artarak 27,80 milyon YTL'den, 37,20 milyon YTL'ye, dolar cinsinden değeri ise yüzde 26,84 artarak 23,1 milyon dolardan, 29,3 milyon dolara yükseldiği görülmektedir.

Tablo 3.1

	Çeyrek Dönemler İtibarıyla Yıllık İthalat									
	YTL (Milyon)					ABD \$ (Milyon)				
	Q1	Q2	Q3	Q4	Toplam	Q1	Q2	Q3	Q4	Toplam
2006	401,1	509,5	535,9	537,3	1.983,8	300,7	350,9	355,8	368,8	1.376,2
2007	449,8	504,2	508,0	626,8	2.088,8	319,1	376,3	394,4	526,7	1.616,5
2008	461,6	590,4	-	-	1.052,0	383,7	467,1	-	-	850,8

Not: Elektrik üretiminde kullanılan yakıt ithalatı hariçtir.

Kaynak: Ticaret Dairesi

Tablo 3.2

	Çeyrek Dönemler İtibarıyla Yıllık İhracat									
	YTL (Milyon)					ABD \$ (Milyon)				
	Q1	Q2	Q3	Q4	Toplam	Q1	Q2	Q3	Q4	Toplam
2006	29,1	31,0	15,8	15,2	91,1	21,8	22,2	10,6	10,3	64,9
2007	41,3	28,9	18,0	22,6	110,8	29,5	21,6	14,0	18,6	83,7
2008	27,8	37,2	-	-	65,0	23,1	29,3	-	-	52,4

Kaynak: Ticaret Dairesi

Dış Ticaret Dengesi

Dış ticaret dengesindeki açık geçen yılın ilk altı aylık dönemine göre dolar cinsinden, yüzde 23,92 oranında artmıştır. Yılın ilk altı ayındaki toplam ithalat 850,8 milyon dolar, ihracat ise 52,4 milyon seviyesinde gerçekleşmiştir. Söz konusu rakamlarla ilk altı aylık dönemdeki ticaret açığı 798,4 milyon dolar olarak gerçekleşmiştir. 2007 yılının ikinci çeyreği ile 2008 yılı ikinci çeyreği kıyaslandığı zaman ithalat yüzde 24,1, ihracat ise yüzde 35,6 oranında artış göstermiştir. Bu dönemde ihracatın, ithalattan daha hızlı artış göstermesine paralel olarak dış ticaret açığı miktarsal olarak artmasına karşın, oransal olarak azalarak yüzde 23,4 olarak gerçekleşmiştir.

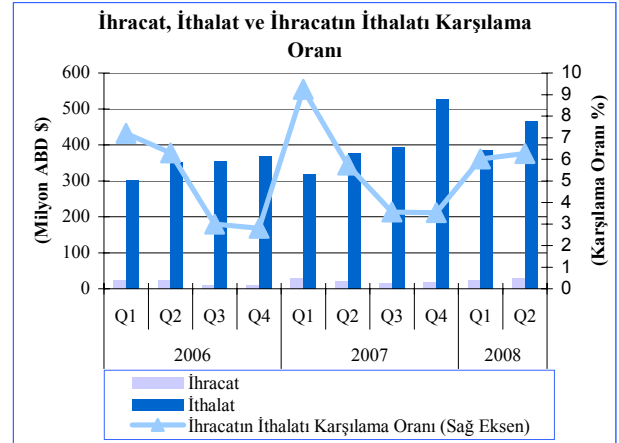
Tablo 3.3

	İthalat, İhracat ve Dış Ticaret Dengesi ile Değişim Oranları (Milyon ABD\$)						
	2007 Q1	2007 Q2	2007 Q3	2007 Q4	2008 Q1	2008 Q2	(07/Q2) - (08/Q2) (%)
İthalat	319,1	376,3	394,4	526,7	383,7	467,1	24,1
İhracat	29,5	21,6	14,0	18,6	23,1	29,3	35,6
Dış Ticaret Açığı	-289,6	-354,7	-380,4	-508,1	-360,6	-437,8	23,4

Kaynak: Ticaret Dairesi

2007 yılı ikinci çeyrek dönemindeki toplam İthalatın yüzde 71,2'si Türkiye'den, Yüzde 28,8'i üçüncü ülkelere, 2008 yılı aynı döneminde ise bu oranlar sırasıyla yüzde 70,0 ile yüzde 30,0 olarak gerçekleşmiştir. İhracatta ise 2007 yılı ikinci çeyrek dönemdeki toplam İhracatın yüzde 72,2'si Türkiye'ye, Yüzde 27,8'i üçüncü ülkelere, 2008 yılı aynı döneminde ise bu oranlar sırasıyla yüzde 56,2 ve 43,8 olarak gerçekleşmiştir. 2007 yılı ikinci çeyreğinde yüzde 5,7 olan ihracatın ithalatı karşılama oranı, yüzde 0,6 artarak 2008 yılı ikinci çeyreğinde yüzde 6,3 olarak gerçekleşmiştir.

Grafik 3.1

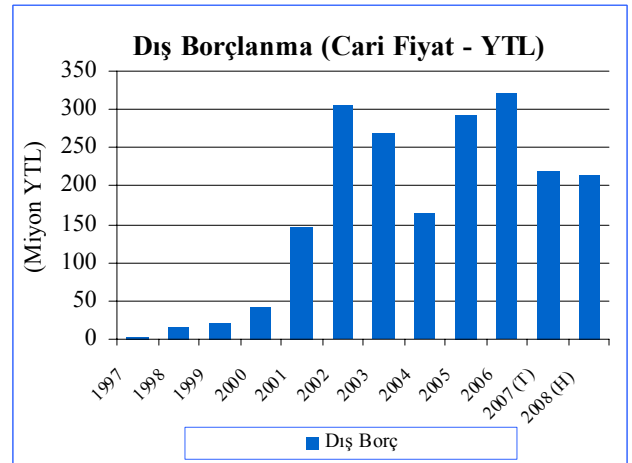

Kaynak: Ticaret Dairesi

Dış Borçlanma

2007 yılında 328,8 milyon YTL olarak tahmin edilen bütçe finansman ihtiyacının, 218,6 milyon YTL'si dış kredilerden sağlanırken, 2008 yılında 361,4 milyon YTL olarak hedeflenen finansman ihtiyacının, kredilerle finanse edilecek kısmının yüzde 2,0 oranında azalarak 214,3 milyon YTL olarak gerçekleşmesi hedeflenmektedir.

Grafik 3.2

(T) Tahmin, (H) Hedef

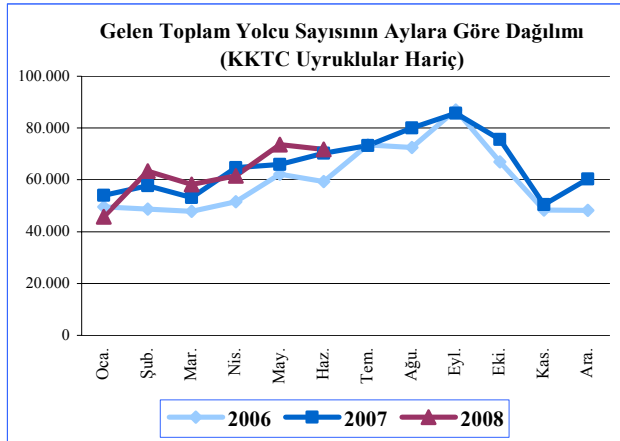
Kaynak: DPO

Turizm

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ne gelen yabancı yolcu sayısı geçen yılın ilk altı aylık dönemine göre yüzde 2,3 oranında artarak 365,719 yolcudan 374,145 yolcuya ulaşmıştır. Nisan, Mayıs ve Haziran aylarından oluşan yılın ikinci çeyreği, geçen yılın aynı aylarına göre kıyaslandığında Nisan ayında yüzde 4,9 azalma, Mayıs ve Haziran aylarında ise sırası ile yüzde 11,5 ve yüzde 2,2 oranında olmak üzere artış olduğu görülmektedir.

2008 yılı ikinci çeyreği sonunda, gelen yabancı yolcu sayısı, ilk çeyrek döneme göre yüzde 23,7 oranında artarak 167,243 yolcudan, 206,902 yolcuya ulaşmıştır.

Grafik 3.3

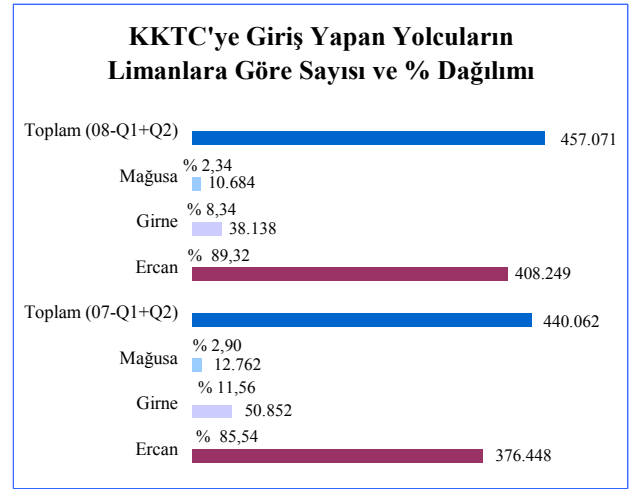

Kaynak: Turizm Planlama Dairesi

2008 yılının ilk altı aylık döneminde, ülkemizde mevcut tek havalimanı ve iki deniz kapısından giriş yapan kişilerin toplam sayısı, 2007 yılının aynı dönemine göre yüzde 3,87 oranında artarak 457,071'e ulaşmıştır. Toplam içerisinde yüzde 89,3'lük paya sahip Ercan Havalimanı'ndan giriş yapanların sayısı 408,249 olurken, girişlerde Girne Limanı ve Mağusa Limanı'nı tercih eden kişilerin toplamı 48,822 ve oranı ise yüzde 10,7 olarak gerçekleşmiştir. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ne kara kapılarından giriş yapan yabancıların sayısı 2008 yılı ilk altı ayında sırasıyla 76,794, 76,512, 107,446, 181,958,

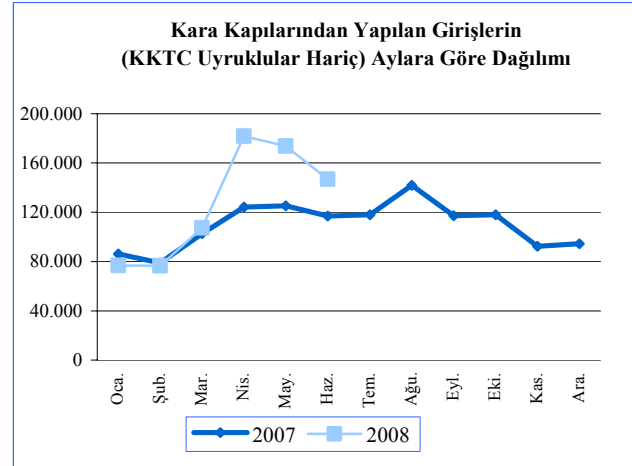
173,748 ve 146,708 olmak üzere toplam 763,166 yolcu olmuştur. 2008 yılı ilk çeyrek döneminde 86,817 kişi olan aylık ortalama giriş sayısı, ikinci çeyrek dönemde yüzde 92,90 oranında artarak 167,471 kişi olmuştur.

Grafik 3.4

Kaynak: Turizm Planlama Dairesi

Grafik 3.5

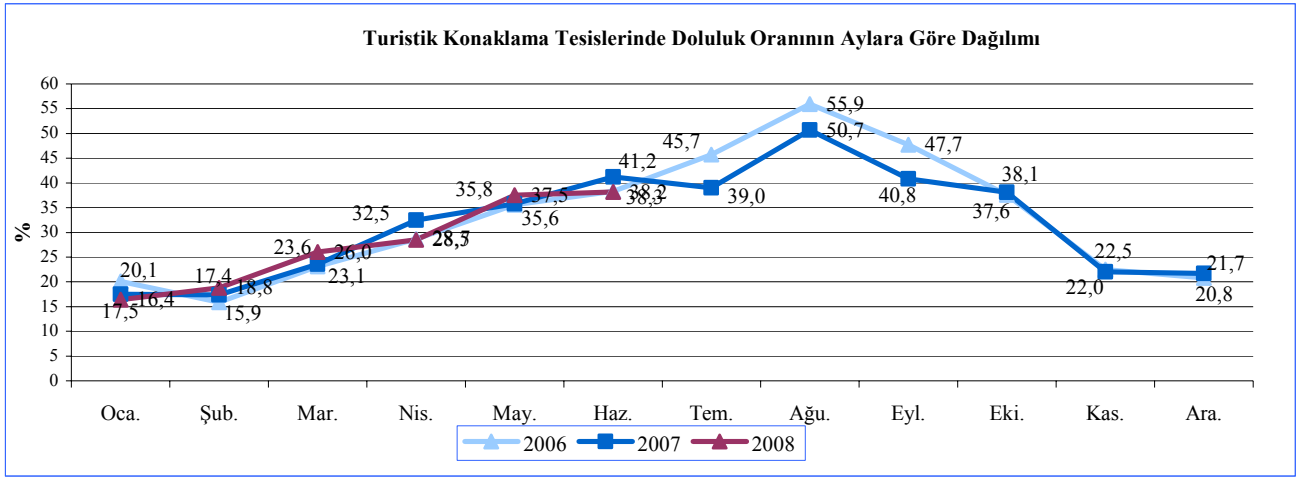
Kaynak: DPÖ

Turistik konaklama tesislerinde 2008 yılının ilk altı aylık döneminde gerçekleşen ortalama doluluk oranı bir önceki döneme göre yüzde 1,0 azalarak yüzde 29,0'dan, yüzde 28,0'e gerilemiştir. Aynı dönemlerde gelen yabancı yolcu sayısında yüzde 2,3 artış olduğu dikkate alındığında doluluk oranlarının geçen yılın aynı döneminin altında kalmasının bir nedeni toplam

yatak sayısındaki artış olarak değerlendirilebilir. Bir ikinci neden ise ülkeye gelen yabancıların bir kısmının ülkemizde konut sahibi olmalarından kaynaklanabileceği düşünülmektedir. 2007 ve 2008 yıllarının ilk altı aylık dönemlerindeki, turistik konaklama tesislerinde doluluk oranlarının aylar itibarıyla dağılımı büyük benzerlik göstermektedir. Her iki yılın da bu dönem itibarıyla en yüksek doluluk oranı Haziran ayında gerçekleşmiştir. Her iki dönemde de gelen yabancı yolcu sayısı ile doluluk oranlarının paralel olduğu gözlenmektedir. Buna göre, bahse konu doluluk oranlarına bu aylarda KKTC vatandaşlarının

katkı yapmadığı düşünülmektedir. Nisan, Mayıs ve Haziran aylarından oluşan yılın ikinci çeyreği, geçen yılın aynı aylarına göre, kıyaslandığında yüzde 36,5 olan ortalama doluluk oranı, yüzde 34,7'ye gerilemiştir. Mevsimselliğe son derece duyarlı olan ülkemiz turizmi ve buna bağlı olarak turistik tesislerin doluluk oranı, yaz aylarında yılın diğer aylarına kıyasla artış göstermekte olduğundan bu doluluk oranlarının önümüzdeki dönemde artış göstereceği düşünülmektedir.

Grafik 3.6

Kaynak: Turizm Planlama Dairesi

4. BÜTÇE GELİŞMELERİ

2007-2008 Birinci Yarı Yıl ve İkinci Çeyrek Karşılaştırmaları

KKTC 2008 mali yılı bütçesi yılın ilk yarısında 994,82 milyon YTL gider toplamına karşılık 1.058,58 milyon YTL'lik gelir elde ederek bütçe dengesinin geçen yılın aynı dönemine göre 2,3 katına çıkmıştır. Bu artışın temel sebebi 2008 yılı ilk yarısında bir önceki yılın aynı dönemine göre yüzde 10,48 artış gösteren bütçe giderlerine karşılık, yüzde 15,14 artış gösteren bütçe gelirleri olarak gösterilebilir. 2008 yılı ilk yarısında yıl sonu itibarıyla gerçekleşmesi öngörülen toplam bütçe gelirlerinin yüzde 43,18'i elde edilirken bütçe giderlerinin yüzde 38,59'u kullanılmıştır.

Tablo 4.1

Milyon YTL	2007		2008		% Değişim
	Yıllık Gerçekleşme	Birinci Yarıyıl Gerçekleşme	Tadil Ödenek	Birinci Yarıyıl Gerçekleşme	
Bütçe Gelirleri	2183,38	919,36	2451,54	1058,58	15,14
Bütçe Giderler	2125,06	900,45	2578,33	994,82	10,48
Bütçe Dengesi	58,32	18,91	-126,69	63,76	237,18

Kaynak: Hazine ve Muhasebe Dairesi

2008 yılı ikinci çeyrek bütçe gerçekleştirmelerine bakıldığı zaman ise bir önceki yılın aynı dönemine göre gelirler ve giderler kalemlerinde sırasıyla yüzde 18,57 ve yüzde 6,47'lik artış görülmüştür. Gelirlerde gerçekleşen daha yüksek büyüme hızı sebebiyle 2007 aynı döneminde negatif olan bütçe dengesi bu çeyrekte 35,85 milyon YTL olarak gerçekleşmiştir. 2008 yılı ikinci çeyreği bütçe giderlerinin gerçekleşme oranı yüzde 31,49

olurken aynı dönem bütçe gelirlerinin gerçekleşme oranı yüzde 24,06 olmuştur.

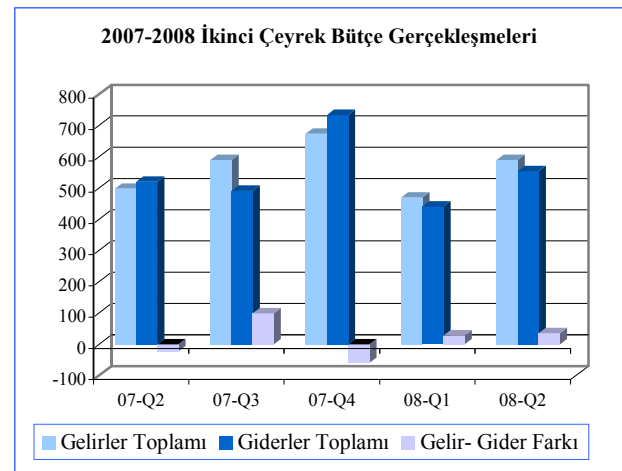
Tablo 4.2

Milyon YTL	2007		2008		% Değişim
	Yıllık Gerçekleşme	Q-2 Gerçekleşme	Tadil Ödenek	Q-2 Gerçekleşme	
Bütçe Gelirleri	2183,38	497,44	2451,54	589,82	18,57%
Bütçe Giderler	2125,06	520,28	2578,33	553,94	6,47%
Bütçe Dengesi	58,32	-22,84	-155,40	35,88	257,08%

Kaynak: Hazine ve Muhasebe Dairesi

2007 ve 2008 yılı çeyrekler itibarıyla bütçe gelir ve gider gelişimleri aşağıdaki grafikte verilmiştir. Mali yıl içinde üçüncü ve dördüncü çeyrelerde en yüksek gelir ve gider rakamlarına ulaşıldığı önceki yıl verilerinde görülmektedir.

Grafik 4.1

Kaynak: Hazine ve Muhasebe Dairesi

Gelirler

2008 yılı ikinci çeyreğinde bütçe gelirlerinin yüzde 18,57 artış göstermesinin başlıca nedeninin vergi gelirlerinde 57,56 milyon YTL ve alınan bağış, yardım ve kredilerdeki 96,52 milyon YTL'lik artış olduğu değerlendirilmektedir. Bu artışlara karşın vergi dışı gelirler ile diğer gelirler kalemlerinde sırasıyla yüzde 29,54 ve yüzde 95,57 düşüş kaydedilmiştir. Diğer gelirler kaleminin neredeyse tamamını oluşturan alacaklardan tahsilat kaleminin 2008 yılı içerisinde gelir kaydetmediği göze çarpmaktadır.

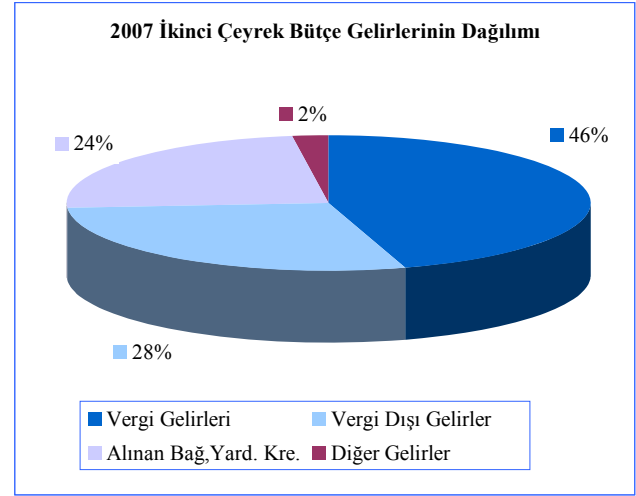
Tablo 4.3

Bütçe Gelirleri			
Milyon YTL	2007 Q2	2008 Q2	% Değişim
Vergi Gelirleri	218,69	276,25	26,32
Vergi Dışı Gelirler	137,25	96,71	-29,54
Alınan Bağış Yardım ve Krediler	119,36	215,88	80,86
Diğer Gelirler	22,14	0,98	-95,57
Toplam	497,44	589,82	18,57

Kaynak: Hazine ve Muhasebe Dairesi

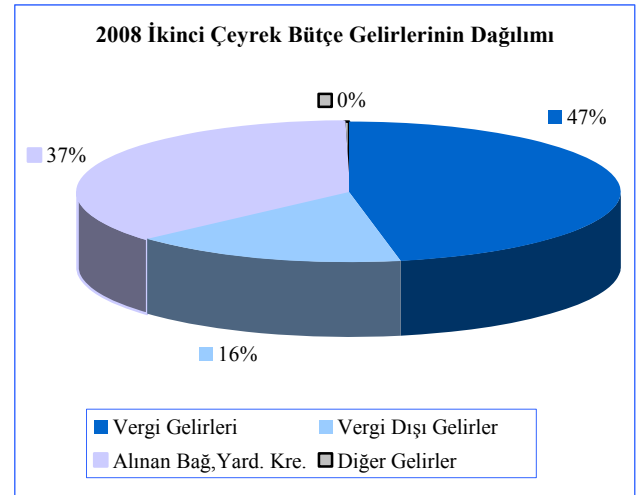
2008 yılı ikinci çeyreği itibarıyla bütçe gelir kalemlerinin dağılımlarına bakıldığı zaman bir önceki yılın aynı dönemine göre en büyük değişimin alınan bağış, yardım ve krediler ve vergi dışı gelirler kalemlerinde yaşandığı gözlenmektedir. Vergi dışı gelirleri kaleminin ağırlığı toplam bütçe gelirleri içerisinde 2007 yılı ikinci çeyreğinde yüzde 28 iken 2008 yılı ikinci çeyreğinde yüzde 16'ya gerilemiştir. Vergi dışı gelirlerdeki düşüşün yarattığı açık ise alınan bağış yardım ve krediler kaleminin payının yüzde 24'den yüzde 37'ye yükselmesiyle kapatılmıştır. 2008 yılı ikinci çeyreği itibarıyla vergi gelirlerinin toplam gelirler içindeki payı ise yüzde 47 olarak gerçekleşmiştir.

Grafik 4.2

Kaynak: Hazine ve Muhasebe Dairesi

Grafik 4.3

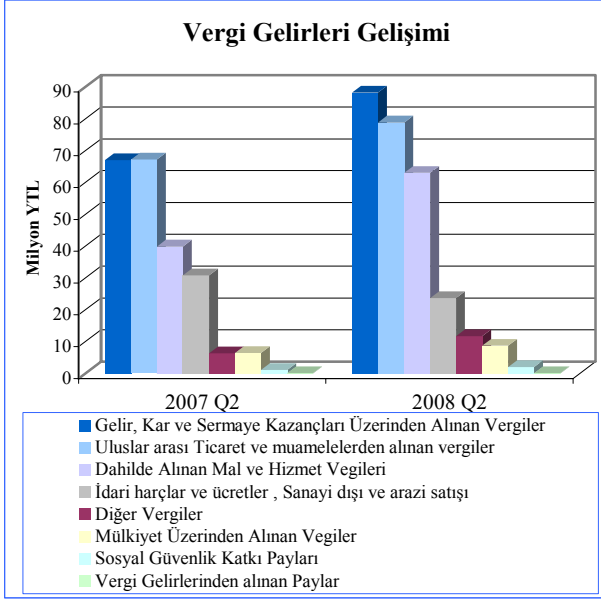

Kaynak: Hazine ve Muhasebe Dairesi

Bütçe gelirleri içinde en yüksek paya sahip ve KKTC mali bütçesinin gelir-gider denklğini sağlayabilmesi açısından en önemli gelir kalemi olan vergi gelirlerindeki gelişimi anlamak üzere vergi gelirini oluşturan kalemlere bakıldığında gelir kar ve sermaye kazançları üzerinden alınan vergiler kalemi, uluslararası ticaret ve muamelelerden alınan vergiler kalemi ve dahilde alınan mal ve hizmet vergileri kaleminin birlikte vergi gelirleri kaleminin yüzde 87'ye yakın kısmını teşkil ettikleri görülmektedir. Vergi gelirleri içinde en büyük paya sahip gelir, kar ve sermaye kazançları üzerinden alınan vergiler kalemi

2008 yılı ikinci çeyreğinde bir önceki yılın ikinci çeyreğine göre yüzde 31,66 artış göstererek 88,25 milyon YTL'ye ulaşmıştır. Bunun yanında dahilde alınan mal ve hizmet vergileri de yüzde 58,14 artış göstererek vergi gelirleri kaleminde gerçekleşen yüzde 26,32'lik artışa katkıda bulunmuşlardır.

Grafik 4.4

Kaynak: DPÖ

Giderler

2008 yılı ikinci çeyreği itibarıyla bütçe giderleri bir önceki yılın aynı dönemine göre yüzde 6,47 artış göstermiştir. Bütçe giderleri kalemleri içinde en büyük paya sahip olan personel giderleri ve cari transfer kalemlerindeki artış sırasıyla yüzde 17,58 ve yüzde 11,82 olarak gerçekleşmiştir. Diğer giderler kaleminde bir önceki yılın aynı dönemine göre 2008 yılı ikinci çeyreğinde gerçekleşen yüzde 63,47'lik düşüşün temel sebebi faiz giderlerindeki gerileme olmuştur.

Mal, hizmet ve alım giderleri kaleminde de 2008 yılı ikinci çeyreğinde bir önceki yılın aynı dönemine göre yüzde 34,15'lik artış meydana gelmiştir.

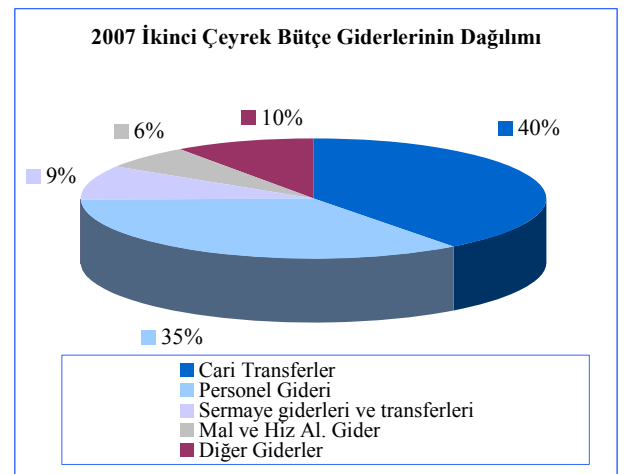
Tablo 4.4

Bütçe Giderleri			
Milyon YTL	2007 İkinci Çeyrek Gerçekleşme	2008 İkinci Çeyrek Gerçekleşme	Yüzde Değişim (%)
Personel Giderleri	207,13	243,55	17,58
Cari Transferler	181,83	203,32	11,82
Sermaye Giderleri ve Transferler	48,01	44,99	-6,29
Mal Hizmet Alım Giderleri	32,42	43,49	34,15
Diğer Giderler	50,89	18,59	-63,47
Toplam	520,28	553,94	6,47

Kaynak: Hazine ve Muhasebe Dairesi

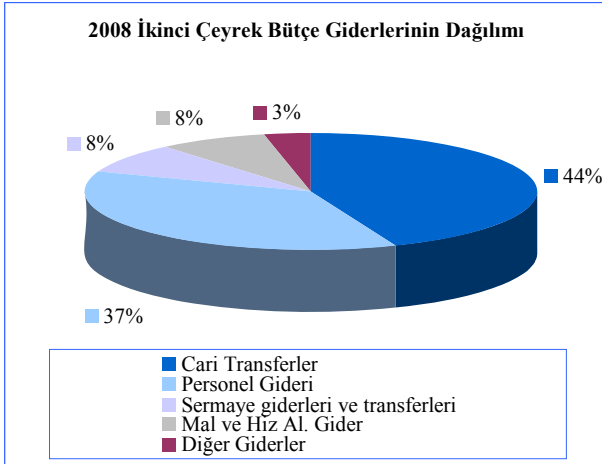
2008 yılı ikinci çeyreği itibarıyla bütçe gider kalemlerinin dağılımlarında bir önceki yılın aynı dönemine göre büyük değişiklikler meydana gelmemiştir. Cari transferler kaleminin toplam giderler içindeki payı yüzde 40'tan yüzde 44'e yükselirken personel giderlerinin payı yüzde 35'ten yüzde 37'ye yükselmiştir. Bu iki kaleminde gerçekleşen artış diğer giderler kaleminde yüzde 10 dan yüzde 3'e yaşanan gerileme karşılımıştır.

Grafik 4.5

Kaynak: Hazine ve Muhasebe Dairesi

Grafik 4.6

Kaynak: Hazine ve Muhasebe Dairesi

Finansman Dengesi

Bütçe gelirlerinden TC kredileri ve iç borçlanma kalemlerinin çıkarılması suretiyle elde edilen gelir rakamı ile bütçe giderleri arasındaki farka eşit olan finansman dengesi, 2008 yılı ikinci çeyreğinde 2007 yılı ikinci çeyreğine göre genişlemiştir. Bu iki dönem arasında bütçe giderlerindeki artış hızının gelirlerdeki artış hızından daha büyük olması finansman dengesinin(açığının) negatif yönde yüzde 37,92 artarak -50,08 milyon YTL'den -69,07 milyon YTL'ye genişlemesine neden olmuştur. Bu dönem içinde yerel gelirlerimizde yüzde 1,10'luk daralma gözlenmiştir. Bu daralmaya karşılık dış yardımlar kalemi yüzde 12,96 artış göstermiştir. Aynı dönem içerisinde TC kredilerinin büyüklüğü bir önceki yılın aynı dönemine göre neredeyse iki katına yükselerek 118,52 milyon YTL olarak gerçekleşmiştir.

Tablo 4.5

Finansman Dengesi		
Milyon YTL	2007 Q2	2008 Q2
Bütçe Gelirleri	437,78	441,38
1. Yerel Gelirler	378,08	373,94
Vergi Gelirleri	218,69	276,25
Vergi Dışı Gelirler	137,25	96,71
Sermaye Gelirleri ve Alacaklardan Tahsilat	22,14	0,98
2. Dış Yardımlar	59,70	67,44
TC Yardımları	59,70	67,44
Diğer	0,00	0,00
Bütçe Giderleri	487,86	510,45
Personel Giderleri	181,83	203,32
Cari Transferler	207,13	243,55
Sermaye Giderleri	48,01	44,99
Diğer Giderler	50,89	18,59
Finansman Dengesi	-50,08	-69,07
Finansman	59,66	118,52
TC Kredileri	59,66	118,52
İç Borçlanma	0,00	0,00

Kaynak: Hazine ve Muhasebe Dairesi

2008 Haziran Ayı İtibarıyla Verilen Avanslar

2008 yılı Haziran ayı itibarıyla KKTC Hazinesinden 2008 yılı içinde ve öncesinde verilen avanslardan, yapılan mahsupların çıkarılmasıyla elde edilen avanslar toplamı 114,45 milyon YTL olarak gerçekleşmiştir. Bu rakamın 15,15 milyon YTL'lik kısmı elçilik, konsolosluk ve temsilcilikler ile turizm ofisleri ve konsolide fonlara verilen avanslar toplamıdır. 30 Haziran 2008 itibarıyla iş, personel, yatırım avansları ile akreditiflerin toplam avans bakiyesi ise 12,60 milyon YTL'dir. Toplam avansların yüzde 75,75'ini oluşturan bütçe dışı avanslar toplamında 86,69 milyon YTL'dir. Bu rakamın 11,46 milyon YTL'si belediyelere verilen avanslar iken 75,23 milyon YTL'lik kısmı ise diğer kurumlara verilen avanslardır. Belediyelere verilen avanslar toplamının yüzde 40'ı Lefkoşa Belediyesine, yüzde 14,30'u Güzelyurt Belediyesine, yüzde 6,14'lük kısmında Mağusa Belediyesine verilmiştir. Toplam avansların yüzde 65,73'ünü teşkil eden diğer kurumlara

verilen avanslar toplamı içerisinde 2007 yılından devir olan 56,90 milyon YTL'lik tutar Ada Havacılık ve Taşımacılık AŞ.'ye, yine 2007 yılından devir olan 6,44 milyon YTL ve 3,71 milyon YTL tutarlar sırasıyla Cypfruvex limon ve narenciye ödemeleri ve Elektrik Kurumu faiz farkı fonuna, 2006 yılından devir olan 3,58 milyon YTL'lik avans ise arpa buğday destek hesabına verilmiştir.

Tablo 4.6

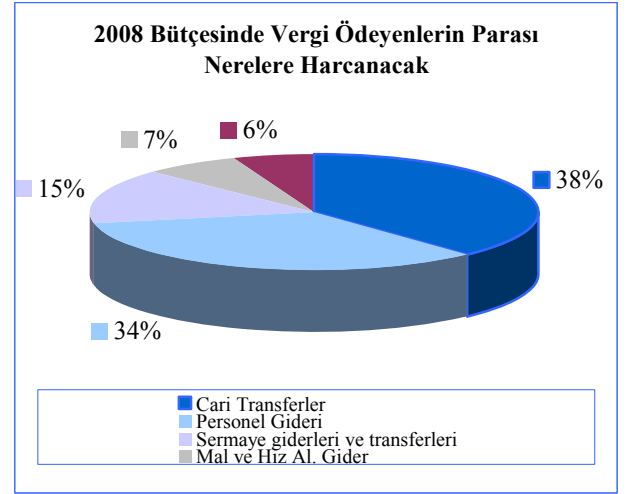
Avans Kalemleri	2008 Yılında Yapılan Mahsuplar (Milyon YTL)	Avans Bakiyesi (Milyon YTL)
Elçilik Konsolosluk Temsilcilikler	3,98	9,47
Turizm Ofisleri ve Konsolide Fon	1,37	5,68
İş	8,43	4,21
Personel	6,41	1,27
Yatırım	0,16	6,87
Akreditifler	0,00	0,25
Bütçe Dışı Avanslar		
Belediyeler	0,00	11,46
Diğer Kurumlar	2,00	75,23
Genel Toplam	22,35	114,45

Kaynak: Hazine ve Muhasebe Dairesi

2008 Mali Yılı Bütçesi

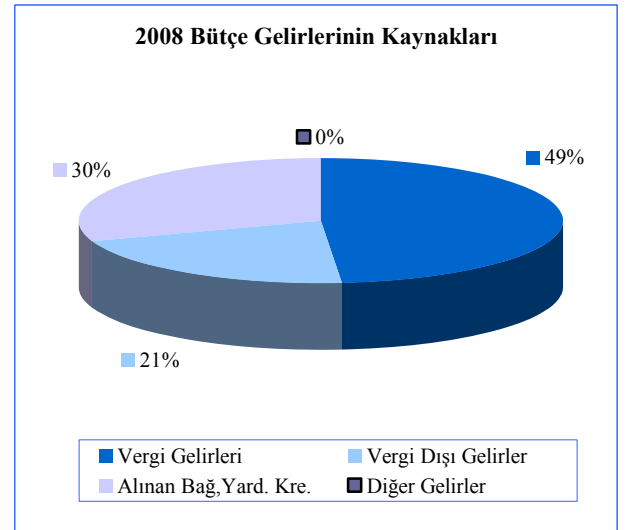
2008 yılı içerisinde saptanan hizmet ve faaliyetlerin yürütülmesinde kullanılmak üzere bütçe giderleri için yıl başında 2.355,9 milyon YTL ödenek tahsis etmiştir. Ancak 2008 yılı ilk çeyreği içinde bu rakam yüzde 9,44 oranında artırılarak 2.578,2 milyon YTL'ye tadil edilmiştir. Bu ödeneklerin ana kalemler itibarıyla dağılımı incelendiğinde yüzde 38,2'sinin cari transferlere, yüzde 34,1'inin ise personel harcamalarına ayrıldığı görülmektedir. 2007 yılında cari transfer harcamaları gider bütçesinin yüzde 38,9'luk, personel harcamaları ise yüzde 38,3'lük kısmını teşkil etmişti.

Grafik 4.7

Kaynak: Hazine ve Muhasebe Dairesi

Grafik 4.8

Tablo 4.7

Genel Bütçe Dengesi Yıllık Karşılaştırma (Milyon YTL)			
Milyon YTL	2007	2008*	Yüzde Değişim
Gelirler	2.183,38	2.408,63	10,32
Vergi Gelirleri	954,15	1.167,42	
Vergi Dışı Gelirler	630,11	500,68	
Alınan Bağış Yardım ve Krediler	554,92	738,29	
Diğer Gelirler	44,20	2,24	
Giderler	2.125,06	2.564,03	20,66
Cari Transferler	825,79	967,18	
Personel Giderleri	813,86	865,56	
Sermaye Gider ve Transferleri	221,71	382,89	
Mal ve Hizmet Alım Giderleri	145,60	170,58	
Diğer Giderler	118,10	177,82	

* 2008 yılı tadil ödenektir

Kaynak: Hazine ve Muhasebe Dairesi

5. PARASAL VE FİNANSAL GELİŞMELER

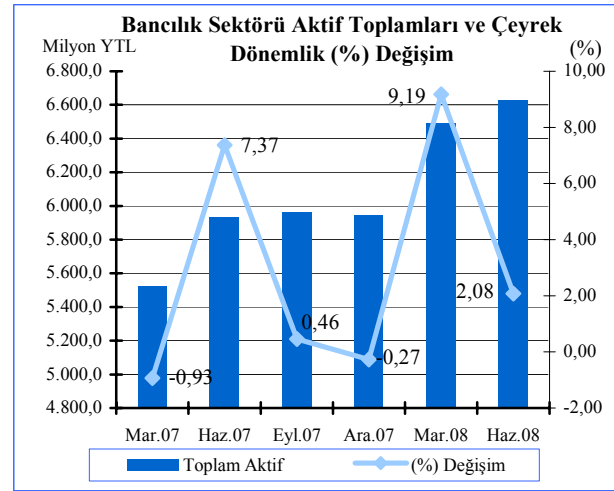
Bankacılık Sektörü Konsolide Bilançosu

Bankacılık sektörü aktif toplamı 2008 yılının altı aylık döneminde yüzde 11,45 oranında büyüyerek 5.944,2 milyon YTL'den 6.625,1 milyon YTL'ye ulaşmıştır. Bu dönemde likit aktiflerde yüzde 3,01 azalış, brüt kredilerde yüzde 10,98 ve menkul değerler cüzdanında yüzde 45,24 oranında artış meydana gelmiştir. Bir yıllık dönem incelendiğinde ise (Haziran 2007 - Haziran 2008), bankacılık sektörü toplam aktiflerinin yüzde 11,66 oranında arttığı görülmektedir. Bu dönemde likit aktifler hariç bütün varlık kalemlerinde yükselme olmuştur. Likit aktiflerdeki bu gerileme yurtiçi bankalar kaleminin yüzde 58,90 oranında azalmasından kaynaklanmaktadır.

Bankacılık sektörü toplam aktiflerinde 2008'in ilk çeyreğinde yüzde 9,19, ikinci çeyrekte ise yüzde 2,08 oranında genişleme meydana gelmiştir.

Bankacılık sektörü kaynakları incelendiği zaman, Aralık 2007-Haziran 2008 döneminde, mevduatta yüzde 9,96, özkaynaklarda yüzde 7,31 oranında artış olduğu gözlenmektedir. Haziran 2007-Haziran 2008 döneminde ise mevduatlarda yüzde 10,00, özkaynaklarda yüzde 12,78 oranında artış olduğu görülmektedir.

Grafik 5.1

Kaynak: KKTOMB

Tablo 5.1

Milyon YTL	Bankacılık Sektörü Konsolide Bilançosu							
	2007				2008		Yüzde Değişim (%)	
	Mart	Haziran	Eylül	Aralık	Mart	Haziran	12/07-06/08	06/07-06/08
Likit Aktifler	2.180,8	2.187,3	2.036,4	2.192,6	2.263,2	2.126,5	-3,01	-2,78
MDC	208,8	312,3	314,9	256,4	299,8	372,4	45,24	19,24
Krediler (Brüt)	2.325,3	2.420,3	2.460,7	2.734,8	3.014,7	3.035,1	10,98	25,40
Diğer Aktifler	810,7	1.013,2	1.148,3	760,4	912,5	1.091,1	43,49	7,69
Toplam Aktif-Pasif	5.525,6	5.933,1	5.960,3	5.944,2	6.490,2	6.625,1	11,45	11,66
Mevduat	4.783,0	4.935,3	4.890,9	4.937,4	5.433,7	5.429,0	9,96	10,00
Diğer Pasifler	368,0	457,7	509,6	439,2	477,0	587,0	33,65	28,25
Özkaynaklar	374,6	540,1	559,8	567,6	579,5	609,1	7,31	12,78

Kaynak: KKTOMB

2008 yılının ikinci çeyreğinde bankacılık sektörünün toplam aktifleri içerisindeki en büyük payı 0,64 puanlık gerilemeye rağmen yüzde 45,81 oranı ile krediler kalemi almaktadır. Bunu 2,77 puanlık azalış ve yüzde 32,10 oranı ile likit aktifler ve 1,00 puanlık artış ve yüzde 5,62 oranı ile menkul değerler cüzdanı takip etmektedir.

Bankacılık sektörünün bir yıllık (Haziran 2007-Haziran 2008) varlıkları yapısal dağılım yönünden incelendiğinde likit aktiflerde daralma, MDC ve brüt kredilerde genişleme olduğu görülmektedir. Bu dönemde brüt kredilerin aktif toplamı içerisinde payı 5,02 puan artarak yüzde 45,81'e, menkul değerler cüzdanının 0,36 puan artarak yüzde 5,62'ye yükselmiştir. Buna karşın likit aktifler aynı dönemde 4,77 puan gerileyerek yüzde 32,10 seviyesine inmiştir.

Diğer taraftan sektörün pasif yapısı incelendiğinde mevduat sektörün ana fon kaynağı olmaya devam etmektedir. 2008 yılının ikinci çeyreğinde, 2007 yılına göre mevduatların toplam kaynak içindeki payı yüzde 83,06'dan, yüzde 81,95'e, özkaynakların payının yüzde 9,55'den yüzde 9,19'a gerilediği görülmektedir.

Haziran 2007-Haziran 2008 döneminde ise mevduatlarda daralma, özkaynaklarda genişleme olmuştur.

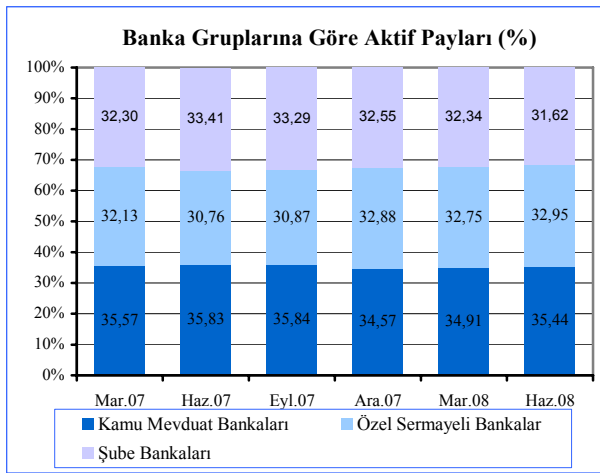
Tablo 5.2

Aktif	Bankacılık Sektörü Aktif / Pasif Yapısal Dağılımı (%)					
	2007				2008	
	Mart	Haziran	Eylül	Aralık	Mart	Haziran
Likit Aktifler	39,47	36,87	34,17	36,89	34,87	32,10
MDC	3,78	5,26	5,28	4,31	4,62	5,62
Krediler (Brüt)	42,08	40,79	41,28	46,01	46,45	45,81
Diğer Aktifler	14,67	17,08	19,27	12,79	14,06	16,47
Toplam	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00
Pasif						
Mevduat	86,56	83,18	82,06	83,06	83,72	81,95
Diğer Pasifler	6,66	7,71	8,55	7,39	7,35	8,86
Özkaynaklar	6,78	9,10	9,39	9,55	8,93	9,19
Toplam	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00	100,00

Kaynak:KKTCMB

Bankacılık sektörünün aktif yapısı banka grup paylarına göre incelendiği zaman, 2008'in ikinci çeyreğinde önemli bir değişikliğin meydana gelmemesiyle beraber, Haziran 2007-Haziran 2008 döneminde değişikliklerin olduğu görülmektedir. Bir yıllık dönemde özel sermayeli bankaların payı yüzde 30,76'dan yüzde 32,95'e, yükselirken, şube bankalarının payı yüzde 33,41'den yüzde 31,62'ye, kamu sermayeli bankaların payı yüzde 35,83'den yüzde 35,44'e gerilemiştir.

Grafik 5.2

Kaynak: KKTCMB

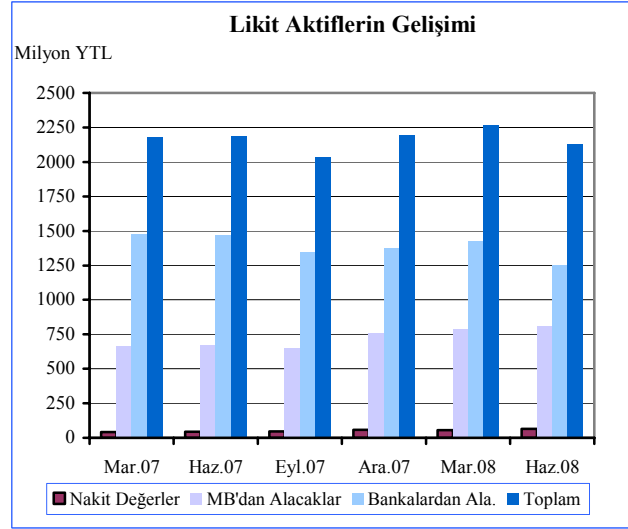
Likidite

Bankacılık sektörü likit aktiflerini oluşturan nakit değerler, bankalardan alacaklar ve Merkez Bankası'ndan alacaklar kalemlerinin toplamı, bankalardan alacaklar kaleminin 171,6 milyon YTL azalarak 1.421,5 milyon YTL'den 1.249,9 milyon YTL'ye gerilemesi nedeniyle 2007 yılına göre 66,1 milyon YTL azalarak 2.126,5 milyon YTL'ye inmiştir.

Likit aktifler bir yıllık dönemde (Haziran 2007-Haziran 2008) bankalardan alacaklar kaleminde meydana gelen daralmadan dolayı 2.187,3 milyon YTL'den 2.126,5 milyon YTL'ye gerilemiştir. Bu dönemde nakit ödeme ihtiyaçları için hazır bulundurulmuş nakit değerler kaleminin ise 44,6 milyon YTL'den 65,2 milyon YTL'ye, Merkez Bankası'ndan

alacakların 674,5 milyon YTL'den 811,4 milyon YTL'ye ulaştığı görülmektedir.

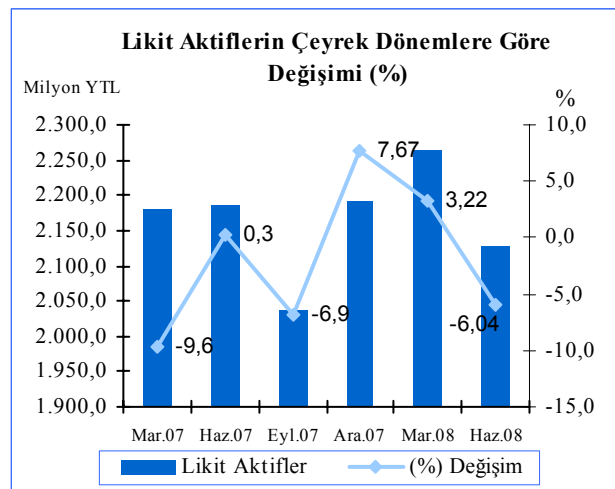
Grafik 5.3

Kaynak: KKTCMB

Likit aktiflerin 2007 yılında çeyrek dönemler bazında incelendiği zaman, birinci ve üçüncü çeyrekte sırasıyla yüzde 9,6 ve 6,9 oranında azaldığı, ikinci çeyrek ile son çeyrekte sırasıyla yüzde 0,30 ve 7,67 oranında arttığı görülmektedir. 2008 yılının ilk çeyreğinde yüzde 3,22, ikinci çeyrekte ise bankalardan alacaklar kaleminin birinci çeyrekte olduğu gibi ikinci çeyrekte de daralmaya devam etmesinden dolayı yüzde 4,71 oranında gerilediği gözlenmektedir.

Grafik 5.4

Kaynak: KKTCMB

Brüt Krediler

Haziran 2008 sonunda şahsi ve mesleki borçlar, kredilerin sektörlere göre dağılımında 1.339,7 milyon YTL ile birinci sırada yer almaktadır. Bunu 917,1 milyon YTL ile kamu kurum ve kuruluşları, 608,5 milyon YTL ile ticaret sektörü izlemektedir.

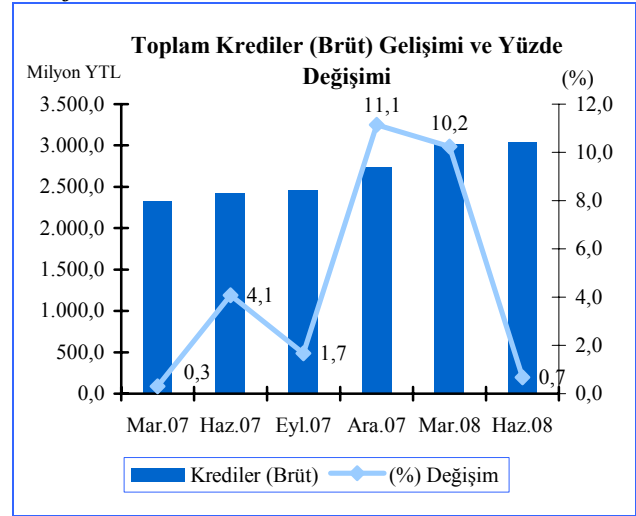
Haziran 2007 - Haziran 2008 döneminde şahsi ve mesleki borçlar kredi bakiyesi 409,8 milyon YTL artarak 1.339,7 milyon YTL'ye, toplam kredi portföyü içerisindeki payı ise yüzde 38,42'den yüzde 43,67'ye yükselmiştir. İkinci en büyük paya sahip kamu kredilerinin miktarı, 142,3 milyon YTL artarak 917,1 milyon YTL'ye yükselmiş, toplamdaki payı ise yüzde 32,01'den yüzde 29,89'a düşmüştür.

Aynı dönem itibarıyla üçüncü en büyük kalemi oluşturan ticaret sektörü kredileri 54,3 milyon YTL artarak 608,5 milyon YTL'ye, payı ise yüzde 22,90'dan yüzde 19,83'e gerilemiştir.

Bina ve inşaat sektöründeki kredi hacim artışı 27,8 milyon YTL olup bu gruptaki toplam krediler 137,0 milyon YTL'dir.

Bankacılık sektörü kredilerinin çeyrek dönem yüzde değişimleri incelendiğinde, en büyük artışın yüzde 11,1 oranı ile 2007 yılının son çeyreğinde olduğu görülmektedir. 2008'in ilk çeyreğinde yüzde değişim oranı 10,2, ikinci çeyrekte ise bu oran sadece yüzde 0,7'dir.

Grafik 5.5

Kaynak: KKTCCMB

Tablo 5.3

Milyon YTL	Kredilerin (Brüt) Sektörel Dağılımı					
	2007				2008	
	Mart	Haziran	Eylül	Aralık	Mart	Haziran
Kamu Kurum ve Kuruluşları	761,7	774,8	730,4	889,5	944,3	917,1
Tarım	11,3	13,4	13,0	12,4	13,7	14,3
Madencilik ve Taş Ocakçılığı	0,1	0,2	0,2	0,3	0,0	0,0
Sanayi	4,5	2,9	1,8	7,2	8,2	8,9
Nakliye ve Ulaşım	7,8	6,7	5,5	13,8	31,3	14,4
Ticaret	498,5	554,2	551,2	552,5	716,5	608,5
İhracat	1,6	1,1	1,2	1,2	2,3	1,6
Turizm	17,2	17,5	17,4	19,5	20,7	19,5
Bina ve İnşaat	99,2	109,2	123,9	118,2	131,9	137,0
Küçük Esnaf ve Zanaatkar	50,5	10,4	9,3	9,0	7,6	6,9
Şahsi ve Mesleki Borçlar / Diğer	872,9	929,9	1.006,8	1.111,2	1.138,2	1.339,7
Toplam Krediler (Brüt)	2.325,3	2.420,3	2.460,7	2.734,8	3.014,7	3.067,9

Kaynak: KKTCCMB

Bankacılık sektörü brüt kredileri ile Gayri Safi Yurtiçi Hasıla'nın son dört yıllık yüzde değişimleri karşılaştırıldığında kredilerin, GSYİH'dan daha hızlı büyüdüğü, 2008 yılının ilk yarısında da bu durumun devam ettiği görülmektedir. Ancak ekonomik faaliyetlerdeki gelişmelerin de etkisiyle gerek brüt kredilerdeki gerekse GSYİH'nin büyüme hızındaki ciddi yavaşlama dikkat çekmektedir.

Tablo 5.4

Milyon YTL	Krediler (Brüt) ve GSYİH'nin Değişim Hızı (%)				
	2004 Ara.	2005 Ara.	2006 Ara.	2007 Ara.	2008 Haz.
Krediler (Brüt)	50,1	33,7	47,8	18,0	10,98
GSYİH	30,9	25,0	29,9	13,2 ^(T)	5,00 ^(H)

(T) Gerçekleşme tahmini

(H) Hedef

Kaynak: KKTCMB, DPÖ

Mevduatlar

Bankacılık sektörü toplam mevduatı 2008'in ikinci çeyreği sonunda 2007 yılına göre 491,6 milyon YTL artarak 5.429,0 milyon YTL'ye ulaşmıştır. Sektörün mevduat toplamı bir yıllık dönemde ise 4.935,3 milyon YTL'den 5.429,0 milyon YTL'ye yükselmiştir.

Mevduatın türlerine göre dağılımı incelendiğinde en büyük payın Aralık 2007 sonunda olduğu gibi Haziran 2008 sonunda da 4.236,5 milyon YTL'lik meblağ ve yüzde 78,03'lük payla tasarruf mevduatında yoğunlaştığı gözlenmektedir. Bunu sırasıyla yüzde 9,33'lük payla resmi mevduat, yüzde 6,45'lik payla ticari mevduat izlemektedir.

Tablo 5.5

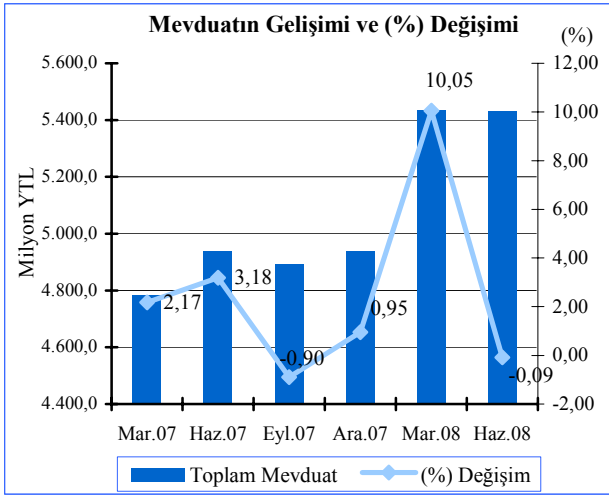
Milyon YTL	MEVDUATIN TÜRLERİNE GÖRE GELİŞİMİ					
	2007				2008	
	Mart	Haziran	Eylül	Aralık	Mart	Haziran
Resmi	482,8	556,1	491,4	456,2	485,6	506,6
Ticari	334,4	352,0	299,0	357,1	373,5	350,0
Tasarruf	3.706,1	3.761,7	3.808,9	3.808,5	4.153,7	4.236,5
Diğer	218,1	215,0	217,4	230,6	268,5	253,4
Bankalararası	41,6	50,5	74,2	85,0	152,4	82,5
Toplam Mevduat	4.783,0	4.935,3	4.890,9	4.937,4	5.433,7	5.429,0

Kaynak: KKTCMB

Sektör mevduatının gelişimi çeyrek dönemlere göre incelendiğinde, 2007 yılı ilk çeyreği sonunda yüzde 2,17, ikinci çeyrekte yüzde 3,18, dördüncü çeyrekte 0,95 oranındaki yükselmeye karşın üçüncü çeyrekte 0,90'lık düşüş yaşandığı görülmektedir.

2008 yılının birinci çeyreğinde bir önceki yılın sonuna göre yüzde 10,05, ikinci çeyrekte ise yüzde 0,09 oranında bir azalma olduğu gözlenmektedir. Haziran 2007-Haziran 2008 döneminde sektör mevduatı yüzde 10,00 genişlemiştir.

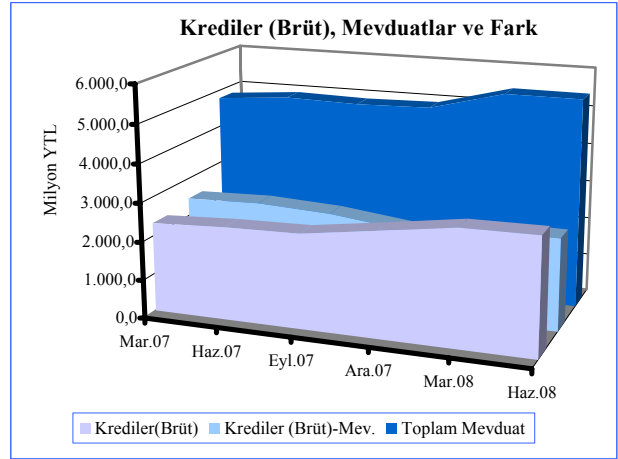
Grafik 5.6

Kaynak: KKTCMB

Aralık 2007 - Haziran 2008 döneminde brüt krediler, mevduatlar ve bu iki kalem arasındaki fark miktar olarak karşılaştırıldığı zaman mevduatların 491,6 milyon YTL'lik artışına karşın brüt kredilerin 300,3 milyon YTL arttığı görülmektedir. Bir yıllık dönemde bu miktarlar sırasıyla 493,7 ve 614,8 milyon YTL olduğu gözlenmektedir.

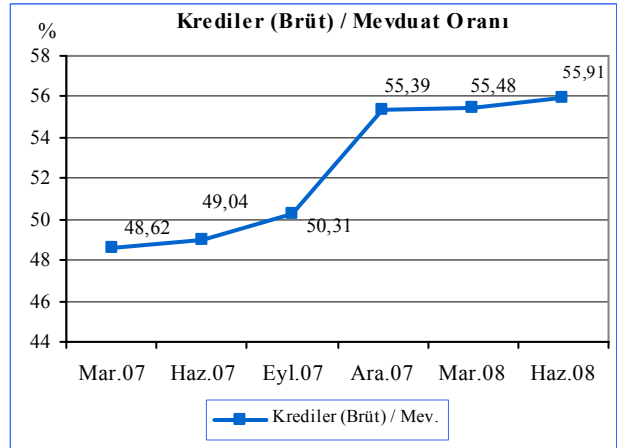
Grafik 5.7

Kaynak: KKTCMB

Sektörün derinliği ile aracılık fonksiyonunun göstergelerinden biri olan kredi/mevduat oranı, 2008 yılının ilk çeyreğinde yüzde 55,48, ikinci çeyrek sonunda da yüzde 55,91 olarak gerçekleşmiştir. Bir önceki yılın aynı dönemlerinde bu oranlar sırasıyla yüzde 48,62 ve 49,04'tür.

Grafik 5.8

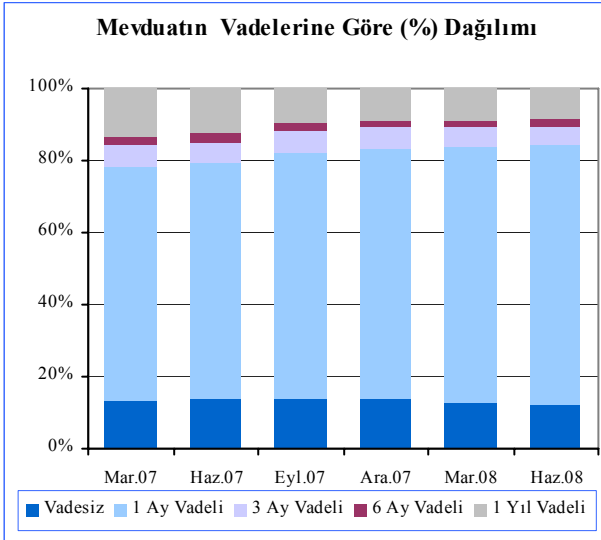

Kaynak: KKTCMB

Sektör mevduatının vadelerine göre dağılımı incelendiğinde, mevduat hacmi daha önceki dönemlerde olduğu gibi bir ay vadeli mevduatta yoğunlaştığı görülmektedir. 2007 yılının çeyrek dönemlerine bakıldığı zaman bir ay vadeli mevduatta, birinci çeyrekte yüzde 64,77, ikinci çeyrekte yüzde 65,47, üçüncü çeyrekte yüzde 68,33 ve son çeyrekte yüzde 69,33 olmuştur.

2008 yılının ilk çeyreğinde ise bir ay vadeli mevduatın sektör toplamı içindeki payı yüzde 71,37, ikinci çeyrekte 0,86 puan artarak yüzde 72,23 olmuştur. Bir ay vadeli mevduatları sırasıyla vadesiz, bir yıl vadeli, üç ay vadeli ve altı ay vadeli mevduat izlemektedir.

Grafik 5.9

Kaynak: KKTCMB

Aralık 2007 - Haziran 2008 döneminde özkaynaklar ödenmiş sermaye ile ihtiyatlardaki artışa bağlı olarak yüzde 7,31 oranında artarak 609,1 milyon YTL'ye yükselmiştir.

Sektörün özkaynak toplamı bir yıllık dönemde (Haziran 2007-Haziran 2008) 69,0 milyon YTL yani yüzde 12,78 oranında artarak 609,1 milyon YTL'ye ulaşmıştır. Aynı dönemde sektörün ödenmiş sermaye toplamı 51,6 milyon YTL, ihtiyatlarda 27,1 milyon YTL artış meydana gelirken, kar/zarar kaleminde 9,7 milyon YTL gerileme olmuştur.

Tablo 5.6

Milyon YTL	Özkaynakların Gelişimi					
	Mar.07	Haz.07	Eyl.07	Ara.07	Mar.08	Haz.08
Ödenmiş Sermaye	204,1	340,6	354,8	377,8	386,1	392,2
İhtiyatlar	114,4	119,2	111,8	103,1	129,4	146,3
Kar / Zarar	56,1	80,3	93,2	86,7	64,0	70,6
Toplam	374,6	540,1	559,8	567,6	579,5	609,1

Kaynak: KKTCMB

Para Arzı

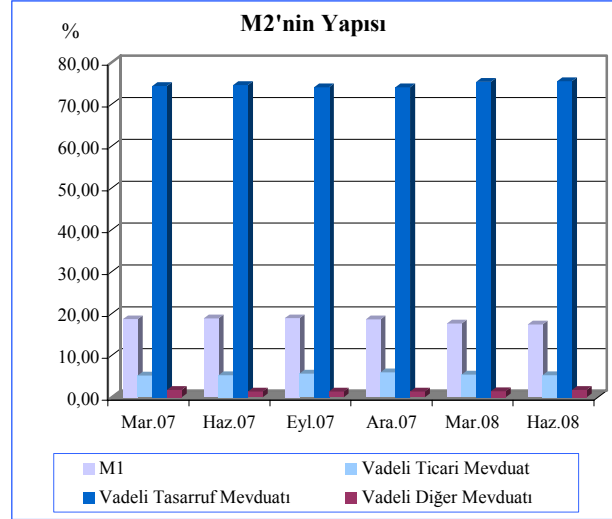
2008 yılı ikinci çeyreğinde M1 tanımlı para arzı 2007 sonuna göre yüzde 3,79 oranında artarak 892,1 milyon YTL'ye ulaşmıştır. 2007 yılı ile 2008 yılının ikinci çeyreği dönemindeki artış yüzde 4,07'dir.

M2 tanımlı para arzı Aralık 2007-Haziran 2008 döneminde 491,4 milyon YTL artarak 5.111,8 milyon YTL olmuştur. Oransal olarak bu değişim yüzde 10,64'e tekabül etmektedir. Bir yıllık dönemde (Haziran 2007-Haziran 2008) M2 tanımlı para arzı 560,8 milyon YTL artış göstermiştir.

M2 para arzına resmi mevduat ve KKTC Merkez Bankası nezdindeki diğer mevduatın ilave edilmesiyle bulunan M3 tanımlı para arzı miktarı 2008'in ikinci çeyreğinde 2007 sonuna göre 521,6 milyon YTL artarak 5.660,4 milyon YTL olmuştur. Haziran 2008 sonunda bir önceki yılın aynı dönemine göre M3'te meydana gelen büyüme yüzde 9,52'dir.

M2 para arzının yapısı incelendiğinde, en büyük payın Haziran 2008 sonunda da yüzde 75,45 oranla vadeli tasarruf mevduatında yoğunlaştığı gözlenmektedir. Bunu sırasıyla yüzde 17,45'lik payla M1, yüzde 5,28'lik payla vadeli ticari mevduat ve yüzde 1,80 oranla vadeli diğer mevduat izlemektedir.

Grafik 5.10

Kaynak: KKTCMB

Tablo 5.7

Yıllar	Para Arzı Verileri (Milyon YTL)						
	Devre	M1	Yüzde Değişim (%)	M2	Yüzde Değişim (%)	M3	Yüzde Değişim (%)
2002		298,1	-	1.729,1	-	1.970,1	-
2003		424,1	42,3	2.317,5	34,0	2.608,2	32,4
2004		618,4	45,8	3.017,7	30,2	3.382,7	29,7
2005		695,9	12,5	3.382,8	12,1	3.848,9	13,8
2006		828,6	19,1	4.367,4	29,1	4.907,8	27,5
2007	I	838,3	1,2	4.489,2	2,7	5.012,2	2,1
	II	857,2	2,3	4.551,0	1,4	5.168,3	3,1
	III	861,0	0,4	4.555,0	0,1	5.125,1	-0,8
	IV	859,5	-0,2	4.620,4	1,4	5.138,8	0,3
2008	I	889,4	3,5	5.032,4	8,9	5.597,9	8,9
	II	892,1	0,3	5.111,8	1,58	5.660,4	1,12

Kaynak: KKTCMB

6. FİNANSAL İSTİKRAR ANALİZİ

Önceki bültenlerimizde ifade edildiği gibi gelişmiş ülkelerde makroekonomik riskleri gidermek ve finansal istikrarı sağlamak üzere Merkez Bankaları gerek ülke bazında gerekse ortak işbiliği çerçevesinde bir dizi operasyonları uygulamaya koymuş ve bunun yanında daha önceleri kullanılmamış para politikası araçlarını kullanmaya başlamışlardır. Merkez Bankalarının özelde de FED'in para politikası araçlarındaki mevcut ve yeni uygulamaları ile ABD Hazinesi ve federal kurumların menkul kıymetlerinin alım-satımı olarak bilinen açık piyasa işlemleri kullanılmaktadır. 2008 yılı ikinci çeyreği içinde de uygulamaya konulmaya devam edilen bu enstrümanlar ve finansal istikrarı sağlayabilmek adına açıklanan bir dizi operasyonlar kısaca aşağıdaki tabloda verilmektedir.

Finansal Krize Karşı Alınan Önlemler

Global ekonomide yaşanan dalgalanma sürecinde özelde finansal kuruluşların yaşadığı temel sorun olan likidite ihtiyacını karşılayabilmek adına FED, Avrupa, İngiltere, Kanada ve İsviçre Merkez Bankaları ortak eylem paketleri açıklamışlardır. FED'in ilk olarak uygulamaya koyduğu vadeli ihale kolaylığı programı ile Aralık 2007'den Mayıs 2008'e kadar olan dönem içerisinde piyasaya 490 milyar dolar tutarında likidite desteği sağlanmış ve Mart 2008'den sonra aylık miktarın 100 milyar dolara çıkarılacağı açıklanmıştır.

Merkez Bankalarının ortak eylem paketinde FED'in Avrupa ve İsviçre Merkez Bankası ile aralarında bir döviz swap hattının kurulması da bulunmaktadır. Kurulan döviz swap hatlarının amacı ise politika faiz oranlarının düşürülmesine rağmen Libor oranları üzerinde beklenen düşüş etkisinin gerçekleşmemesidir. Merkez Bankalarının swap hatları ile kendi piyasalarına aktaracakları bu dolar cinsinden kaynakların Libor oranlarını düşürmesi beklenmektedir.

FED'in açıkladığı ve uygulamaya koyduğu önlemlerin yetersiz kalması ve durgunluğa girileceği beklentisi'nin artması üzerine ABD hükümeti Merkez Bankası'nın uyguladığı politikaların yanında ekonomik canlılığın artırılması adına genişletici maliye politikası tedbirleri almaya başlamıştır. Alınan bu önlemlerin temel amacı, kısa dönemde harcamaya eğilimli kesimin tüketimini artırıp dolayısı ile yatırımı canlandırmak olduğundan, içeriğinde tüketicilere ilave satın alma gücü sağlayacak ve yatırımcılara yeni yatırımlar yapmaya teşvik edecek vergi düzenlemeleri bulunmaktadır. Paketin temel özelliği ise tüketici ve yatırımcılara vergi indirimleri sunması, ekonomide istenen canlanmayı oluşturmak olmasıdır. Söz konusu vergi indirimleri toplamı olan 150 milyar dolar tutarında kaynağın 100 milyarından tüketicilerin, 50 milyarından işletmelerin yararlanması planlanmıştır. Söz konusu vergi indirimleri geçmiş yıla ait olduğu için, indirilmesi planlanan kadar vergi, tüketici ve yatırımcılara 2008 Mayıs itibarıyla dağıtılmaya başlanmıştır.

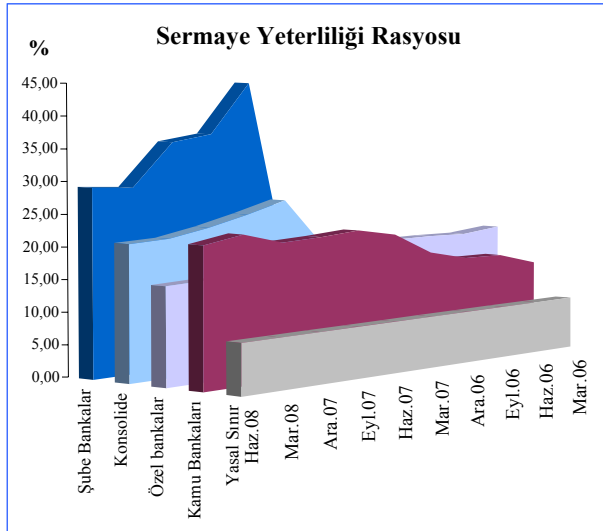
Tablo 6.1

Tarih	Katılan Merkez Bankaları	Alınan Önlemler
2008		
Nis.22-29	FED	API'de tek dilim olarak 20 milyar \$'lık ve 28 günlük fonlama
Nis. 24	FED	Vadeli Borç Verme İmkanları (TLSF) çerçevesinde, 75 milyar \$'lık ihale
May. 01	BoC, FED	2 milyar CAD'lık 28 günlük fonlama / TLSF çerçevesinde 25 milyar \$'lık ihale
May. 02	SNB, ECB, FED	Fed, Vadeli İhale İmkanları (TAF) çerçevesinde, ihale başı 75 milyar \$ artırdı. ECB ve SNB ile kredi limitlerini sırayla 50 ve 12 milyar \$ artırdı.
May. 06	SNB, FED	Aylık 6 milyar \$ repo ihalesi API çerçevesinde dilimlik 20 milyar \$, 28 günlük
May.02	BoE	Tavan Rezerv hedefini getirdi.
May. 05	ECB	Vadeli İhale İmkanları çerçevesinde aylık 25 milyar \$ sürdü
May. 20	BoE	3 aylık API işlemlerini genişleteceği ve Özel Likidite Planından dolayı fonlamayı 5 milyar STG olarak düşürdüğü belirtildi.
Haz. 09	ECB	ECB, likidite koşullarını, para piyasalarındaki oranları yakından takip ettiği ve gerektiğinde önlemlere hazır olduğu belirtildi
Haz.11-12	ECB, FED	ECB 3 aylık bütünleyici 50 milyar EUR sürdü. FED, vadeli borç verme imkanları çerçevesinde 25 milyar \$ arz etti.

Sermaye Yeterliliği

Özkaynakların risk ağırlıklı aktiflere oranlanmasıyla elde edilen sermaye yeterliliği standart rasyosunun (SYSR) konsolide bazda gelişimi incelendiğinde, Ocak-Haziran 2008 arasında düzenli düşüş göstermekle beraber asgari yasal oran olan yüzde 8,00'in üzerinde seyrettiği gözlenmektedir. 2008 yılının ikinci çeyrek döneminde konsolide SYSR'si Nisan 2008'de yüzde 21,98, Mayıs 2008'de yüzde 22,80 ve Haziran 2008 sonuna göre yüzde 21,21 olarak gerçekleşmiştir. Bu dönem içerisinde özkaynaklar yüzde 1,78 oranında artarken, risk ağırlıklı varlıklar yüzde 2,56 oranında artmış ve Mart 2008 sonu itibarıyla yüzde 21,37 olan SYSR'nun Haziran 2008'de yüzde 21,21'e gerilemesine neden olmuştur.

Grafik 6.1

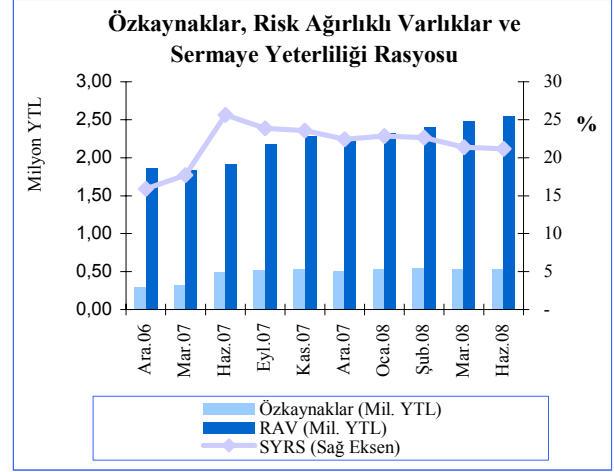

Kaynak: KKTMB

Diğer taraftan Mart 2007 itibarıyla yüzde 17,73 olan sektörün SYSR'su 2,08 puan artarak Mart 2008 itibarıyla yüzde 21,37'ye yükselmiştir. Bu yükselişte 41/2001 sayılı KKTC Merkez Bankası Yasası'nın 23(1) maddesi altında yapılan yeni disponibilitate tebliği yanı sıra özkaynak toplamında meydana gelen yüzde 62,70 oranındaki değişimin, risk ağırlıklı varlıklar kaleminde meydana gelen yüzde 35,00

oranındaki değişimden büyük olması da etkili olmuştur.

Grafik 6.2

Kaynak: KKTMB

Banka grupları bazında bakıldığı zaman bankacılık sektörü konsolide SYSR'deki artışa, şube bankalarının önemli katkısının devam ettiği gözlenmektedir. Nitekim bu grubun SYSR'si, 2007 Haziran-2008 Haziran devresinde yüzde 25,54'ten, yüzde 21,21'e düştüğü gözlenmektedir. Aralık 2007(22,44) - Haziran 2008 (21,21) aralığında ise daha hafif düşüş gözlenmektedir. Mart 2008 sonunda yüzde 28,77 olan SYSR'nin özkaynaklardaki artış hızının risk ağırlıklı varlıkların artış hızından daha yüksek olmasına bağlı olarak yüzde 29,29'a yükseldiği görülmektedir. Çeyrek dönemlere göre incelendiğinde şube bankalarının SYSR'nin 2007 yılının ilk çeyreğinde yüzde 13,94, ikinci çeyreğinde yüzde 43,75, üçüncü çeyreğinde yüzde 36,09 ve dördüncü çeyreğinde ise 35,33 olduğu görülmektedir.

Özel bankalar grubunun SYSR'su Haziran 2007-Haziran 2008 döneminde yüzde 17,93'ten yüzde 15,35'e düşmüştür. Bu yükselişe, risk ağırlıklı aktiflerin yüzde 29,56 ile özkaynaklardan (% 10,92) daha fazla artmasına neden olmuştur. Haziran 2007 yılından Haziran 2008'e kadar çeyrek dönemlere göre SYSR sırasıyla yüzde 17,93, yüzde 15,15, yüzde 15,47 ve yüzde 15,35 olmuştur. Kamu bankaları

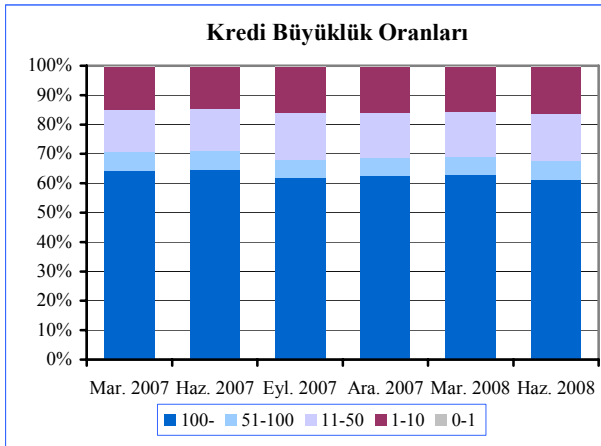
grubunun Haziran 2007 sonuna göre yüzde 21,66 olan SYRS oranı risk ağırlıklı varlıkların (17,14), özkaynaklardan (17,14) daha yavaş artmasına bağlı olarak Haziran 2008 sonu itibarıyla yüzde 21,91'e yükselmiştir.

Krediler

Ayrıntılı analiz yapmaya olanak sağlaması bakımından, sadece bu başlık altında ve bölümde yer alan veriler Bankacılık Düzenleme ve Gözetim Müdürlüğü'nden tedarik edilmiştir.

Kredi büyüklüklerine bakıldığında Haziran 2007 sonuna göre yüzde 70,09 olan 100 bin liradan büyük kredilerin toplam krediler içerisindeki payı Haziran 2008'de yüzde 67,13'e gerilemiş olup yoğunlaşmanın bu grupta meydana geldiği gözlenmektedir. Çeyrek dilimlere göre belirtmek gerekirse Mart, Haziran, Eylül ve Aralık 2007'de bu oranlar sırasıyla yüzde 70,09, 70,09, 67,06 ve yüzde 68,04'dür. Kredi büyüklüklerinde ikinci en büyük dilimi 11-50 bin arasındaki dilim oluşturmaktadır. Bu dilimin Haziran 2007 sonunda yüzde 15,52 olan toplamdaki payı Haziran 2008 sonunda yüzde 17,67'e yükselmiştir. 51-100 binlik dilim ise Haziran 2007'de 7,03 olarak Haziran 2008'de yüzde 6,86 aralığında seyretmektedir. En küçük kredi kullanım büyüklüğü olan 0-1 milyarlık dilim ise ortalama Haziran 2008'de yüzde 0,30 düzeyinde seyretmektedir. Bu oran Haziran 2007'de yüzde 0,36 olarak gerçekleşmişti.

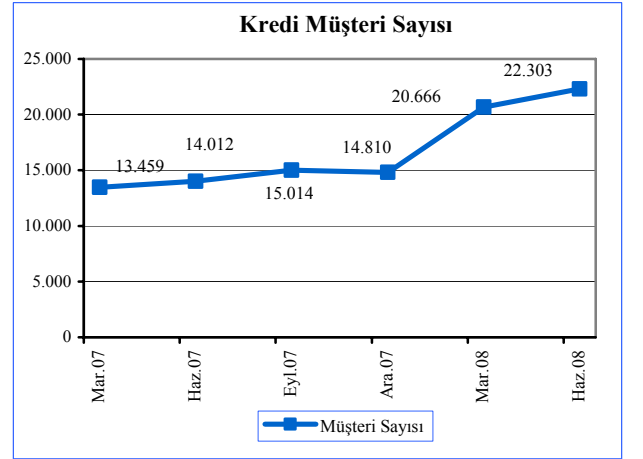
Grafik 6.3

Kaynak: KKTCMB

Kredi müşteri sayılarına bakıldığında Mart 2007'den itibaren artan bir eğilim olduğu görülmektedir. Haziran 2007 itibarıyla 14,012 olan kredi müşteri sayısının, kredi ürün çeşidindeki artış ve şube bankalarının kredi politikalarındaki değişime bağlı olarak Haziran 2008 sonuna göre 22,303 adete yükseldiği gözlenmektedir.

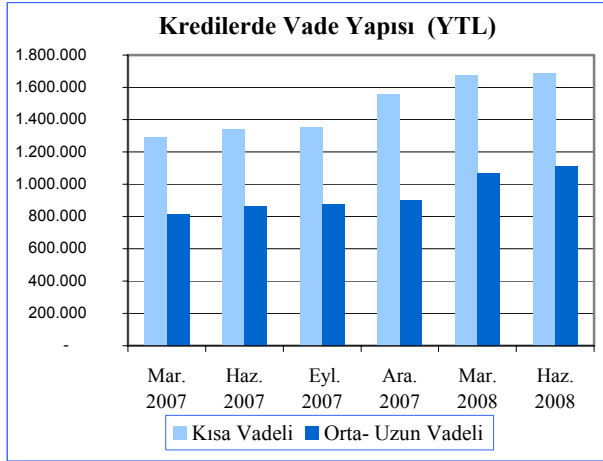
Grafik 6.4

Kaynak: KKTCMB

Haziran 2008 kredilerdeki vade dağılımına bakıldığı zaman kısa vadeli kredilerin toplam krediler içerisindeki payının genelde yüzde 60,38 seviyesinde seyrettiği gözlenmektedir. Buna karşın orta ve uzun vadeli kredilerin toplam kredilere oranı ise yüzde 39,61'dir. Kısa vadeli kredilerin bir yıllık dönem içerisinde yüzde 26,02 olarak arttığı gözlenmektedir. Bu oran orta ve uzun vadeli krediler içinse yüzde 28,29 oranında artış gösterdiği izlenmektedir. Ancak Haziran 2008'in üç aylık dönem değişikliğine bakıldığında kısa vadeli kredilerdeki artış hızı yüzde 0,86 iken orta ve uzun vadeli kredilerin artış hızı yüzde 3,83 olarak gerçekleşmiştir.

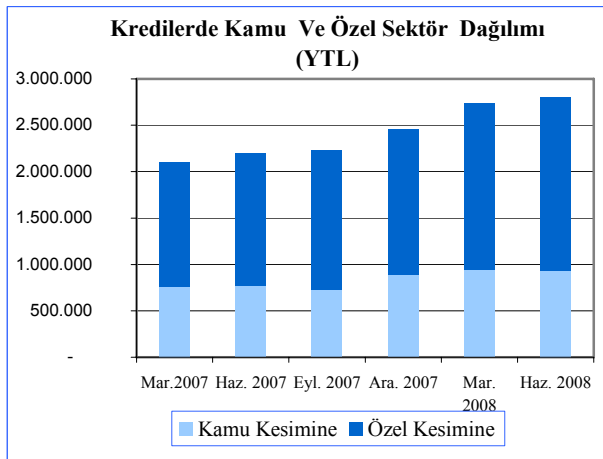
Grafik 6.5

Kaynak: KKTCMB

Kredilerde kamu ve özel sektör ayırımına bakıldığında ise her iki sektörde de kredi bakiyelerinin miktar olarak arttığı gözlenmektedir. Diğer taraftan kamu sektörü kredilerinin toplam krediler içerisinde 2007 sonuna göre yüzde 36 olan payı Mart 2008’de yüzde 34,5’e gerilemiştir. Aynı dönemde kamu kredileri artış hızı yüzde 24, özel sektör kredileri artış hızı ise yüzde 34 olarak gerçekleşmiştir.

Grafik 6.6

Kaynak: KKTCMB

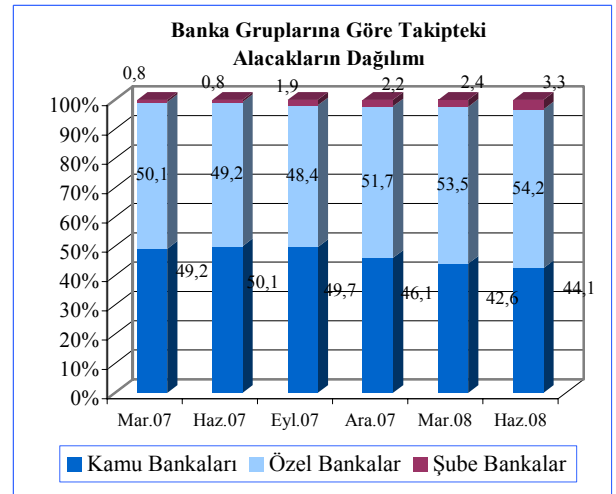
Yurtiçi ve yurtdışı krediler ayırımına bakıldığında ise yurtdışı kredilerde Haziran 2008 itibarıyla az da olsa artış görülmektedir. Buna göre yurtiçi krediler, kredilerdeki artışın esas nedenini oluşturmaktadır. Haziran 2008’de

yurtiçi kredilerde yüzde 2,33 artış yaşanırken, bu oran yurtdışı kredilerde yüzde -16,27 olarak gerçekleşmiştir.

Tahsili Gecikmiş Alacaklar

Tahsili geçmiş alacakların banka grupları itibarıyla incelendiğinde, 2007 yılı sonunda sektörün bütününe ait TGA’lar içinde özel bankalar yüzde 51,7 oranı ile en büyük paya sahiptir. Özel bankaları sırasıyla yüzde 46,1, oranı ile kamu bankaları ve yüzde 2,2 oranla şube bankaları takip etmektedir. Haziran 2008 sonunda bu oranlar sırasıyla yüzde 54,2, yüzde 44,1 ve yüzde 3,3’dür. Haziran 2007 - Haziran 2008 döneminde özel bankalar ve şube bankalarının toplam TGA içerisindeki payı artarken kamu bankalarının payında azalma meydana gelmiştir.

Grafik 6.7

Kaynak: KKTCMB

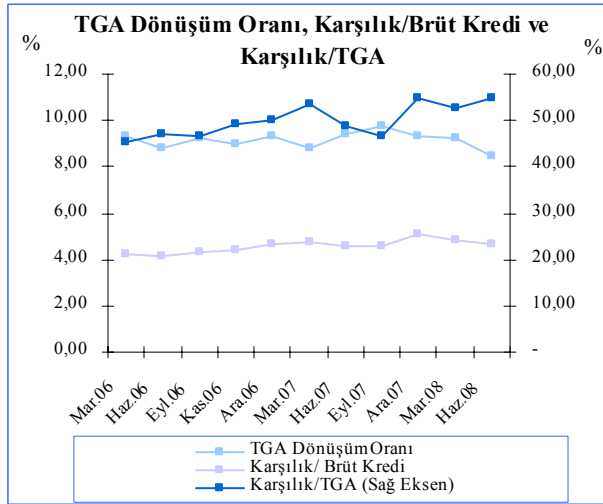
Ayrılan Karşılıklar

Diğer taraftan tahsili gecikmiş alacaklar (TGA) için ayrılan karşılık miktarı Haziran 2007-Haziran 2008 döneminde yüzde 32,89 oranında artarak 110,94 milyon YTL'den 147,43 milyon YTL'ye yükselmiştir. Mart, Eylül ve Aralık 2007 ve Mart 2008 çeyrek dönem sonlarına göre ayrılan karşılıklar sırasıyla 109,57 milyon YTL, 112,12 milyon YTL, 139,8 milyon YTL ve 145,99 milyon YTL olarak gerçekleşmiştir.

Haziran 2007- Haziran 2008 döneminde tahsili gecikmiş alacaklar tutarı yanı sıra TGA dönüşüm oranı da artmıştır. Haziran 2007 sonuna göre yüzde 9,44 olan bu oranın Haziran 2008 sonu itibarıyla yüzde 9,23'e ulaştığı gözlenmektedir.

Mart 2008 sonunda yüzde 52,47 olan ayrılan karşılıkların tahsili gecikmiş alacaklar içerisindeki payı, Haziran 2008'de 2,20 puan artarak yüzde 54,67 olarak gerçekleşmiştir. Haziran 2007'de ise bu oran yüzde 48,57 idi.

Grafik 6.8

Kaynak: KKTCCMB

Finansal Sağlık Göstergeleri

Finansal sağlık göstergelerinin gelişimi değerlendirildiği zaman sektörün SYSR'nin yasal oranların üzerinde seyretmeye devam

ettiği görülmektedir. Mart 2008 sonuna göre yüzde 21,37 olan SYSR Haziran 2008 sonunda 0,16 puan azalarak yüzde 21,21 olarak gerçekleşmiştir. Diğer taraftan özellikle 2007 yılının ikinci yarısından itibaren ivme kazanan ekonomideki olumsuzlukların, bankacılık sektörü aktif kalitesine yansıdığı görülmektedir. Buna göre, Haziran 2007 aktif karlılığı 1,35 iken 0,28 puan düşerek Haziran 2008'de 1,07 olarak gerçekleşmiştir. Aynı dönem itibarıyla kredi/mevduat oranı ve kredilerin aktif toplamı içerisindeki payında artış, kredilerin büyüme hızında azalış meydana gelmiştir. Haziran 2008'de mevduatlardaki büyüme hızı Mart 2008'e göre yüzde -0,09 oranında azalma olduğu görülmektedir. İlgili oran Mart 2008'de yüzde 10,05 olarak gerçekleşmiştir.

Finansal kaldıraç oranı ise yüzde 84,32 ile 2007 sonuna göre -1,24 ve Mart 2008'e göre ise -1,59 puan azalmıştır.

Tablo 6.2

Finansal Sağlık Göstergeleri (%)

AÇIKLAMA	Mar. 2007	Haz. 2007	Eylül 2007	Aralık 2007	Mar. 2008	Haz. 2008
Likit Aktifler/ Toplam Aktifler	39,47	36,87	34,17	36,88	34,87	32,10
SYSR	17,73	25,64	23,88	22,43	21,37	21,21
Aktif Karlılığı	1,01	1,35	1,56	1,46	0,93	1,07
Özkaynak Karlılığı	14,97	14,87	16,66	15,28	10,83	11,60
Net Faiz Gelir./ Top. Aktifler	1,03	2,35	3,69	0,02	1,27	2,33
TGA / Brüt Krediler	8,82	9,44	9,77	9,30	9,20	8,88
Brüt Krediler / Mevduat	48,62	49,04	50,31	55,39	51,40	55,91
Brüt Krediler / Toplam Aktifler	42,08	40,79	41,28	46,01	43,03	45,81
Kredilerdeki Büyüme Hızı	0,31	4,09	1,67	11,14	10,23	0,67
Mevduatlardaki Büyüme Hızı	2,17	3,18	-0,90	0,95	10,05	-0,09
Finansal Kaldıraç (FK)	87,77	84,37	83,44	85,56	85,91	84,32

Not: FK oranının hesaplanmasında yabancı kaynaklar, mevduat ve kullanılan krediler kaleminden oluşmaktadır.

Kaynak: KKTCCMB

Bankacılık Dışı Finans Sektörü

Bankacılık dışı finans sektörü bilgilerinin KKTC Merkez Bankası'na düzenli temini amacıyla yetkili mercilerle yapılan görüşmeler olumlu sonuç vermiştir. Dolayısıyla kaynak belirtmek suretiyle ve bu bültenden başlamak üzere sigorta şirketlerine ilaveten uluslararası bankacılık birimi, 39/2001 sayılı Bankalar Yasası altında faaliyet göstermeyen diğer kooperatifler ile döviz bürolarına ait verilere yer verilecektir.

Sigorta Şirketleri

39/1993 sayılı Sigorta Hizmetleri (Düzenleme ve Denetim) Yasası altında kurulan ve faaliyet gösteren sigortacılık sektörünün düzenleme ve gözetiminden sorumlu merci KKTC Maliye Bakanlığı'na bağlı Para, Kambiyo ve İnkişaf Sandığı İşleri Dairesi'dir.

2007 sonu itibarıyla ülkemizde sigortacılık alanında 31 adet sigorta şirketi faaliyet göstermekte olup 2006 sonu itibarıyla şirket sayısında bir değişiklik meydana gelmemiştir. Bu şirketlerin 3'ü hayat, 28'i hayat dışı (Elementer) sigorta şirketi olup 8'i şube ve 20'si ise yerel şirketlerden oluşmaktadır.

Sigorta Sektörünün 2006 sonu itibarı ile aktif büyüklüğü 93,99 milyon YTL olup 2007 sonu itibarıyla yüzde 21,07 artarak 113,79 milyon YTL'ye ulaşmış bulunmaktadır.

Kıyaslamalı bilanço kalemlerine daha ayrıntılı bakıldığında, aktif kalemlerinden olan Likit Aktifler yüzde 12,49 Alacaklar kaleminde ise yüzde 21,46'lık artış görülmektedir. Diğer Aktifler yüzde 30,26 olarak artmıştır. Pasif kaleminde ise borçlar yüzde 17,11 karşılıklar yüzde 19,34 ve özkaynaklar ise yüzde 25,82 olarak arttığı gözlenmektedir.

Tablo 6.3

Sigorta Şirketleri Konsolide Bilançosu			
Milyon YTL	2006	2007	Yüzde Değişim (%)
Likit Aktifler	35,34	39,75	12,49
Alacaklar	26,84	32,60	21,46
Diğer Aktifler	31,82	41,44	30,26
Toplam Aktifler	93,99	113,79	21,07
Borçlar	13,61	15,94	17,11
Karşılıklar	50,25	59,97	19,34
Diğer Pasifler	0,01	-0,01	-172,88
Özkaynaklar	30,12	37,90	25,82
Toplam Pasifler	93,99	113,79	21,07

Kaynak: KKTC Sigortalar ve Reasürans Şirketler Birliği

Kooperatifler

Nisan 2008 sonu itibarıyla KKTC'deki farklı kuruluş statüsüne sahip toplam kooperatif şirketi adedi 200 civarındadır. Aşağıda tanzim edilen Nisan 2008 tarihli bilanço, aktif büyüklüğü açısından sektörün yaklaşık yüzde 90'ını aşan ve Aktif büyüklükleri 1 milyon YTL üzeri olan 30 kooperatif şirketinin verilerinden derlenmiştir.

Haziran 2008 sonu itibarıyla aktif toplamı 304,35 milyon YTL olan kooperatiflerin yüzde 40,94'ü likit aktiflerden, yüzde 54,63'ü ise kredilerden oluşmaktadır. Diğer taraftan pasiflerin yüzde 81,72'si mevduat, yüzde 11,91'i ise özkaynaklardan müteşekkildir.

Tablo 6.4

Kooperatifler Konsolide Bilançosu			
Milyon YTL	Nisan 2008	Haziran 2008	Yüzde Değişim (%)
Likit Aktifler	128,03	124,61	-2,67
Krediler	148,54	166,28	11,94
Diğer Aktifler	18,73	13,46	-28,14
Toplam Aktifler	295,30	304,35	3,06
Mevduat	243,04	248,71	2,33
Diğer Pasifler	17,80	19,38	8,88
Özkaynaklar	34,46	36,26	5,22
Toplam Pasifler	295,30	304,35	3,06

Not: 30 adet Kooperatifi kapsamaktadır.

Kaynak: Kooperatif Şirketler Mukayyitliği

Döviz Büroları

2007 yılı sonu itibarıyla KKTC’de faaliyetine devam eden 31 adet döviz bürosu bulunmaktadır.

Aşağıdaki karşılaştırmalı konsolide bilanço 20 döviz bürosu verilerinden oluşmakta olup 2006 yılı aktif büyüklüğüne göre pazar payı yüzde 89,46’yı kapsamaktadır

Karşılaştırmalı konsolide bilanço incelendiği zaman likit aktiflerde yüzde 33,60 artış, alacak miktarının sabit ve stoklar kaleminin ise bir önceki yıla göre yüzde 5,08 artışla 2,48 milyon YTL olarak gerçekleştiği görülmektedir. Özkaynaklarda ise 2006 yılsonuna göre yüzde 16,11 oranında artış gözlenmektedir.

Tablo 6.5

Döviz Büroları Konsolide Bilançosu (Milyon YTL)			
	2006	2007	Yüzde Değişim
Likit Aktifler	2,47	3,30	33,60
Alacaklar	0,07	0,00	-
Stoklar	2,36	2,48	5,08
Duran Varlıklar	0,10	0,10	-
Toplam Aktifler	5,00	5,88	17,60
Yabancı Kaynaklar	1,10	1,34	21,82
Kısa	0,85	0,17	-80,00
Uzun	0,25	0,34	36,00
Özkaynaklar	3,90	4,54	16,41
Toplam Pasifler	5,00	5,88	17,60

Not: 20 adet döviz bürosunu kapsamaktadır.

2006’yılı Aktif Büyüklüğe göre yüzde 89,46

Kaynak: KKTC Maliye Bakanlığı Para Kam. ve İnkişaf San. İş.Dairesi

Küresel Risk Görünümü

Finansal istikrarı tehdit eden tüm risklere bakıldığında, Ekim 2007’den bu yana sert bir artış yaşandığı gözlenmektedir. ABD’deki kredi piyasasının küçük bir bölümünde başlayan kriz sınır ötesi kredi ve fon piyasalarına yayılmıştır. Bu yayılmada en önemli kanal eşikaltı kredi piyasaları önemli rol oynarken dolaylı kanallar da (Bankalarda oluşan sorunlar ve fon piyasasındaki sıkıntılar) etkili olmuştur. Kredilerdeki bozulma finansal kurumları sistematik şekilde baskılamaya devam etmiştir. Kredi krizi, ekonomik büyümeyi tehdit etmekte ve gelişmekte olan piyasaların fonlama kanalları ve ticaret bağlantıları üzerinden borçlarını geri çevirmesi güçleşmiş ve daha masraflı hale gelmiştir. 2008 Nisan’da ise piyasalar güveni zayıflamıştır. Finansal sistem artan kayıplarla/zararlarla ve alıcı/satıcı bulamayan ve likit olmayan varlıklarla ciddi anlamda zayıflamıştır. Buna ek olarak fonlama olanaklarının masraflarının belirsizliği de önemli bir faktördür. Bu ortamda finansal firmalar zararlarını kapatmak adına sermaye artırımına rağbet göstermiştir. Buna ek olarak varlıkları elden çıkarmaya çalışan firmalar, fiyatlardaki düşüşü baskılamaktadır.

Hükümetlerin aldığı insiyatifler doğrultusunda fiyatları aşağıya çekme politikası desteklenmektedir.

Gelişmekte olan ülkeler, kredi krizine karşı gayet dayanıklı kalmakla beraber, mevcutta çok daha önemli risklere maruz kalmışlardır. Yatırımcıların risk iştahındaki düşüş, kısa vadeli sermayenin çıkışına sebep olmuştur. Bu da yerel piyasayı baskılayıp, kredi masraflarının artmasına yol açmıştır. En belirgin risk olan finansal sistemden reel sektöre kayış bozulmaya devam etmektedir. Ekonomik büyümedeki yavaşlama ile birlikte bazı ülkelere ciddi sorunlarla sonuçlanmaktadır. 2008 Nisan parasal ve finansal koşullar daha da daralmıştır. Risk iştahı ise daralmaya devam etmektedir.

Makro ekonomik riskler artmaya devam etmektedir. Küresel ekonomi faaliyetleri gelişmiş ülkelerde azalmış olup, gelişmekte olan ülkelerdeki büyümede genişleme hızı kaybetmiştir.

Kredi piyasalarındaki stres ve borç döndürme koşulları finansal koşulları daha da daraltmıştır. ABD ve İngiltere finansmanı kolaylaştırıcı yaptırımlarına rağmen, fiyatı aşağıya çekmek ve riskleri azaltmak açısından yeterli etkiyi gösterememektedir. Bunda örtülü finansal ve parasal koşulların daralması büyük rol oynamaktadır.

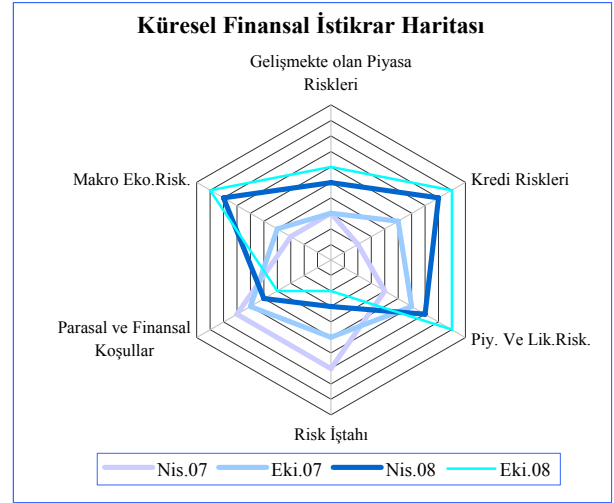
Kredilerdeki sistematik riskler (kötü krediler) kredilerdeki bozulmalarla beraber artmış olup finansal kurumları baskılamaktadır.

Merkez bankalarının koordineli olarak piyasalara olağan üstü dercede likidite arzına rağmen, piyasa ve likidite riskleri artmıştır. Bunda interbank piyasalarındaki oranların devlet tahvil ve bonolarındaki oranlarla farkın açılması önemli etkindir.

Risk iştahı azalmaya devam etmektedir. Piyasadaki kırılma, likidite kaybı ve makroekonomik riskler risk iştahını düşük seviyelere itmiştir.

Gelişmekte olan ülkelerdeki tüm riskler derinleşmiştir. Bunda gelişmekte olan ülkelerin varlıklarının değer kaybetmesi ve bu varlıklara talebin azalmasından ve sermaye çıkışından dolayı gerçekleşmiştir. Makroekonomik risklerin artması, reel ve finans sektörleri arasındaki bağlantıdan kaynaklanmaktadır.

Grafik 6.9

Ülkemiz açısından değerlendirildiğinde bankacılık sektörünün, içerisinde bulunduğumuz şartlar dolayısıyla, sermaye yönetimi konusunda çok dikkatli olmaları ve hem ekonomik hem de yasal sermaye açısından bugüne kadar ihtiyaç duyulan ve alınan tedbirlerin devamını sağlayacak şekilde hareket etmeleri gerekmektedir. Finansal piyasalarda meydana gelen dalgalanmaların yarattığı sorunların iyileşme sürecinin tahmin edilenden daha uzun sürmesi halinde bankaların sermaye yapısı daha fazla önem kazanmaktadır. Ayrıca hane halkına ve reel sektöre kullanılacak kredi olanakları, bankaların güçlü sermaye yapılarına da bağlı bulunmaktadır. Ancak değerlendirme yapılırken sektör ortalaması yanı sıra SYSR'nin banka bazında önem arz ettiği ve karlılık performansının sermayeye yapacağı olumlu katkının da dikkate alınmasının yararlı olacağı düşünülmektedir.

Bir önceki bültende de belirtildiği gibi küresel piyasalarda ve yurtiçinde yaşanan ekonomik gelişmelerin 2008 yılı içerisinde hanehalkı ve reel sektörün borç ödeme gücünü olumsuz etkilemesine bağlı olarak kredi tahsilatlarında zorlanma olasılığını arttırma riskinin devam ettiği ve bankacılık sektörü aktif kalitesinde bozulmalara zemin hazırlayabilecek nitelik taşıdığı belirtilmelidir.

Likidite daralmasının bankacılık sektörü borç verme maliyetlerine olumsuz yansması ve artması riski, küresel gelişmelerdeki daralmalara paralel hareket etmektedir. Dolayısıyla likidite riskini azaltma amacına yönelik olarak sektörün vade uyumsuzluğu yaratabilecek fonlamalardan kaçınmasının daha uygun bir fonlama biçimi olacağı düşünülmektedir.

Finansal Sağlık Endeksi

KKTC’de faaliyet gösteren bankaların oluşturduğu yapının finansal sağlığı, konsolide riskini ve kırılabilirliklerini bileşik bir göstergeye indirgeyerek izlenebilmesi amacı ve seçilmiş rasyoların kullanılması ile Finansal Sağlık Endeksi oluşturulmuştur. Bu endeks, bankacılık sektöründeki risk ve kırılabilirlikleri en iyi yansıtacak rasyoların kullanılması sonucunda ayrı ayrı oluşturulan aktif kalitesi, likidite, karlılık ve sermaye yeterliliği alt endekslerinin ortalamalarının alınmasıyla elde edilmiştir.

KKTC bankacılık sektörünün sağlığını risklerini ve kırılabilirliklerini ortaya koyabilmek adına KKTC Merkez Bankası tarafından oluşturulan bu endeks sonuçları sektörün gidişatına bir yol gösterici olarak algılanmalıdır. Bu gösterge sektör ve KKTC ekonomisi ile ilgili yapılan analiz ve yorumlarda ışık tutması amacıyla yayınlanmıştır. Tek başına oluşturulan bu endekse bakılarak sektörle ilgili olumlu yada olumsuz yargı ve sonuçlara ulaşılması mümkün olmayacaktır.

Finansal Sağlık Endeksi’nin elde edilmesi için oluşturulan alt endekslere ulaşılırken rasyolar önceden belirlenen ağırlıklara göre kullanılmaktadır. Bu alt endeksler ve kullanılan rasyoların ağırlıkları aşağıdaki kutuda verilmektedir.

Kutu:1

Finansal Sağlık Endeksi Değişkenleri			
	Finansal Sağlık Göstergeleri	Endekse Etkinin Yönü	Ağırlık
Aktif Kalitesi	Brüt Takipteki Alacaklar / Brüt Kredi	Negatif	0,33
	Net Takipteki Alacaklar / Özkaynaklar	Negatif	0,33
	Duran Aktifler ¹ / Toplam Aktifler	Negatif	0,33
Likidite	Likit Aktif ² / Toplam Aktif	Pozitif	1,00
Karlılık	Net Kar / Toplam Aktif	Pozitif	0,50
	Net Kar / Özkaynaklar	Pozitif	0,50
Sermaye Yeterliliği	Serbest Sermaye ⁴ / Toplam Aktif	Pozitif	0,50
	YSR	Pozitif	0,50

¹ Duran Aktifler; iştirak, bağlı ortaklık, elden çıkarılacak kıymetler, sabit kıymetler ve net takipteki alacaklar toplamından oluşmaktadır.

² Likit Aktifler; nakit değerler, Merkez Bankası, Piyasalar, bankalar ve ters repo işlemlerinden alacaklar toplamından oluşmaktadır.

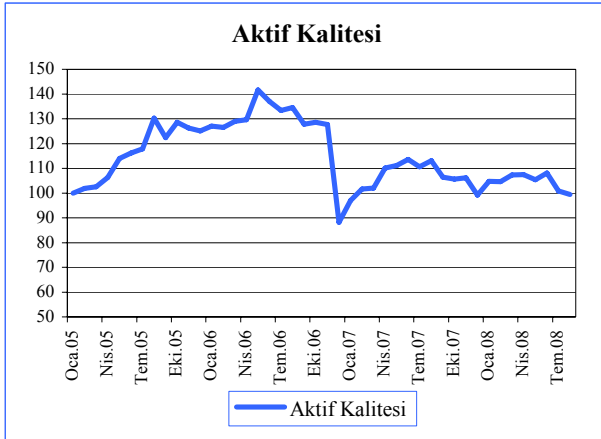
³ Özkaynaklar, sermaye yeterliliği tebliğinde bulunan yasal özkaynak tanımı olup, bilançonun pasifinde yer alan özkaynak tanımından farklıdır.

⁴ Serbest sermaye, özkaynak tutarından duran aktiflerin çıkarılmasıyla hesaplanmaktadır.

Finansal Sağlık endeksi oluşturulurken yukarıda verilen beş alt endeks kullanılmaktadır. Finansal Sağlık Endeksini oluşturan alt endeksler aşağıda sırası ile incelenmiştir.

Aktif Kalitesi Endeksi: Aktif kalitesi alt endeksinde 2006 yılı Kasım ve Aralık ayları arasında yaşanan belirgin düşüşün sebebi olarak takipteki alacaklar kaleminde meydana gelen ani yükseliş ve özkaynak toplamında yaşanan düşüş olduğu değerlendirilmektedir. Bu dönemden son artış trendine giren aktif kalitesi alt endeksi Ağustos 2007 sonrası tekrar düşüş trendine girmiş ve 2008 yılı Haziran ayında 108,06 seviyesinde gerçekleşmiştir. Bankacılık sektörü takipteki alacaklar toplamının artmaya devam etmesi aktif kalitesindeki düşüş trendini körükleyici etkide bulunurken, 2008'in geriye kalan dönemlerinde 2005 yılında endeksin başlangıç değeri olan 100 seviyesinin altına düşebileceği değerlendirilmektedir.

Grafik 6.10

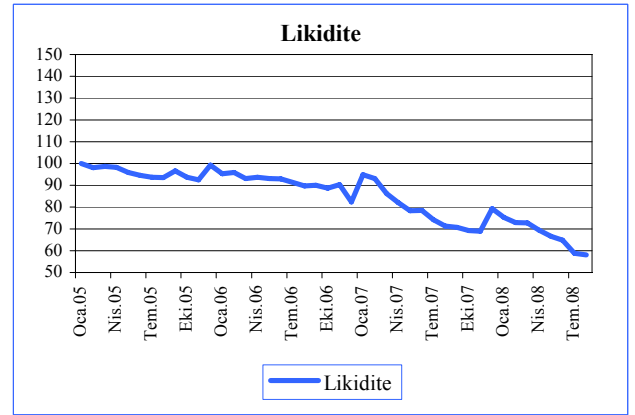

Kaynak: KKTCMB

Likidite Endeksi: Finansal Sağlık Endeksi'nin oluşturulmaya başlandığı 2005 Ocak ayından itibaren sürekli düşüş gösteren likidite endeksi Haziran 2008 itibarıyla bugüne kadar gerçekleşen en düşük seviyesine ulaşarak 64,78 olarak gerçekleşmiştir. Bu dönem içerisinde bankacılık sektörünün konsolide toplam aktiflerinin sürekli olarak artış göstermesine karşın, nakit değerler ve Merkez

Bankası'ndan alacaklar kalemlerinin artış hızlarının daha düşük olması ve Bankalaradan alacaklar kaleminde gerileme yaşanması likidite alt endeksindeki düşüşün temel sebepleri olarak değerlendirilmektedir.

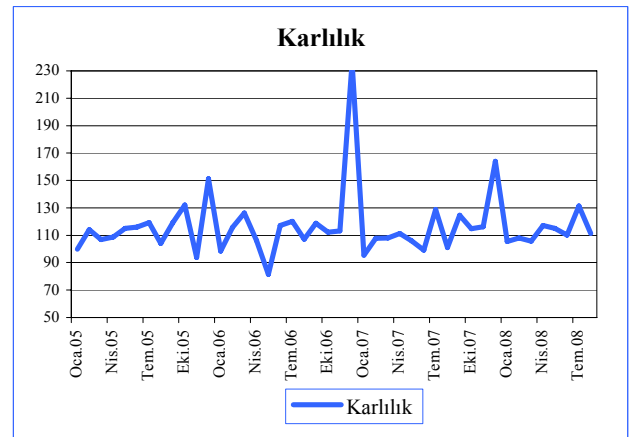
Grafik 6.11

Kaynak: KKTCMB

Karlılık Endeksi: Alt endeksler arasında en yüksek oynaklığa sahip karlılık alt endeksi 2008 yılı Haziran ayı itibarıyla endeksin başlangıç değeri olan 100 seviyesinin altında gerçekleşerek 95,30 olarak hesaplanmıştır. Yıl sonlarında bilançolar kapatılırken karlarda yaşanan düzeltmeler dolayısı ile yıl sonu karlılık endeksi değerleri çok yüksek oynaklıklar göstermektedir.

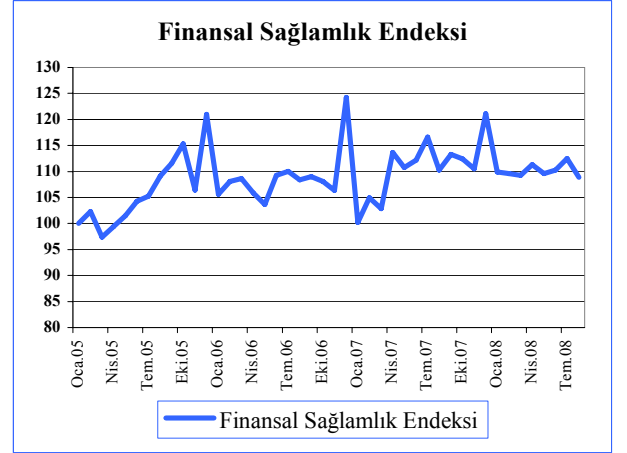
Grafik 6.12

Kaynak: KKTCMB

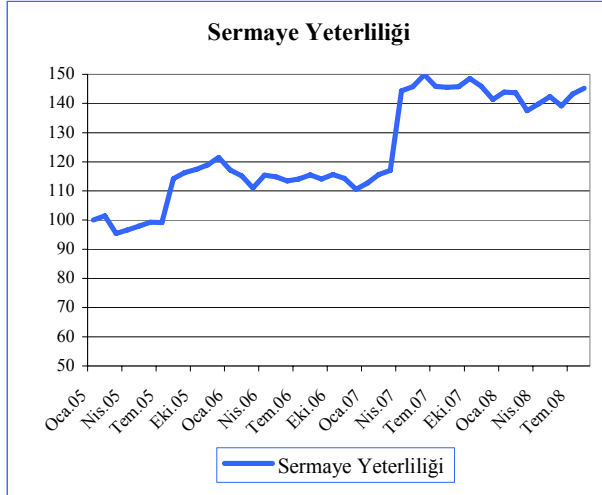
Sermaye Yeterliliği Endeksi: Finansal Sağlık Endeksi'nin hesaplanmaya başladığı 2005 yılından itibaren Sermaye Yeterliliği alt endeksi 100 seviyesinin üzerinde gerçekleşmiştir. Sermaye Yeterliliği alt endeksi, Mart 2007 de uygulamaya giren bankaların sermaye yeterliliğinin ölçülmesine ve değerlendirilmesine ilişkin usul ve esaslar hakkında tebliğde yapılan değişiklikle Mart 2007'de 17,73 seviyesinde olan sermaye yeterliliği standart rasyosu Nisan 2007'de 24,26 seviyesine yükselmiş, 117,02 seviyelerinden 144,32 seviyelerine ulaşmıştır. Haziran 2008 sonu itibarıyla sermaye yeterliliği alt endeksi 139,10 olarak gerçekleşmiştir.

Grafik 6.14

Kaynak: KKTCMB

Grafik 6.13

Kaynak: KKTCMB

7. ARAŞTIRMA, ANKET ve ÇALIŞMA RAPORLARI

KKTC Sosyal Güvenlik Sistemi

Çalışma yaşamının en önemli ayaklarından biri gerek çalışanların çalışma yaşamları süresince işsizlik, hastalık, doğum gibi menfaatlerini gerekse emeklilik hakkı kazanmış kişilerin emeklilik menfaatlerini düzenlenmesi nedeniyle sosyal güvenlik sistemidir. Bu özelliği dolayısıyla tüm bu menfaatleri düzenleyen KKTC sosyal güvenlik sistemi, ülkede en çok tartışılan konuların başında gelmektedir.

Sistem iki ayrı yapıda yürütülmektedir. Birinci yapı, kamuda kadrolu olarak çalışanların menfaat elde ettiği 26/1977 sayılı Emeklilik Yasası'na ve 39/1987 sayılı yasa ile kurulan Emekli Fonu'na tabii olan kesimleri içeren sistemdir. İkinci yapı ise 16/1976 sayılı Kıbrıs Türk Sosyal Sigortalar Yasası ile düzenlenmiş olan ve özel kesim çalışanları ile kendi nam ve hesabına çalışanlar yanısıra işverenler ile kamuda kadrolu statü dışında çalışan işçi, geçici ve sözleşmeli personelin tabii olduğu Sosyal Sigortalar Kurumu'na yürütülen sistemidir. Ancak 2007 yılı Temmuz ayında KKTC Cumhuriyet Meclisi'nde kabul edilerek, 1 Ocak 2008 tarihinde yürürlüğe giren 73/2007 sayılı Sosyal Güvenlik Yasası ile 2008 yılından itibaren gerek kamuda işe başlayan, gerekse diğer kapsam dahilinde sisteme yeni intikal eden tüm çalışanların tabii olacağı yeni bir sistem oluşturulmuştur. Kamuoyunda "Tek Tip Sosyal Güvenlik" sistemi olarak da bilinen bu yasa tıkanan ve sürdürülebilirliği tartışılan yapıya bir açılım getirmeyi hedeflemektedir.

Sosyal güvenlik sisteminin içinde bulunduğu sorunlardan dolayı genel bir standarda kavuşturulması uzun bir süredir planlanmaktaydı. 2006 yılında hazırlanan "Sosyal Güvenlik ve Genel Sağlık Sigorta Yasası" Meclisten ancak *Genel Sağlık* kısmı çıkarılarak ve sosyal güvenlik kısmı da sadece çalışma yaşamına yeni girenleri kapsayacak şekilde geçirilebilmiştir. Yasa'nın kapsamının yeni işe girecek kişilerle sınırlı olması ve

sistemde hala hazırda bulunanlara doğru ileride nasıl genişletileceğine yönelik yöntemler içermemesi ve ayrıca sistemin mali açıdan ne şekilde yeterli hale getirileceğinin de reform kapsamına alınmaması, bu konuda ilave çalışma yapılmasını zorunlu kılmaktadır.

KKTC'de halen uygulamada olan iki farklı sosyal güvenlik sisteminde de ciddi sıkıntılar bulunmaktadır. Kamu çalışanlarının tabii olduğu Emeklilik Fonu sadece isimden ibaret bir "fon" olduğundan ortada herhangi bir fon bulunmamakta ve burada oluşan yükümlülükler doğrudan bütçeden karşılanmaktadır. Bu durum sistemin sürdürülebilir olmasını olumsuz yönde etkilemekte ve bütçe üzerinde de ciddi mali yükler oluşturmaktadır.

Geçmiş yıllarda emeklilik yaşının ve hizmet yıllarının düşürülmesinden, mücahitlik gibi hizmetlerin hizmet süresine katılması, yıpranma paylarının maaş ve ikramiye hesaplamalarına dahil edilecek şekilde değiştirilmesine kadar fonun işletilebilmesine yönelik olumsuz uygulamalar, sistemin üzerine taşınması mümkün olmayan maliyetler yüklemiştir.

Aşağıdaki kutu 1'de kamu çalışanlarının tabii olduğu 26/1977 sayılı yasa tahtında yapılan değişiklikler sonucu yaratılmış olan farklı emeklilik koşulları verilmektedir.

Kutu: 1

Kamu Çalışanları Emeklilik Düzenlemeleri	
❖	1985 öncesi işe girenler yaşa bakılmaksızın 10 yıl hizmet koşulu
❖	1985-1987 arası işe girenler yaşa bakılmaksızın 15 yıl hizmet koşulu
❖	1987-2007 arası 25 yıl hizmet veya Kadınlar için 55 yaş erkekler için 58 yaş (kadınlara her 5 yıla 1 yıl yıpranma katkısı, erkeklerin askerlik/mücahitlik süreleri hizmet yıllarına dahil edilir)
❖	2008 sonrası Yeni yasaya tabii olarak 25 yıl hizmet veya kadımlar için 58 yaş, erkekler için 60 yaş koşulu

KKTC sosyal güvenlik sisteminde ikinci ayağını oluşturan Sosyal Sigortalar Fonu'nda da benzer şekilde mali açıdan sürdürülebilirliği sorgulanabilir bir yapı oluşmuştur. Genelde prim ödeyen kişi başına düşen emekli oranından hareketle sistemin taşıyabileceği yüke bakıldığında bu oranların çok düşük seviyelerde seyrettiği, her iki çalışan başına (hatta 1.8 çalışana) bir emekli düştüğü seviyelerin sürdürülebilir olmadığı kolayca görülebilmektedir. Yapılan çalışmalar, sistemin sağlıklı yürüyebilmesi açısından bu oranın 1'e 4 olması gerektiğine işaret etmektedir. Ancak yine de son bir kaç yıl içerisinde, özellikle yurtdışı kaynaklı işgücünün kayıt altına alınması amacıyla yapılan düzenlemeler sonucu söz konusu oranlarda belirli bir iyileşme sağlanmıştır. Söz konusu oran yaklaşık olarak 3.5 çalışana 1 emekli seviyesine kadar yükselmiş gibi görünse de sisteme son bir iki yılda dahil olmuş kişilerin katkılarının tüm sistemi besleyebilmenin çok gerisinde kaldığı görülmektedir. Hatta sisteme yeni kayıt olan bu kişilerin birçoğunun geçici olarak KKTC'de çalıştığı göz önüne alınırsa sistemin halen daha ne kadar kırılgan bir yapıda olduğu anlaşılabilir. Aşağıdaki tabloda son yıllarda sisteme prim ödeyenlerin sayıları ile sistemden menfaat elde edenlerin sayıları verilmiştir.

Tablo 7.1

Sosyal Sigorta Fonuna Ait Kayıtlar			
Yıllar	Prim Ödeyenler	MYÖ Aylığı Alanlar**	Çalışan-Emekli
2000	36,029	17,921	2.01
2001	34,424	18,696	1.84
2002	35,020	18,842	1.86
2003	35,891	20,240	1.77
2004	39,104	21,617	1.81
2005	47,080	22,507	2.09
2006	65,689	23,467	2.80
2007	72,385	23,807	3.04
2008	64,031*		

* Ocak-Ekim dönemi

** Malüllük, Yaşlılık ve Ölüm ödeneği

Kaynak: Sosyal Sigortalar Kurumu

Sosyal Güvenlik Sistemindeki Başlıca Sorunlar

Sosyal güvenlik sisteminin ikinci ayağı olan sistemde de kamu emeklilik fonu benzeri sıkıntılar bulunmaktadır. Yapısal ve finansal olarak iki gruba ayrılacak bu sorunları şu şekilde özetlemek mümkündür:

- Erken yaşlarda emeklilik uygulamaları, (Çalışanların erken emekli olarak fona yeterli yatırımı yapmadan fondan maaş almaya başlamaları),
- Devlet payı katkısının düzenli yapılmaması nedeniyle fon birikiminin oluşturulamaması,
- Kayıt dışı çalışma yanında sisteme kayıtlı çalışanların kazançlarının olduğundan düşük beyan edilmesi sonucu prim gelirlerinde kayıpların oluşması.
- Sisteme olan prim borçlarına sürekli af getirilmesinin yarattığı ahlaki sorunlar. (Bir sonraki af beklentisi ile mükelleflerin prim yatırımlarını yapmaması ve sonuçta affın yapılmasıyla da fon kaynaklarının zaafiyete uğratılması gündeme gelmektedir. Örneğin 2000 yılından bu yana toplam 3 kez prim borcu affı için yasal düzenleme yapılırken bir kez de borçların yapılandırılmasına dair bir düzenlemeye gidilmiştir).

- Enflasyonun yüksek olduğu dönemlerde hayat pahalılığı maaşlara yansıtılırken prim ve gecikme zamlarının enflasyon oranında artırılmaması nedeniyle fonun kaynaklarının olumsuz yönde etkilenmiş olması.
- Fonda biriken yatırımların zaman zaman bütçe finansmanında kullanılmak üzere kamuya aktarılması.

DİĞER ÜLKE ÖRNEKLERİ

Dünya'daki birçok ülke de sosyal güvenlik sistemlerinde ciddi sorunlar yaşanmıştır. Özellikle seksenli yıllarla birlikte ciddi sıkıntılar ortaya çıkmasıyla her ülke kendine özgü yöntemlerle bu krizlere çözüm üretme yoluna gitmişlerdir. Bu anlamda gerek Dünya Bankası, gerekse IMF gibi uluslararası kurumların da ciddi katkıları olmuştur. Uluslararası sistemdeki sosyal güvenlik krizleri incelendiği zaman gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin bir birlerinden farklı nedenlerle kriz yaşadıkları görülmektedir. Gelişmiş ülkelerdeki sistem krizleri genellikle yaşanan nüfus yapısına bağlı olarak (Daha az çalışanın giderek artan yaşlı kesimi desteklemek zorunda kalması neticesinde) ülkelerin demografik yapılarından kaynaklı nedenlerle ortaya çıkarken gelişmekte olan ülkelerdeki sosyal güvenlik sistemi krizleri ise daha fazla aktüeryal uygulamalara dayalı finansal içerikli sorunlardan kaynaklanmaktadır. KKTC'de hem kişi başı milli gelir düzeyine göre hem de yaşadığı sosyal güvenlik sistemi sorunlarının içeriği nedeniyle, gelişmekte olan ülke sınıfında değerlendirilebilir. Gelişmekte olan ülke uygulamalarında sorunlar, genellikle sistemin siyasi müdahaleler sonucu mali olarak zayıflatılmasından siyasi hesaplarla emeklilik yaşının düşük tutulmasına, primlerin yeterli düzeye çıkarılmamasına kadar bir çok popülist uygulama ile gelir gider dengesizliklerine dayanmaktadır. Dünya'daki değişik sosyal güvenlik sistemlerine yönelik başlatılan reform çalışmaları sistemin sürdürülebilir kılınmasına yönelik farklı alanları kapsamaktadır. Bu

alanlardan bazıları ve ülke uygulamaları aşağıda verilmektedir.

Kutu: 2

Dünyadaki Sosyal Güvenlik Sistemlerindeki Reform Uygulamaları

- ❖ **Emeklilik yaşının yükseltilmesi**
 - Finlandiya 63'ten 65'e yükseltti
 - İngiltere 65'e yükseltti
 - Güney Kıbrıs 65'e yükseltti
- ❖ **Emeklilik yaşının kadınlar ve erkekler için eşitlenmesi**
 - Almanya, Yunanistan, Macaristan, Güney Kore, Avustralya, Belçika
- ❖ **Bireysel emeklilik sistemlerinin özendirilmesi**
 - Almanya, Çek Cumhuriyeti, Güney Kore, Japonya, İngiltere
- ❖ **Geç emekliliğin promosyonlarla teşvik edilmesi**
 - İngiltere 65 yaş üstünde çalışılan her yıla ek %10,4 artış öngörmekte
 - Kanada esnek emeklilik yaşını 70'e taşıdı
 - Fransa erken emeklilik maaşlarını düşürdü
 - Finlandiya erken emekliliğe ödenen maaşları düşürdü
- ❖ **Emeklilik kazancının vergiye tabii olması**
 - Danimarka, Finlandiya, Yunanistan, ABD

Kaynak: OECD raporları

Dünya Bankası'nın KKTC ile İlgili Saptamaları

KKTC'deki sosyal güvenlik sisteminin genel durumunu ve sıkıntılarını uluslararası açıdan değerlendirebilmek için 2006 yılında ülkeyi ziyaret ederek farklı konu başlıklarını içeren bir ülke raporu hazırlayan Dünya Bankası raporundaki karşılaştırmalı göstergelere bakmakta fayda vardır. Özellikle KKTC ölçeğinde ve gelişmişlik düzeyinde olan çoğunlukla yeni AB üyesi olmuş ülkelerle yapılan karşılaştırmalarda KKTC'deki sistemin mali sıkıntıları yanında verimsizliği ve kapsamı ile ilgili gerçeklikler ortaya çıkmaktadır. Dünya Bankası biriktirdiği tecrübeler ışığında sosyal güvenlik sistemlerinin başarılı olabilmesini sürdürülebilirlik, finansal güçlülük, yeterlilik ve ulaşılabilirlik ilkelerine uymasına bağlamaktadırlar.

Tablo 7.2

KKTC'nin Diğer Ülkelerle Karşılaştırılması

	KKTC	G.Kıbrıs	Türkiye	Slovakya	Letonya	Estonya	Hırvatistan
Emeklilik Yaşı*	60-58	65-65	60-58	60-55	-	63-63	65-60
Emeklilik Harcamaları Milli Gelire Oranı (%)	12,2	8,0	-	7,9	9,8	6,9	8,0
Emeklilik Nüfus Kapsama Oranı	42	69	42	66	66	69	68

* Erkek-Kadın

Kaynak: Dünya Bankası Raporu

Dünya Bankası'nın bir diğer önemli saptaması da sisteme 1987 sonrası girenlerin emekli olmaya başlayacağı 2012 yılında sistemin kilitlenebileceği yönündedir. Bu anlamda Emeklilik Fonunun gerekli kaynak yaratılarak

finanse edilmesinin gereği üzerinde durulmaktadır. Söz konusu kaynağın borçlanma yoluyla sağlanabileceği ve borç geri ödeme planı üzerinde çalışılabileceği önerilirken ayrıca yapısal düzenlemelerle de emeklilik yaşının her yıl 0,5 yaş olarak artırılabilirliği ve hatta kademeli olarak 63'e kadar çekilebileceği öngörülmektedir. KKTC ortalama yaşam sürelerine bakıldığı zaman bir emeklinin yaklaşık olarak 20-23 yılını emekli olarak geçirebildiği oysa aynı sürenin Avrupa ülkelerinin çoğunda 12-13 yıl olduğu görülmektedir. Bu durum da sisteme fayda-maliyet dengesizliği yaratarak sistemin sürdürülebilir olmasını engellemektedir. Konu bir bütün olarak gündeme gelmedikçe bütçe kaynakları üzerinde ciddi bir yük olarak durmaya devam edeceğinden, maliyetin tüm topluma mal edilme riski bulunmaktadır. Ayrıca her iki sistemin yapısı ve sunduğu menfaatlerin bir birinden farklı olması nedeniyle, kamudaki sistemden faydalanma adına kamuda istihdam edilme güdüsü işgücü piyasası üzerinde ciddi baskılar oluşturmakta ve gerek işgücü piyasasını gerekse sosyal güvenlik sistemini olumsuz yönde etkilemektedir.

İki sistemin hem çalışma yaşamı boyunca sunduğu imkanlar hem de emeklilik sonrası imkanlar işgücünün tercihlerine doğrudan etki edebilmektedir. Bu nedenle yeni geçen yasanın tanımı ve kapsamı iyice toplumla paylaşılarak işgücü üzerinde beklenti yaratılmasının önüne geçilmesi gerekmektedir. Kurumun oluşumu ve fonun yönetiminde de şeffaf ve temsiliyet esaslarına uygun yapıların oluşması da önem arz etmektedir. Yasada bu anlamda taslakta sunulan yapının gelen eleştiriler doğrultusunda gözden geçirilmiş olması olumlu bir başlangıç olarak değerlendirilebilir. Yasanın yürütülmesi konusunda da oluşacak kurumsal yapının etkin, verimli ve özerk bir yapıda çalışabilmesi için gereken adımların sorumlu taraflarca sağlanması tüm toplumun çıkarına hizmet edecektir.

Ekonomik Kararlar

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Merkez Bankası				
Konu	Tebliğ, Genelge ve Resmi Gazete'de Yayımlanan Yönetim Kurulu Kararları		Resmi Gazete	
	Tarih	Numara	Tarih	Numara
KKTC Merkez Bankası Yönetim Kurulu'nun, 41/2001 Sayılı KKTC Merkez Bankası Yasası'nın 11(1) maddesi uyarınca; KKTC Merkez Bankası nezdindeki özel ve tüzel kişiler ile bankaların faize tabi Yeni Türk Lirası ve yabancı para mevduat hesaplarına, uygulanan faiz oranı değişiklik kararı.	22.05.2008	652	16.06.2008	113
KKTC Merkez Bankası Yönetim Kurulu'nun, 41/2001 Sayılı Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Merkez Bankası Yasası'nın 23 (3). maddesi uyarınca, yasal karşılık oranı değişiklik kararı.	22.05.2008	653	16.06.2008	113
KKTC Merkez Bankası Yönetim Kurulu'nun, 41/2001 Sayılı KKTC Merkez Bankası Yasası'nın 11(1). maddesi uyarınca, KKTC Merkez Bankası nezdindeki özel ve tüzel kişiler ile bankaların faize tabi Yeni Türk Lirası ve yabancı para mevduat hesaplarına, uygulanan faiz oranı değişiklik kararı.	26.06.2008	662	02.07.2008	124

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti – Meclis

Konu	Yasalar		Resmi Gazete	
	Tarih	Numara	Tarih	Numara
Motorlu Araçlar (Üçüncü Şahıs Sigortası) (Değişiklik) Yasası	31.03.2008	19	11.04.2008	64
Mal Bildiriminde Bulunulması Yasası	05.05.2008	25	20.05.2008	89
Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti ile Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti Arasında 24 Mart 2008 Tarihinde İmzalanan Sağlık Alanında İşbirliğine İlişkin Anlaşmanın Uygun Bulunmasına İlişkin Yasası	02.06.2008	29	17.06.2008	114
Mal ve Hizmetler (Düzenleme ve Denetim) (Değişiklik) Yasası	30.06.2008	30	15.07.2008	131

Yasa Tasarıları

Banka ve Sigorta İşlemleri Değişikliği Yasa Tasarısı

Rekabetin Korunması Yasa Tasarısı

İthalatta Haksız Rekabetin Önlenmesi (Damping veya Sübvansiyon)Yasa Tasarısı

İstatistik Tabloları

Tablo No		Sayfa
1	KKTC Merkez Bankası Seçilmiş Bilanço Kalemleri	50
2	KKTC Merkez Bankası Likit Varlıkları	51
3	KKTC Merkez Bankası'nca Bankacılık Sektörüne Kullandırılan Krediler	52
4	KKTC Merkez Bankası Nezdindeki Mevduat	53
5	KKTC Merkez Bankası Döviz Kurları	54
6	Çapraz Kurlar - Yabancı Para/USD	55
7	KKTC Merkez Bankası'nca Türk Lirası ve Döviz Mevduatına Uygulanan Faiz Oranları	56
8	KKTC Merkez Bankası'nca Türk Lirası ve Döviz Mevduat Yasal Karşılıklara Uygulanan Faiz Oranları	57
9	Karşılıksız Çekler	58
10	Bankacılık Sektörü Aktif/Pasif Özetleri	59
11	Brüt Krediler Toplam - Sektörlere Göre	60
12	Brüt Krediler TP - Sektörlere Göre	61
13	Brüt Krediler YP - Sektörlere Göre	62
14	Mevduat (Toplam) - Vade Gruplarına Göre	63
15	Mevduat (TP) - Vade Gruplarına Göre	63
16	Mevduat (YP) - Vade Gruplarına Göre	64
17	Mevduat (Toplam) - Türlerine Göre	64
18	Mevduat (TP) - Türlerine Göre	65
19	Mevduat (YP) - Türlerine Göre	66
20	Bankalar Yasası Altında Faaliyet Gösteren Lisanslı Bankalar	67
21	Temel Ekonomik Ve Sosyal Göstergeler	68
22	Gayri Safi Hasılda Sektörel Gelişmeler (Cari Fiyatlarla YTL)	69
23	Ekonominin Genel Dengesi (Cari Fiyatlarla YTL)	70
24	Sektörel Katma Değerlerin Reel Büyüme Hızları (%)	70
25	Kaynaklar - Harcamalar Dengesi (Cari Fiyatlarla YTL)	71
26	Yatırım Tasarruf Dengesi (Cari Fiyatlarla YTL)	71
27	Sabit Sermaye Yatırımlarının Sektörel Dağılımı (Cari Fiyatlarla YTL)	72
28	Kamu Kesimi Genel Dengesi (Cari Fiyatlarla YTL)	72
29	Özel Kesim Genel Dengesi (Cari Fiyatlarla YTL)	73
30	Devlet Bütçe Dengesi (Cari Fiyatlarla YTL)	73
31	Devlet Bütçe Dengesi (GSMH Yüzdesi)	74
32	Ödemeler Dengesi (Milyon ABD \$)	74
33	Konaklama Tesisleri ve Yatak Kapasitelerinin Dağılımı	75
34	Tüketici Fiyatları Endeksi Değişim Oranları (%)	75
35	KKTC ve TC Enflasyon Oranları (Tüfe Bazlı)	76
36	Tüketici Fiyatları Endeksi-Ana Harcama Gruplarının Önceki Döneme Göre Değişime Etkileri	76
37	Dış Ticaret Verileri	77
38	Asgari Ücret Gelişmeleri	78
39	Akaryakıt Satışı (Ton)	79
40	Çalışan Nüfusun Sektörel Dağılımı	79
41	Hanehalkı İşgücü Anketine Göre İstihdam	80

<i>Tablo: 1</i>	KKTC Merkez Bankası Seçilmiş Bilanço Kalemleri (YTL)								
Tarih	Likit Varlıklar	Krediler	Diğer Aktifler	Aktif Toplamı	Özkaynaklar	Mevduatlar	Yasal Karşılıklar	Diğer Pasifler	Pasif Toplamı
31 Ara. 2001	185.065.928	232.667.775	1.769.247	419.502.950	39.373.475	197.424.310	172.383.372	10.321.793	419.502.950
31 Ara. 2002	395.663.615	276.298.803	25.877.737	697.840.155	51.188.831	356.523.365	256.371.320	33.756.639	697.840.155
31 Ara. 2003	515.536.424	242.654.656	26.626.771	784.817.851	63.344.617	407.330.232	310.803.388	3.339.614	784.817.851
31 Ara. 2004	673.968.044	199.521.631	28.026.127	901.515.802	84.590.618	477.329.785	326.342.094	13.253.305	901.515.802
31 Ara. 2005	803.882.854	212.667.432	47.708.851	1.064.259.137	117.714.899	571.917.179	367.845.086	6.781.973	1.064.259.137
31 Mar. 2006	793.454.188	174.996.667	44.781.831	1.013.232.686	81.880.517	525.142.553	402.492.965	3.716.651	1.013.232.686
30 Haz. 2006	956.660.299	180.107.081	12.056.344	1.148.823.724	82.946.661	588.430.519	470.256.029	7.190.515	1.148.823.724
30 Eyl. 2006	964.836.348	166.357.937	3.991.155	1.135.185.440	100.072.607	592.509.836	435.647.284	6.955.713	1.135.185.440
31 Ara. 2006	968.876.694	173.500.874	57.087.426	1.199.464.994	109.682.971	632.201.357	450.940.773	6.639.893	1.199.464.994
31 Mar. 2007	1.106.737.492	160.135.614	23.963.138	1.290.836.244	92.698.878	705.101.758	480.006.229	13.029.379	1.290.836.244
30 Haz. 2007	1.170.592.826	156.940.215	2.262.694	1.329.795.735	93.887.867	730.069.183	471.809.227	34.029.458	1.329.795.735
30 Eyl. 2007	1.188.408.616	150.818.990	1.595.634	1.340.823.240	95.197.181	711.854.757	467.935.778	65.835.524	1.340.823.240
31 Ara. 2007	1.194.497.005	153.648.989	57.056.280	1.405.202.274	129.850.517	817.805.707	450.369.687	7.176.363	1.405.202.274
31 Mar. 2008	1.282.246.607	140.256.645	43.241.145	1.465.744.397	106.084.237	841.868.237	487.187.496	30.604.427	1.465.744.397
30 Haz. 2008	1.300.676.488	137.520.358	30.218.942	1.468.415.788	107.750.995	813.305.075	494.535.750	52.823.968	1.468.415.788

Kaynak: KKTCMB

<i>Tablo: 2</i>		KKTC Merkez Bankası Likit Varlıkları (YTL)					
Tarih	Nakit Değerler	Altın Deposu	Bankalar Nezdindeki Mevduat (TP)	Bankalar Nezdindeki Mevduat (YP)	Yurtdışı Bankalar	MDC	Toplam
31 Ara 2001	23.746.985	340.042	12.768.966	110.108.778	24.854.204	13.246.953	185.065.928
31 Ara 2002	39.671.026	478.323	39.529.929	173.007.286	43.152.174	99.824.877	395.663.615
31 Ara 2003	31.302.697	491.163	30.110.122	132.796.160	18.376.985	302.459.297	515.536.424
31 Ara 2004	44.112.868	503.981	48.272.612	161.234.001	83.253.301	336.591.281	673.968.044
31 Ara 2005	43.860.979	582.261	58.081.780	295.487.013	36.191.676	369.679.145	803.882.854
31 Mar 2006	53.451.483	582.261	29.947.540	291.797.128	34.919.277	382.756.499	793.454.188
30 Haz 2006	68.226.839	582.261	139.658.488	334.539.404	47.790.853	365.862.454	956.660.299
30 Eyl 2006	44.333.524	582.261	71.393.289	430.081.568	36.949.386	381.496.356	964.836.384
31 Ara 2006	59.646.815	753.894	77.824.092	393.344.892	65.816.671	373.733.570	971.119.934
31 Mar 2007	54.158.180	753.894	279.668.388	306.569.873	106.288.557	359.298.600	1.106.737.492
30 Haz 2007	46.147.303	753.894	261.543.596	381.857.949	104.666.099	375.623.985	1.170.592.826
30 Eyl 2007	38.971.424	753.894	171.321.354	456.498.011	68.191.858	452.672.075	1.188.408.616
31 Ara 2007	62.272.561	818.402	147.415.535	407.177.942	74.294.292	502.518.273	1.194.497.005
31 Mar.2008	49.692.127	818.402	163.908.586	409.460.240	124.147.560	534.219.692	1.282.246.607
30 Haz.2008	38.950.938	818.402	86.979.379	458.719.297	99.839.166	615.369.306	1.300.676.488

Kaynak: KKTCCMB

<i>Tablo: 3</i>		KKTC Merkez Bankası'nca Bankacılık Sektörüne Kullandırılan Krediler (YTL)							
Tarih	Tarım	Ticari	Sanayi	İhracat	Küçük Esnaf	Turizm	Eğitim	Eximbank İhracat	Toplam
31 Ara 2001	13.628.544	2.004.743	1.595.696	46.978	1.214.042	1.381.984	165.550		20.037.537
31 Ara 2002	15.857.304	975.213	30.000	22.000	1.342.967		752.923		18.980.407
31 Ara 2003	10.187.132		405.987		569.973		160.521		11.323.613
31 Ara 2004			173.587	335.525	97.259		467.051		1.073.422
31 Ara 2005			3.114.127		39.450		467.100		3.620.677
31 Mar 2006			2.362.431	408.505	10.843		474.326		3.256.105
30 Haz 2006			2.731.082	494.861			574.589		3.800.532
30 Eyl 2006			4.049.130						4.049.130
31 Ara 2006			3.357.939				3.534.795		6.892.734
31 Mar 2007			3.160.195				3.538.728		6.698.923
30 Haz 2007			2.501.258				3.261.500		5.762.758
30 Eyl 2007			2.279.516				3.013.985		5.293.501
31 Ara 2007			1.890.548				2.972.378		4.862.926
31 Mar 2008			1.574.710				3.191.250		4.765.960
30 Haz.2008			851.160				3.023.750		3.874.910

Not: Rakamlara faiz gelir reeskontları dahil edilmiştir.

Kaynak: KKTCMB

Tarih	KKTC Merkez Bankası Nezdindeki Mevduat (YTL)								Toplam
	Kamu Mevduatı		Bankalar				Diğer		
			A-Serbest		B-Zorunlu Karşılıklar				
	TP	YP	TP	YP	TP	YP	TP	YP	
31 Ara 2001	4.621	14.635.867	54.500.812	100.270.050	53.296.223	119.087.149	7.285.999	11.993.607	361.074.328
31 Ara 2002	3.990.180	37.323.979	88.645.475	202.316.489	97.756.450	158.614.870	13.729.642	10.517.600	612.894.685
31 Ara 2003	5.610.409	57.352.145	157.848.309	175.930.837	127.904.483	182.898.905	1.411.702	9.176.830	718.133.620
31 Ara 2004	7.387.126	72.349.516	159.054.556	224.815.180	134.672.580	191.669.514	12.991.937	731.470	803.671.879
31 Ara 2005	11.437.380	97.627.177	221.320.267	221.856.901	171.662.483	196.182.603	18.990.773	684.681	939.762.265
31 Mar 2006	13.671.340	97.765.269	178.703.974	233.489.635	201.724.897	200.768.068	795.800	716.535	927.635.518
30 Haz 2006	13.139.141	72.725.112	210.423.520	290.703.374	221.865.929	248.390.100	522.668	916.704	1.058.686.548
30 Eyl 2006	11.038.313	46.630.391	224.357.136	309.210.751	204.848.869	230.798.415	529.918	743.327	1.028.157.120
31 Ara 2006	6.306.130	58.836.345	271.132.222	289.649.744	208.696.624	242.244.131	5.582.742	694.175	1.083.142.113
31 Mar 2007	1.522.118	34.748.497	422.115.712	245.738.035	229.129.876	250.876.353	176.244	801.152	1.185.107.987
30 Haz 2007	1.862.563	49.149.221	386.279.170	291.860.784	229.263.974	242.545.253	207.507	709.938	1.201.878.410
30 Eyl 2007	5.561.657	54.904.190	330.854.293	314.542.087	235.271.599	232.664.179	5.287.611	704.919	1.179.790.535
31 Ara 2007	14.203.717	32.569.574	425.903.591	343.996.121	239.975.463	210.394.224	542.262	590.442	1.268.175.394
31 Mar 2008	12.533.727	44.457.446	440.235.263	343.550.475	253.796.881	233.390.615	555.477	535.849	1.329.055.733
30 Haz 2008	32.788.967	19.870.247	404.298.288	355.258.061	272.622.653	221.913.097	567.890	521.622	1.307.840.825

Kaynak: KKTCMB

Tablo: 5

KKTC Merkez Bankası
Döviz Kurları
TL – YTL / Yabancı Para

Yıl	Ay	USD		GBP		EURO		KL	
		Alış	Satış	Alış	Satış	Alış	Satış	Alış	Satış
1998		312.407	314.230	522.267	525.520	362.765	369.310	613.500	625.770
1999		539.558	542.703	871.628	877.062	537.217	544.711	909.000	927.180
2000		671.093	675.004	992.884	999.073	612.994	621.544	1.001.500	1.021.530
2001		1.439.567	1.446.510	2.081.497	2.092.377	1.268.115	1.274.231	2.105.000	2.210.250
2002		1.634.501	1.642.384	2.618.888	2.632.577	1.703.477	1.711.693	2.800.000	2.940.000
2003		1.395.835	1.402.567	2.476.610	2.489.556	1.745.072	1.753.489	2.880.000	3.024.000
2004		1.342.100	1.348.600	2.576.500	2.590.000	1.826.800	1.835.600	3.046.800	3.199.140
2005		1,3418	1,3483	2,3121	2,3242	1,5875	1,5952	2,6934	2,8281
2006		1,4056	1,4124	2,7569	2,7713	1,8515	1,8604	3,1067	3,262
2007		1,4221	1,4290	2,7941	2,8087	1,8432	1,8521	2,8256	2,9669
2008	1	1,1722	1,1779	2,3330	2,3452	1,7339	1,7423		
	2	1,1767	1,1824	2,3316	2,3438	1,7772	1,7858		
	3	1,2765	1,2827	2,5483	2,5616	2,0156	2,0253		
	4	1,2775	1,2837	2,5269	2,5401	1,9894	1,9990		
	5	1,2067	1,2125	2,3800	2,3924	1,8706	1,8796		
	6	1,2237	1,2296	2,4292	2,4419	1,9271	1,9364		

Not: 2005 yılından itibaren döviz kurları Yeni Türk Lirası (YTL) cinsinden verilmiştir.

Kaynak: KKTCMB

<i>Tablo: 6</i>	Çapraz Kurlar			
	Yabancı Para/USD			
YIL	AY	GBP	EURO	KL
1998		1,6724	1,1753	1,9914
1999		1,6161	1,0037	1,7084
2000		1,4801	0,9208	1,5134
2001		1,4465	0,8809	1,528
2002		1,6029	1,0422	1,7901
2003		1,775	1,2502	2,156
2004		1,9205	1,3611	2,3722
2005		1,7238	1,1831	2,0975
2006		1,9621	1,3172	2,3095
2007		1,9979	1,4683	2,5351
2008	1	1,9910	1,4792	
	2	1,9822	1,5103	
	3	1,9970	1,5789	
	4	1,9787	1,5572	
	5	1,9731	1,5502	
	6	1,9859	1,5748	

Kaynak: KKTCMB

Yürürlük Tarihi	KKTC Merkez Bankası'nca Türk Lirası ve Döviz Mevduatına Uygulanan Faiz Oranları							
	Para Cinsi				Yönetim Kurulu Kararı		Resmi Gazete	
	TL / YTL	USD	AVRO	GBP	Tarihi	Sayı	Tarihi	Sayı
07.05.2002	38,00	1,25	1,25	3,25	30.04.02	474	07.05.02	50
12.12.2002		0,75	1,25	2,85	28.11.02	482	12.12.02	121
09.05.2003	37,00				30.04.03	491	09.05.03	47
09.06.2003	35,00				05.06.03	493	09.06.03	63
09.07.2003		0,50			02.07.03	498	09.07.03	79
04.08.2003	33,00				17.07.03	499	04.08.03	94
15.08.2003	30,00				07.08.03	503	15.08.03	99
01.10.2003	28,00				22.09.03	504	01.10.03	124
30.10.2003	25,00				23.10.03	507	30.10.03	142
24.02.2004	23,00				09.02.04	519	24.02.04	20
26.03.2004	21,00				18.03.04	521	26.03.04	39
01.09.2004		1,00	1,25	3,25	25.08.04	531	01.09.04	127
17.09.2004	19,00				13.09.04	532	17.09.04	133
27.12.2004	17,00				23.12.04	537	27.12.04	197
18.01.2005	16,00				11.01.05	540	18.01.05	11
10.03.2005	14,50				10.03.05	547	18.03.05	38
01.04.2005		1,50	1,25	3,25	29.03.05	549	31.03.05	47
03.06.2005	14,00	1,75			02.06.05	553	16.06.05	94
17.10.2005	13,50				14.10.05	566	24.10.05	183
01.11.2005		2,25			27.10.05	567	08.11.05	193
14.12.2005	13,25				13.12.05	573	20.12.05	220
01.02.2006		2,25	1,50	2,25	31.01.06	577	10.02.06	27
01.06.2006	13,00	3,75	1,75	3,25	26.05.06	584	01.06.06	98
12.06.2006	14,50				09.06.06	586	15.06.06	104
03.07.2006	16,75				29.06.06	587	14.07.06	119
31.07.2006	17,00				28.07.06	590	31.07.06	128
20.09.2007	16,75				20.09.07	613	08.10.07	182
26.10.2007	16,25	3,50	2,25	4,25	26.10.07	618	06.11.07	197
22.11.2007	15,75	3,50	2,25	4,25	22.11.07	621	04.12.07	214
14.12.2007	15,25	3,50	2,25	4,25	14.12.07	626	19.12.07	224
18.01.2008	15,00	3,00	2,25	4,25	18.01.08	631	24.01.08	17
05.02.2008	15,00	3,00	2,25	4,25	05.02.08	635	19.02.08	32
29.02.2008	14,75	2,10	2,25	4,00	29.02.08	640	13.03.08	50
25.03.2008	14,75	1,50	2,25	4,00	25.03.08	646	03.04.08	59
22.05.2008	15,25	1,25	2,25	3,75	22.05.08	652	16.06.08	113
26.06.2008	15,75	1,25	2,25	3,75	26.06.08	662	02.07.08	124

Not: Vadesiz Türk Lirası ve vadesiz döviz mevduatına uygulanan faiz oranları 3 ay, 6 ay ve 1 yıl vadeli mevduat içinde geçerlidir.

Kaynak: KKTCCMB

Tablo: 8		KKTC Merkez Bankası'nca Türk Lirası ve Döviz Mevduat Yasal Karşılıklara Uygulanan Faiz Oranları							
Yürürlük Tarihi	Para Cinsi					Yönetim Kurulu Karar Tarihi	Sayı No	Resmi Gazete Tarihi	Sayı No
	TP	\$	€	£	KL				
25.10.1984	8,00							25.10.1984	84
13.02.1987	10,00							13.02.1987	17
		6,00	3,00	7,00		30.10.1987	122		
	12,00					29.02.1988	135		
07.06.1991	12,00					22.05.1991	223	07.06.1991	60
		6,00	6,00	9,00	5,00	22.05.1991	224		
02.12.1992		5,00	6,00	8,00	4,00	13.11.1992	273	02.12.1992	116
18.06.1993		3,00	5,00	5,00	1,50	10.06.1993	296	18.06.1993	60
01.03.1999		3,00	3,00	5,00	0,00	12.01.1999	426	01.03.1999	18
16.05.2000	12,00					28.04.2000	447	16.05.2000	57
16.05.2000		3,00	3,00	5,00		28.04.2000	448	16.05.2000	57
28.11.2001		1,00	1,00	2,50		05.10.2001	460	28.11.2001	124
07.05.2002		0,50	0,50	1,50		30.04.2002	474	07.05.2002	50
12.12.2002	12,00	0,35	0,50	1,25		29.11.2002	483	12.12.2002	121
09.07.2003		0,25				02.07.2003	498	09.07.2003	79
01.09.2004		0,50	0,50	1,75		25.08.2004	531	01.09.2004	127
01.04.2005	10,00	0,75	0,50	1,75		29.03.2005	549	31.03.2005	47
01.11.2005	10,00	1,25	0,75	2,00		27.10.2005	567	08.11.2005	197
01.02.2006	10,00	2,00	1,00	2,00		31.01.2006	577	10.02.2006	27
03.07.2006	12,00	2,00	1,00	2,00		29.06.2006	587	14.07.2006	119
26.10.2007	11,75	2,00	1,00	2,00		26.10.2007	620	06.11.2007	197
22.11.2007	11,25	2,00	1,00	2,00		22.11.2007	622	04.12.2007	214
14.12.2007	10,75	2,00	1,00	2,00		14.12.2007	627	19.12.2007	224
18.01.2008	10,50	1,50	1,00	2,00		18.01.2008	632	24.01.2008	17
05.02.2008	10,50	1,00	1,00	2,00		05.02.2008	636	19.02.2008	32
29.02.2008	10,25	1,00	1,00	2,00		29.02.2008	638	13.03.2008	50
25.03.2008	10,25	0,50	1,00	2,00		25.03.2008	647	03.04.2008	59
22.05.2008	10,75	0,50	1,00	2,00		22.05.2008	653	16.06.2008	113

Kaynak: KKTCMB

<i>Tablo: 9</i>	Karşılıksız Çekler	
	Resmi Gazete Tarih ve Numarası	Çek Kullanmaktan Men edilenler (Şahıs Adedi)
	04.01.2008 / 03	15
	04.01.2008 / 03	16
	14.01.2008 / 09	31
	14.01.2008 / 09	7
	22.01.2008 / 16	14
	23.01.2008 / 16	14
	08.02.2008 / 26	14
	19.02.2008 / 32	19
	22.02.2008 / 35	16
	29.02.2008 / 39	21
	04.03.2008 / 41	15
	07.03.2008 / 45	24
	19.03.2008 / 53	35
	28.03.2008 / 57	23
	01.04.2008 / 58	21
	09.04.2008 / 63	22
	18.04.2008 / 70	38
	28.04.2008 / 75	18
	12.05.2008 / 82	35
	21.05.2008 / 90	9
	22.05.2008 / 91	19
	16.06.2008 / 113	64
	20.06.2008 / 116	16
	Toplam:	506

Kaynak: KKTCMB

Bankacılık Sektörü Aktif / Pasif Özetleri (YTL)											
Tarih	Likit Aktifler	Menkul Değerler Cüzdam	Mevduat Munzam Karşılıkları	Brüt Krediler	Ayrılan Karşılıklar	Diğer	Aktif Toplam	Mevduat	Diğer	Özkaynak	Pasif Toplam
31 Ara. 01	584.953.836	21.422.520	180.622.896	571.524.972	-30.703.858	405.393.783	1.733.214.149	1.185.980.061	461.964.612	85.269.476	1.733.214.149
31 Ara. 02	983.014.818	148.007.158	256.416.147	597.894.838	-48.664.815	316.494.004	2.253.162.150	1.899.965.909	190.418.723	162.777.518	2.253.162.150
31 Ara. 03	1.404.494.465	260.206.181	292.759.313	781.960.794	-54.804.550	214.844.725	2.899.460.928	2.492.801.806	258.778.859	147.880.263	2.899.460.928
31 Ara. 04	1.692.031.544	283.110.138	326.824.382	1.172.537.569	-61.600.181	227.068.800	3.639.972.252	3.228.713.962	215.605.314	195.652.976	3.639.972.252
31 Ara. 05	1.865.643.770	168.885.517	369.830.312	1.569.924.603	-70.567.157	314.273.530	4.217.990.575	3.632.739.927	313.265.612	271.985.036	4.217.990.575
31 Mar. 06	1.889.430.976	179.114.693	403.605.906	1.708.784.907	-72.378.428	388.858.173	4.497.416.227	3.810.605.021	417.307.832	269.503.374	4.497.416.227
30 Haz. 06	2.176.589.149	219.036.817	467.763.048	1.992.481.936	-82.122.464	417.206.051	5.190.954.537	4.455.947.936	418.724.028	316.282.574	5.190.954.537
30 Eyl. 06	2.171.941.973	229.082.162	435.994.635	2.015.049.136	-86.427.659	548.125.993	5.313.766.240	4.528.317.056	455.290.556	330.158.628	5.313.766.240
31 Ara. 06	2.410.564.328	181.675.595	450.480.523	2.321.298.754	-107.673.500	319.399.211	5.575.744.912	4.681.269.785	555.596.373	338.878.754	5.575.744.912
31 Mar. 07	2.180.837.877	208.809.104	478.245.360	2.325.318.647	-109.569.743	441.998.453	5.525.639.698	4.782.999.294	368.130.994	374.509.411	5.525.639.698
30 Haz. 07	2.187.209.608	312.299.655	469.222.026	2.420.288.469	-110.935.160	655.051.239	5.933.135.836	4.935.267.345	457.734.263	540.134.228	5.933.135.836
30 Eyl. 07	2.036.516.327	314.900.396	466.674.205	2.460.748.073	-112.123.588	793.587.509	5.960.302.923	4.890.932.922	509.484.744	559.885.257	5.960.302.923
31 Ara. 07	2.192.535.106	256.423.383	449.634.020	2.734.718.246	-139.797.604	450.648.165	5.944.161.316	4.937.348.215	439.204.779	567.608.322	5.944.161.316
31 Mar. 08	2.263.288.416	299.767.279	491.182.670	3.014.714.936	-145.999.539	567.234.736	6.490.188.498	5.433.715.512	476.698.735	579.774.251	6.490.188.498
30 Haz. 08	2.126.555.640	372.382.274	497.260.756	3.035.096.102	-147.426.105	741.265.990	6.625.134.657	5.429.014.312	586.991.904	609.128.441	6.625.134.657

Kaynak: KKTCCMB

Brüt Krediler Toplam - Sektörlere Göre (YTL)													
Tablo:11	Kamu Kurum ve Kuruluşları	Tarım	Madencilik Ve Taş Ocakçılığı	Sanayi	Nakliye ve Ulaşım	Ticaret	İhracat	Turizm	Bina ve İnşaat	Küçük Esnaf ve Zanaatkar	Şahsi ve Mesleki Borçlar ve Diğer	İskonto Senetleri	Toplam
31 Ara. 2001	300.251.356	9.715.984	612.325	4.658.128	2.708.016	127.924.226	669.772	10.458.382	13.424.231	13.785.408	82.340.337	4.976.807	571.524.972
31 Ara. 2002	287.261.386	6.451.867	491.718	6.425.493	1.606.019	106.859.118	1.689.120	6.394.108	28.079.824	16.687.762	133.277.650	2.670.773	597.894.838
31 Ara. 2003	398.683.042	5.714.941	68.819	6.823.140	1.402.365	105.760.432	4.138.594	7.745.439	25.357.955	21.133.793	199.975.386	5.156.888	781.960.794
31 Ara. 2004	480.546.727	7.549.728	57.514	6.834.038	1.755.784	258.732.225	2.047.910	6.145.152	34.524.407	58.161.710	316.182.374	0	1.172.537.569
31 Ara. 2005	550.228.706	8.020.850	144.912	5.304.986	14.386.490	428.365.021	1.157.496	2.924.765	64.886.022	44.647.075	449.858.281	0	1.569.924.604
31 Mar. 2006	550.230.926	9.777.519	127.011	6.532.187	42.106.462	417.553.788	914.348	3.327.679	59.096.373	48.915.776	570.202.838	0	1.708.784.907
30 Haz. 2006	577.578.936	13.679.956	1.079.446	5.380.306	12.310.822	514.616.904	1.597.349	5.375.185	85.413.736	36.401.940	739.047.356	0	1.992.481.936
30 Eyl. 2006	578.266.125	12.656.577	188.443	6.193.499	10.349.405	486.055.487	1.228.440	16.642.680	87.773.690	64.625.509	751.069.281	0	2.015.049.136
31 Ara. 2006	774.505.522	12.237.015	97.269	4.578.970	8.999.513	475.237.461	3.918.302	15.925.745	107.001.070	52.203.900	866.593.986	0	2.321.298.754
31 Mar. 2007	761.710.329	11.313.895	133.082	4.534.875	7.795.296	498.489.684	1.539.834	17.215.578	99.164.939	50.519.975	872.901.160	0	2.325.318.647
30 Haz. 2007	774.777.713	13.444.753	198.925	2.854.070	6.661.351	554.101.869	1.189.640	17.513.167	109.257.022	10.381.970	929.907.989	0	2.420.288.469
30 Eyl. 2007	730.484.840	13.019.292	171.931	1.840.768	5.473.632	551.216.092	1.175.820	17.375.237	123.886.927	9.312.387	1.006.791.147	0	2.460.748.073
31 Ara. 2007	889.522.412	12.361.509	214.999	7.245.280	13.738.420	552.482.376	1.195.948	19.450.948	118.170.144	8.962.862	1.111.373.348	0	2.734.718.246
31 Mar. 2008	944.286.658	13.734.181	45.138	8.169.239	31.331.586	716.482.622	2.294.825	20.732.030	131.958.518	7.614.869	1.138.065.270	0	3.014.714.936
30 Haz. 2008	917.113.768	14.282.443	21.317	8.925.608	14.385.057	608.547.997.29	1.611.366	19.463.618	136.905.749	6.957.565	1.339.768.847		3.067.983.337

Kaynak: KKTCMB

Brüt Krediler TP - Sektörlere Göre (YTL)												
Tarih	Kamu Kurum ve Kuruluşları	Tarım	Madencilik Ve Taş Ocakçılığı	Sanayi	Nakliye ve Ulaşım	Ticaret	İhracat	Turizm	Bina ve İnşaat	Küçük Esnaf ve Zanaatkar	Şahsi ve Mesleki Borçlar ve Diğer	Toplam
31 Ara. 2004	343.450.686	6.327.094	38.072	1.999.022	583.777	72.307.979	234.818	803.820	1.358.295	34.439.705	105.908.803	567.452.071
31 Ara. 2005	423.326.271	3.074.238	122.106	3.205.380	2.094.948	157.100.722	276.334	408.113	22.300.823	31.029.819	225.101.303	868.040.057
31 Mar. 2006	424.061.833	2.524.192	111.495	3.003.449	13.159.845	174.012.513	134.114	448.434	12.460.464	32.172.712	269.532.789	931.621.839
30 Haz. 2006	438.990.407	2.596.799	121.181	3.075.611	1.819.072	198.478.915	53.761	803.553	24.272.465	12.493.870	348.395.878	1.031.101.512
30 Eyl. 2006	445.833.214	2.123.222	131.087	3.121.601	1.398.880	191.916.063	110.952	5.680.945	22.993.768	37.515.270	360.493.803	1.071.318.805
31 Ara. 2006	660.414.170	2.622.498	4.313	2.197.543	1.273.143	192.672.977	117.235	6.397.473	23.957.973	12.474.257	456.374.596	1.358.506.177
31 Mar. 2007	651.168.217	2.518.020	6.270	2.263.200	1.445.421	202.388.338	118.795	6.389.426	18.659.621	11.186.696	474.207.450	1.370.351.454
30 Haz. 2007	674.700.388	2.381.269	33.074	1.339.132	1.329.431	228.359.463	124.168	6.354.658	20.601.247	10.059.423	490.190.286	1.435.472.539
30 Eyl. 2007	620.065.633	2.174.401	29.661	849.820	1.011.489	233.019.329	123.185	6.432.527	34.097.257	9.021.237	552.733.261	1.459.557.801
31 Ara. 2007	778.081.987	3.456.242	55.882	2.137.329	1.571.101	223.673.018	123.904	8.790.664	38.187.945	8.567.375	629.627.101	1.694.272.548
31 Mar. 2008	824.668.948	4.164.561	4.532	2.390.845	1.028.597	299.783.113	749.106	8.779.603	41.386.428	7.498.246	603.359.972	1.793.813.951
30 Haz. 2008	812.258.026	4.617.849	1.178	3.861.758	994.508	229.696.573	126.925	8.396.970	46.330.867	6.534.698	760.185.337	1.873.004.689

Kaynak: KKTCMB

Brüt Krediler YP - Sektörlere Göre (YTL)												
Tablo:13	Kamu Kurum ve Kuruluşları	Tarım	Madencilik Ve Taş Ocakçılığı	Sanayi	Nakliye ve Ulaşım	Ticaret	İhracat	Turizm	Bina ve İnşaat	Küçük Esnaf ve Zanaatkar	Şahsi ve Mesleki Borçlar ve Diğer	Toplam
31 Ara. 2004	137.096.041	1.222.634	19.442	4.835.016	1.172.007	186.424.246	1.813.092	5.341.332	33.166.112	23.722.005	210.273.571	605.085.498
31 Ara. 2005	126.902.435	4.946.612	22.806	2.099.606	12.291.543	271.264.299	881.163	2.516.652	42.585.199	13.617.255	224.756.977	701.884.547
31 Mar. 2006	126.169.093	7.253.327	15.516	3.528.738	28.946.617	243.541.276	780.234	2.879.245	46.635.909	16.743.065	300.670.050	777.163.068
30 Haz. 2006	138.588.528	11.083.156	958.265	2.304.695	10.491.750	316.137.989	1.543.588	4.571.632	61.141.271	23.908.070	390.651.478	961.380.424
30 Eyl. 2006	132.432.911	10.533.356	57.356	3.071.899	8.950.525	294.139.423	1.117.487	10.961.735	64.779.922	27.110.239	390.575.478	943.730.331
31 Ara. 2006	114.091.352	9.614.517	92.956	2.381.427	7.726.370	282.564.484	3.801.068	9.528.272	83.043.097	39.729.643	410.219.391	962.792.577
31 Mar. 2007	110.542.112	8.795.875	126.812	2.271.675	6.349.874	296.101.347	1.421.039	10.826.152	80.505.318	39.333.279	398.693.710	954.967.193
30 Haz. 2007	100.077.326	11.063.484	165.851	1.514.938	5.331.919	325.742.407	1.065.472	11.158.508	88.655.774	322.547	439.717.703	984.815.930
30 Eyl. 2007	110.419.207	10.844.890	142.270	990.947	4.462.144	318.196.763	1.052.635	10.942.710	89.789.670	291.150	454.057.887	1.001.190.272
31 Ara. 2007	111.440.425	8.905.266	159.117	5.107.951	12.167.319	328.809.358	1.072.044	10.660.284	79.982.199	395.487	481.746.247	1.040.445.697
31 Mar. 2008	119.617.710	9.569.619	40.606	5.778.394	30.302.989	416.699.510	1.545.719	11.952.427	90.572.090	116.623	534.705.298	1.220.900.985
30 Haz. 2008	104.855.742	9.664.594	20.139	5.063.850	13.390.550	378.851.425	1.484.441	11.066.649	90.574.882	422.867	579.583.510	1.194.978.647

Kaynak: KKTCCMB

<i>Tablo:14</i>	Mevduat (Toplam) - Vade Gruplarına Göre (YTL)					
Tarih	Vadesiz	1 Ay Vadeli	3 Ay Vadeli	6 Ay Vadeli	1 Yıl Vadeli	Toplam
31 Ara. 2003	375.915.046	1.465.248.515	152.420.008	68.742.602	430.475.635	2.492.801.806
31 Ara. 2004	567.456.924	1.933.733.766	176.988.470	73.079.644	477.455.158	3.228.713.962
31 Ara. 2005	604.566.127	2.174.385.127	274.759.303	105.684.548	473.344.822	3.632.739.927
31 Mar. 2006	555.731.058	2.328.468.462	304.250.292	118.813.656	503.341.554	3.810.605.021
30 Haz. 2006	632.339.790	2.749.061.326	351.519.772	120.317.134	602.709.914	4.455.947.936
30 Eyl. 2006	658.104.923	2.875.283.890	264.050.175	120.808.462	610.069.606	4.528.317.056
31 Ara. 2006	667.387.839	2.987.000.181	269.800.397	119.748.932	637.332.436	4.681.269.785
31 Mar. 2007	646.569.016	3.098.177.485	299.880.755	107.835.843	630.536.195	4.782.999.294
30 Haz. 2007	679.624.887	3.231.282.543	296.479.007	113.218.209	614.662.698	4.935.267.345
30 Eyl. 2007	673.727.598	3.342.121.699	297.147.184	108.433.543	469.502.898	4.890.932.922
31 Ara. 2007	686.675.875	3.423.145.924	292.800.408	91.008.542	443.717.466	4.937.348.215
31 Mar. 2008	683.640.936	3.877.928.119	297.350.324	97.939.817	476.856.316	5.433.715.512
30 Haz. 2008	664.895.014	3.921.366.278	282.997.535	114.376.637	445.378.848	5.429.014.312

Kaynak: KKTCMB

<i>Tablo:15</i>	Mevduat (TP) - Vade Gruplarına Göre (YTL)					
Tarih	Vadesiz	1 Ay Vadeli	3 Ay Vadeli	6 Ay Vadeli	1 Yıl Vadeli	Toplam
31 Ara. 2003	145.021.708	801.941.040	54.198.390	12.300.816	119.248.275	1.132.710.229
31 Ara. 2004	208.389.730	961.214.971	53.318.049	8.838.326	156.429.080	1.388.190.156
31 Ara. 2005	270.680.779	1.192.205.659	153.452.548	43.058.915	162.123.299	1.821.521.201
31 Mar. 2006	229.055.869	1.350.785.179	174.084.663	53.020.449	182.989.408	1.989.935.568
30 Haz. 2006	255.650.801	1.548.483.915	188.047.131	36.268.667	205.384.243	2.233.834.757
30 Eyl. 2006	245.879.494	1.598.684.379	116.318.532	25.967.465	212.431.768	2.199.281.637
31 Ara. 2006	280.974.568	1.649.756.442	110.748.728	21.829.830	238.399.904	2.301.709.471
31 Mar. 2007	251.626.710	1.780.034.453	128.531.618	18.884.379	207.446.841	2.386.524.001
30 Haz. 2007	294.331.846	1.903.729.678	119.086.038	21.391.539	197.139.969	2.535.679.071
30 Eyl. 2007	272.830.803	2.044.430.435	117.034.449	22.979.058	85.080.451	2.542.355.195
31 Ara. 2007	332.637.592	2.119.471.958	119.491.290	16.602.866	79.081.538	2.667.285.244
31 Mar. 2008	314.060.595	2.359.622.705	119.246.358	12.600.564	58.311.506	2.863.841.728
30 Haz. 2008	312.154.454	2.513.835.113	106.171.388	13.437.511	58.253.421	3.003.851.887

Kaynak: KKTCMB

<i>Tablo:16</i>	Mevduat (YP) - Vade Gruplarına Göre (YTL)					
Tarih	Vadesiz	1 Ay Vadeli	3 Ay Vadeli	6 Ay Vadeli	1 Yıl Vadeli	Toplam
31 Ara. 2003	230.893.338	663.307.475	98.221.618	56.441.786	311.227.360	1.360.091.577
31 Ara. 2004	359.067.194	972.518.795	123.670.421	64.241.318	321.026.078	1.840.523.806
31 Ara. 2005	333.885.348	982.179.468	121.306.755	62.625.633	311.221.523	1.811.218.726
31 Mar. 2006	326.675.189	977.683.283	130.165.629	65.793.206	320.352.145	1.820.669.453
30 Haz. 2006	376.688.989	1.200.577.410	163.472.641	84.048.467	397.325.671	2.222.113.178
30 Eyl. 2006	412.225.429	1.276.599.512	147.731.643	94.840.997	397.637.838	2.329.035.419
31 Ara. 2006	386.413.271	1.337.243.739	159.051.669	97.919.103	398.932.533	2.379.560.313
31 Mar. 2007	394.942.306	1.318.143.032	171.349.137	88.951.464	423.089.354	2.396.475.293
30 Haz. 2007	385.293.041	1.327.552.866	177.392.969	91.826.670	417.522.729	2.399.588.275
30 Eyl. 2007	400.896.795	1.297.691.264	180.112.735	85.454.485	384.422.447	2.348.577.727
31 Ara. 2007	354.038.282	1.303.673.966	173.309.118	74.405.676	364.635.929	2.270.062.971
31 Mar. 2008	369.580.342	1.518.305.414	178.103.966	85.339.252	418.544.810	2.569.873.784
30 Haz. 2008	352.740.560	1.407.531.165	176.826.146	100.939.127	387.125.427	2.425.162.425

Kaynak: KKTCMB

<i>Tablo:17</i>	Mevduat (Toplam) - Türlerine Göre (YTL)					
Tarih	Resmi	Ticari	Tasarruf	Diğer	Bankalar	Toplam
31 Ara. 2003	224.892.441	132.220.767	1.947.460.095	141.440.038	46.788.465	2.492.801.806
31 Ara. 2004	284.842.244	191.411.321	2.507.826.204	199.455.087	45.179.106	3.228.713.962
31 Ara. 2005	330.818.452	251.024.548	2.733.935.840	252.414.890	64.546.197	3.632.739.927
31 Mar. 2006	346.419.234	256.089.020	2.946.782.133	213.278.332	48.036.301	3.810.605.021
30 Haz. 2006	408.677.093	306.570.636	3.434.522.235	243.940.817	62.237.156	4.455.947.936
30 Eyl. 2006	508.697.346	857.672.630	2.918.210.167	203.728.488	40.008.425	4.528.317.056
31 Ara. 2006	480.631.897	352.324.127	3.580.359.050	218.023.963	49.930.748	4.681.269.785
31 Mar. 2007	482.798.076	334.455.049	3.706.065.934	218.126.019	41.554.216	4.782.999.294
30 Haz. 2007	556.187.739	352.030.579	3.761.674.376	214.974.353	50.400.299	4.935.267.345
30 Eyl. 2007	491.358.408	299.017.883	3.808.933.621	217.372.577	74.250.432	4.890.932.922
31 Ara. 2007	456.189.536	357.054.423	3.808.509.959	230.559.678	85.034.619	4.937.348.215
31 Mar. 2008	485.582.410	373.513.823	4.153.682.878	268.494.261	152.442.140	5.433.715.512
30 Haz. 2008	506.600.250	350.011.683	4.236.504.637	253.357.936	82.539.806	5.429.014.312

Kaynak: KKTCMB

Tablo:18

Mevduat (TP) - Türlerine Göre (YTL)

Tarih	Resmi	Ticari	Tasarruf	Diğer	Bankalar	Toplam
31 Ara. 2004	245.541.809	68.961.169	934.854.062	130.139.612	8.693.504	1.388.190.156
31 Ara. 2005	266.897.177	126.799.293	1.193.382.452	209.972.304	24.469.975	1.821.521.201
31 Mar. 2006	282.477.976	130.235.486	1.385.697.297	170.447.408	21.077.401	1.989.935.568
30 Haz. 2006	327.645.832	144.833.398	1.544.082.503	186.737.494	30.535.530	2.233.834.757
30 Eyl. 2006	339.262.236	294.463.754	1.398.775.389	153.908.964	12.871.294	2.199.281.637
31 Ara. 2006	356.374.053	148.083.059	1.624.732.416	161.919.643	10.600.300	2.301.709.471
31 Mar. 2007	377.927.916	131.019.910	1.712.087.785	154.297.817	11.190.574	2.386.524.001
30 Haz. 2007	455.658.060	141.570.076	1.767.520.783	150.760.470	20.169.681	2.535.679.071
30 Eyl. 2007	391.233.269	138.979.761	1.830.586.502	149.480.362	32.075.302	2.542.355.195
31 Ara. 2007	366.764.730	154.522.579	1.933.649.219	171.701.331	40.647.385	2.667.285.243
31 Mar. 2008	385.595.735	169.951.573	2.073.773.287	181.505.793	53.015.340	2.863.841.728
30 Haz. 2008	400.718.684	163.795.104	2.207.812.620	190.618.453	40.907.023	3.003.851.885

Kaynak: KKTCMB

<i>Tablo:19</i>	Mevduat (YP) - Türlerine Göre (YTL)					
Tarih	Resmi	Ticari	Tasarruf	Diğer	Bankalar	Toplam
31 Ara. 2004	39.300.435	122.450.152	1.572.972.142	69.315.475	36.485.602	1.840.523.806
31 Ara. 2005	63.921.275	124.225.255	1.540.553.388	42.442.585	40.076.222	1.811.218.726
31 Mar. 2006	63.941.258	125.853.534	1.561.084.836	42.830.924	26.958.900	1.820.669.453
30 Haz. 2006	81.031.261	161.737.238	1.890.439.732	57.203.322	31.701.626	2.222.113.178
30 Eyl. 2006	169.435.110	563.208.876	1.519.434.777	49.819.525	27.137.131	2.329.035.419
31 Ara. 2006	124.257.844	204.241.068	1.955.626.634	56.104.320	39.330.448	2.379.560.313
31 Mar. 2007	104.870.160	203.435.139	1.993.978.149	63.828.202	30.363.642	2.396.475.293
30 Haz. 2007	100.529.678	210.460.503	1.994.153.593	64.213.882	30.230.618	2.399.588.275
30 Eyl. 2007	100.125.139	160.038.122	1.978.347.119	67.892.215	42.175.131	2.348.577.727
31 Ara. 2007	89.424.806	202.531.844	1.874.860.741	58.858.346	44.387.234	2.270.062.971
31 Mar. 2008	99.986.675	203.562.249	2.079.909.591	86.988.468	99.426.801	2.569.873.784
30 Haz. 2008	105.881.566	186.216.579	2.028.692.017	62.739.483	41.632.782	2.425.162.427

Kaynak: KKTCMB

<i>Tablo:20</i>	Bankalar Yasası Altında Faaliyet Gösteren Lisanslı Bankalar
1	KIBRIS VAKIFLAR BANKASI LTD.
2	AKFİNANS BANK LTD.
3	CREDİTWEST BANK LTD.
4	ARTAM BANK LTD.
5	ASBANK LTD.
6	CONTİNENTAL BANK LTD.
7	DENİZ BANK LTD.
8	KIBRIS İKTİSAT BANKASI LTD.
9	KIBRIS TÜRK KOOPERATİF MERKEZ BANKASI LTD.
10	LİMASOL TÜRK KOOPERATİF BANKASI LTD.
11	ŞEKERBANK (KIBRIS) LTD.
12	TÜRK BANKASI LTD.
13	UNİVERSAL BANK LTD.
14	VİYA BANK LTD.
15	YAKINDOĞU BANK LTD.
16	YEŞİLADA BANK LTD.
17	KIBRIS FAİSAL İSLAM BANKASI LTD.
18	HSBC BANK A.Ş.
19	T.GARANTİ BANKASI A.Ş.
20	T.HALK BANKASI A.Ş.
21	T.İŞ BANKASI A.Ş.
22	T.C. ZİRAAT BANKASI A.Ş.
23	ING BANK A.Ş.
24	TÜRK EKONOMİ BANKASI A.Ş.

Kaynak: KKTCMB

Tablo:21	Temel Ekonomik ve Sosyal Göstergeler											
	1985	1990	1995	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007 ^T	2008 ^H
GSMH (Cari Fiyatlarla YTL)	126.874,2	1.547.793,0	35.178.971,7	651.380.055,0	1.070.424.473,0	1.418.703.263,6	1.907.070.964,0	2.520.806.747,4	3.143.699.611,6	4.101.387.190,5	4.624.378.497,2	4.855.049.457,0
GSMH (1977 Fiyatlarıyla YTL)	5.080,4	6.977,4	7.457,8	9.037,9	8.545,9	9.133,1	10.177,1	11.739,6	13.327,0	15.090,7	14.719,0	n.a
GSMH (Milyon \$)	240,2	591,0	755,7	1.039,9	908,8	941,4	1.283,7	1.765,2	2.327,8	2.845,2	3.425,5	3.443,3
Reel Büyüme Hızı (%)	7,5	5,7	2,6	-0,6	-5,4	6,9	11,4	15,4	13,5	13,2	-2,5	5,0
Fert Başına GSMH (Cari Fiyatlarla TL) 4	791.544,0	9.026.664,0	193.969.948,0	3.118.351.900,0	5.068.513.682,0	6.645.260.285,0	8.837.624.376,0	11.559.833.937,0	14.271,0	15.927,0	17.730,0	18.275,0
Fert Başına GSMH (\$)	1.498,0	3.447,0	4.167,0	4.978,0	4.303,0	4.409,0	5.949,0	8.095,0	10.567,0	11.837,0	14.047,0	n.a
Enflasyon Oranı (%)	43,0	69,4	72,2	53,2	76,8	24,5	12,6	11,6	2,7	19,2	9,4	n.a
Bütçe Açığı (Milyon \$)1	23,7	31,9	83,7	136,7	146,1	225,1	176,9	104,2	185,3	287,3	243,5	n.a
Banka Mevduatları (Milyon \$) 2	88,2	277,6	499,8	802,7	805,4	1.153,5	1.785,9	2.355,8	2.707,4	2.750,0	n.a	n.a
Döviz Rezervi (Milyon \$)	61,3	183,7	417,8	631,9	722,6	941,6	1.222,6	1.544,6	1.597,6	2.030,9	2.294,9	n.a
İhracat (Milyon \$)	46,3	65,5	67,3	50,4	34,6	45,4	50,8	62,0	68,1	68,1	81,1	85,2
İthalat (Milyon \$)	143,0	381,5	366,1	424,9	272,0	309,6	477,8	853,1	1.255,5	1.376,2	1.453,3	1.534,4
Dış Ticaret Dengesi (Milyon \$)	-96,7	-316,0	-298,8	-374,5	-237,4	-264,2	-427,0	-791,1	-1.187,4	-1.308,1	-1.372,2	-1.449,2
İhracat / İthalat (%)	32,4	17,2	18,4	11,9	12,7	14,7	10,6	7,3	5,4	4,9	5,6	5,6
Gelen Turist Sayısı	125.075,0	300.810,0	385.759,0	432.953,0	365.097,0	425.556,0	469.867,0	599.012,0	652.779,0	715.749,0	n.a	n.a
Türkiye	103.791,0	243.269,0	298.026,0	347.712,0	277.739,0	316.193,0	340.083,0	434.744,0	488.023,0	572.633,0	n.a	n.a
Diğer	21.284,0	57.541,0	87.733,0	85.241,0	87.358,0	109.363,0	129.784,0	164.268,0	164.756,0	143.116,0	n.a	n.a
Net Turizm Geliri (Milyon \$)	47,3	224,8	218,9	198,3	93,7	114,1	178,8	288,3	328,8	303,2	376,2	n.a
İstihdam 3	61.499,0	71.525,0	76.454,0	89.327,0	90.366,0	93.114,0	98.860,0	86.914,0	85.583,0	91.815,0	n.a	n.a
İşsiz Sayısı 3	1.405,0	849,0	752,0	1.166,0	1.500,0	1.535,0	1.375,0	9.678,0	7.665,0	9.552,0	n.a	n.a
İşsizlik Oranı (%) 3	2,2	1,2	1,0	1,3	1,6	1,6	1,4	10,0	8,2	9,4	n.a	n.a
Nüfus	160.287,0	171.469,0	181.363,0	208.886,0	211.191,0	213.491,0	215.790,0	218.066,0	220.289,0	257.513,0	260.819,0	n.a
Yıllık Nüfus Artışı (%)	1,5	1,3	1,2	1,1	1,1	1,1	1,1	1,1	1,0	16,9	1,3	n.a
Nüfus Yoğunluğu	49,4	52,9	55,9	64,4	65,1	65,9	66,6	67,3	68,0	79,4	80,5	n.a
Sağlık Giderleri / GSMH (%)	2,2	2,3	2,7	3,0	2,3	2,8	3,3	3,0	3,1	3,4	n.a	n.a
Sağlık Giderleri / Bütçe (%)	6,1	6,8	6,9	5,9	5,6	5,0	6,1	6,0	6,6	7,2	n.a	n.a
Yıllık Ortalama 1 ABD\$=TL (YTL) 5	528,3	2.619,0	46.554,5	626.397,7	1.177.869,6	1.507.052,0	1.485.591,9	1.428.057,9	1,3505	1,4415	1,3500	1,41

1) Dış yardımlar dahil değildir.

2) Türk lirası mevduatları ile döviz mevduatları (Tevdiatları) içermektedir.

3) Yaratılan katma değere göre hesaplanan istihdam ve kayıtlı ortalama işsiz sayıları ifade edilmektedir. İlk kez yapılan Ekim 2004 Hanehalkı İşgücü Anketine göre istihdam 74,511, işsiz sayısı 7,709, işsizlik oranı ise % 9,4 olarak tespit edilmiştir.

4) 2005 yılında itibaren YTL olarak belirtilmiştir.

5) 2005 yılından itibaren döviz kurları YTL olarak belirtilmiştir.

(T) Gerçekleşme tahmin

(H) Hedef

(n.a.) Not available (Bilgi mevcut değildir.)

Kaynak: DPÖ

Tablo:22	Gayri Safi Hasılda Sektörel Gelişmeler (Cari Fiyatlarla YTL)										
Sektörler	1990	1995	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007^T	2008^H
1. Tarım	142.136,1	3.530.103,8	44.740.397,7	78.627.217,0	125.668.938,8	176.365.031,8	222.993.161,4	214.199.034,4	249.446.249,5	267.297.018,5	278.240.361,0
2. Sanayi	191.005,8	4.520.394,6	68.385.932,1	121.736.377,0	157.576.560,4	191.426.017,9	231.046.611,0	281.023.837,1	377.504.439,0	498.971.515,2	530.512.127,2
3. İnşaat	86.378,3	1.291.235,6	28.934.272,9	38.923.294,0	62.012.967,1	93.301.912,1	106.808.649,0	164.910.647,6	314.785.285,7	300.118.635,9	316.311.515,4
4. Ticaret-Turizm	363.800,9	6.454.946,9	104.703.253,7	165.151.924,5	215.553.627,8	300.879.734,5	391.227.279,3	541.407.692,0	617.508.618,1	624.262.540,5	669.162.995,8
5. Ulaştırma-Haberleşme	146.729,9	3.006.231,4	84.621.650,4	133.453.268,5	185.264.817,9	221.109.706,3	257.580.209,2	328.773.502,2	437.242.766,0	533.093.078,5	563.070.051,0
6. Mali Müesseseler	78.225,1	3.879.119,3	41.620.313,4	92.762.971,3	89.952.347,0	115.256.266,8	187.245.581,7	195.523.141,4	259.316.015,9	293.545.553,1	307.802.273,4
7. Konut Sahipliği	22.891,3	634.713,2	15.787.564,6	28.508.816,3	41.431.859,9	50.851.059,5	61.591.937,3	70.261.205,2	117.722.525,7	130.672.003,5	137.807.055,1
8. Serbest Meslek ve Hizmetler	83.903,4	1.884.287,4	52.134.500,2	133.995.824,5	138.860.124,0	152.767.569,2	225.376.845,3	307.873.501,9	441.919.623,1	469.690.401,5	499.281.550,0
9. Kamu Hizmetleri	259.767,2	7.155.640,7	155.998.145,8	199.156.534,7	277.867.134,2	404.604.239,3	510.392.550,4	628.119.921,8	808.000.153,1	986.199.250,4	1.004.569.344,9
10. İthalat Vergileri	163.736,2	2.360.943,6	53.038.365,4	76.836.146,0	113.513.407,6	170.842.157,1	262.481.261,1	338.288.483,0	364.654.029,4	410.953.500,0	433.767.497,7
11. GSYİH	1.538.574,2	34.717.616,5	649.964.396,2	1.069.152.373,8	1.407.701.784,7	1.877.403.694,5	2.456.744.085,7	3.070.380.966,6	3.988.099.705,5	4.514.785.497,2	4.740.524.771,5
12. Net Dış Alem Faktör Gelirleri	9.218,8	461.355,2	1.415.658,8	1.272.099,2	11.001.478,9	29.667.269,5	64.062.661,7	73.318.645,0	113.287.485,0	109.593.000,0	114.524.685,0
GSMH	1.547.793,0	35.178.971,7	651.380.055,0	1.070.424.473,0	1.418.703.263,6	1.907.070.964,0	2.520.806.747,4	3.143.699.611,6	4.101.387.190,5	4.624.378.497,2	4.855.049.456,5
Fert Başına GSMH (\$)	3.447	4.167	4.978	4.303	4.409	5.949	8.095	10.567	11.837,0	14.047,0	*
Nüfus	171.469	181.363	208.886	211.191	213.491	215.790	218.066	220.289	257.513	260.819	*

Fert başına GSMH'daki ani düşüş 1996 Genel Nüfus Sayımı sonucuna göre değişen nüfus bazından kaynaklanmıştır.

(T) Gerçekleşme tahmin

(H) Hedef

Kaynak: DPÖ

Tablo:23	Ekonominin Genel Dengesi (Cari Fiyatlarla YTL)										
	1990	1995	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007 ^T	2008 ^H
1. Toplam Kaynaklar	1.590.612,2	35.751.592,2	671.925.898,6	1.090.566.043,0	1.398.132.003,8	1.878.250.481,9	2.540.942.363,1	3.516.842.761,6	4.394.876.590,5	4.864.678.497,2	5.090.543.457,0
2. Toplam Yatırımlar	260.301,0	4.826.688,7	112.472.551,5	157.286.379,1	224.436.826,2	329.272.466,6	509.834.737,3	686.011.306,8	1.018.044.241,0	1.105.680.795,5	1.162.683.916,1
3. Toplam Tüketim	1.330.311,2	30.924.903,5	559.453.347,1	933.279.663,9	1.173.695.177,6	1.548.978.015,3	2.031.107.625,8	2.830.831.454,8	3.376.832.349,5	3.758.997.701,7	3.927.859.540,9
4. Kamu Harcanabilir Geliri	405.931,0	4.966.148,4	131.222.483,7	130.312.005,8	108.227.350,2	324.355.696,0	491.284.224,7	606.582.467,7	802.973.134,0	972.050.153,3	1.052.730.316,0
5. Özel Harcanabilir Gelir	1.141.862,0	30.212.823,3	520.157.571,3	940.112.467,2	1.310.475.913,4	1.582.715.268,0	2.029.522.522,7	2.537.117.143,9	3.298.414.056,5	3.652.328.343,9	3.802.319.141,0
Özel Tasarruf Oranı (%)	14,2	24,4	26,9	25,6	35,1	32,4	29,4	18,0	27,6	29,9	29,2
6. Toplam Yurtiçi Tasarruflar	217.481,8	4.254.068,2	91.926.707,9	137.144.809,1	245.008.086,0	358.092.948,7	489.699.121,6	312.868.156,8	724.554.841,0	865.380.795,5	927.189.916,1

(T) Gerçekleşme tahmin

(H) Hedef

Kaynak: DPÖ

Tablo:24	Sektörel Katma Değerlerin Reel Büyüme Hızları (%)															
	Sektörler	1985	1990	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007 ^T
1. Tarım	16,8	-9,8	2,4	8,9	-31,0	5,9	29,2	-13,2	16,1	18,9	7,3	8,5	2,8	-3,2	-4,3	4,1
2. Sanayi	17,4	3,8	5,1	-1,9	3,6	1,2	2,4	4,0	-6,5	5,0	7,7	10,6	6,4	20,0	-3,2	6,3
3. İnşaat	-2,4	1,0	-21,5	3,1	23,7	7,3	2,0	18,7	-20,4	15,9	30,8	5,3	18,9	68,1	-12,9	5,4
4. Ticaret-Turizm	6,5	10,5	10,7	-10,6	5,9	10,1	7,4	-5,4	-15,5	13,9	12,5	25,5	20,8	9,5	-6,3	7,2
5. Ulaştırma-Haberleşme	-2,2	5,0	6,6	5,5	9,4	4,0	7,0	6,7	-0,5	3,7	4,2	8,8	14,2	-0,7	-2,2	5,6
6. Mali Müesseseler	7,9	7,8	13,2	3,5	13,8	8,8	8,4	-6,8	-18,0	-10,1	6,7	-0,3	4,2	8,9	2,0	4,9
7. Konut Sahipliği	4,7	2,1	1,9	1,6	2,8	2,8	2,5	2,2	3,1	2,0	2,4	2,4	3,4	20,1	1,4	5,5
8. Serbest Meslek ve Hizmetler	4,5	10,0	2,1	84,8	26,5	3,6	15,5	-10,7	14,3	0,9	5,7	26,0	19,1	12,5	3,2	6,3
9. Kamu Hizmetleri	9,3	4,1	-2,2	2,6	0,6	3,5	2,3	3,1	-1,5	-0,5	4,1	5,2	6,8	2,4	3,6	1,9
10. İthalat Vergileri	-2,4	57,5	19,9	4,9	15,9	5,1	6,7	3,4	-19,6	6,7	36,9	46,8	29,7	-0,6	10,9	5,6
11. GSYİH	7,8	6,4	3,0	3,8	4,3	5,2	7,5	..	-5,4	6,2	10,6	14,2	13,8	12,7	-2,1	5,0
12. Net Dış Alem Faktör Gelirleri	-6,8	-52,2	-21,3	-63,5	-36,1	269,3	-8,8	-74,4	-48,2	594,1	123,5	88,5	7,4	34,1	-16,3	4,5
GSMH	7,5	5,7	2,6	2,9	4,1	6,0	7,4	-0,6	-5,4	6,9	11,4	15,4	13,5	13,2	-2,5	5,0

(T) Gerçekleşme tahmin

(H) Hedef

Kaynak: DPÖ

Tablo:25	Kaynaklar - Harcamalar Dengesi (Cari Fiyatlarla YTL)										
	1990	1995	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007^T	2008^H
1. Toplam Kaynaklar	1.590.612,2	35.751.592,2	671.925.898,6	1.090.566.043,0	1.398.132.003,8	1.878.250.481,9	2.540.942.363,1	3.516.842.761,6	4.394.876.590,5	4.864.678.497,2	5.090.543.457,0
2. Toplam Yatırımlar	260.301,0	4.826.688,7	112.472.551,5	157.286.379,1	224.436.826,2	329.272.466,6	509.834.737,3	686.011.306,8	1.018.044.241,0	1.105.680.795,5	1.162.683.916,1
3. Toplam Tüketim	1.330.311,2	30.924.903,5	559.453.347,1	933.279.663,9	1.173.695.177,6	1.548.978.015,3	2.031.107.625,8	2.830.831.454,8	3.376.832.349,5	3.758.997.701,7	3.927.859.540,9
4. Toplam Yurtiçi Tasarruflar	217.481,8	4.254.068,2	91.926.707,9	137.144.809,1	245.008.086,0	358.092.948,7	489.699.121,6	312.868.156,8	724.554.841,0	865.380.795,5	927.189.916,1

(T) Gerçekleşme tahmin

(H) Hedef

Kaynak: DPÖ

Tablo:26	Yatırım Tasarruf Dengesi (Cari Fiyatlarla YTL)										
	1990	1995	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007^T	2008^H
1. Toplam Yatırımlar	260.301,0	4.826.688,7	112.472.551,5	157.286.379,1	224.436.826,2	329.272.466,6	509.834.737,3	686.011.306,8	1.018.044.241,0	1.105.680.795,5	1.162.683.916,1
1.1. Sabit sermaye Yat.	236.220,0	4.247.018,7	102.823.019,5	140.749.578,3	199.231.606,8	306.203.356,7	466.600.661,0	645.460.056,4	966.659.314,9	1.045.644.371,5	1.099.457.239,4
1.2. Stok Değişimleri	24.081,0	579.670,0	9.649.532,0	16.536.800,8	25.205.219,4	23.069.109,9	43.234.076,3	40.551.250,4	51.384.926,1	60.036.424,0	63.226.676,7
2. Toplam Tasarruflar	260.301,0	4.826.688,7	112.472.551,5	157.286.379,1	224.436.826,2	329.272.466,6	509.834.737,3	686.011.306,8	1.018.044.241,0	1.105.680.795,5	1.162.683.916,1
2.1. Yurtiçi Tas.	217.481,8	4.254.068,2	91.926.707,9	137.144.809,1	245.008.086,0	358.092.948,7	489.699.121,6	312.868.156,8	724.554.841,0	865.380.795,5	927.189.916,1
2.2. Dış Tas.	42.819,2	572.620,5	20.545.843,6	20.141.570,0	-20.571.259,8	-28.820.482,1	20.135.615,7	373.143.150,0	293.489.400,0	240.300.000,0	235.494.000,0

(T) Gerçekleşme tahmin

(H) Hedef

Kaynak: DPÖ

Sektörler	Sabit Sermaye Yatırımlarının Sektörel Dağılımı (Cari Fiyatlarla YTL)										
	1990	1995	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007 ^T	2008 ^H
1. Tarım	16.266,1	291.465,0	6.287.369,1	11.273.995,9	15.876.418,2	19.505.376,0	25.067.329,5	30.288.995,7	37.031.696,5	40.964.483,4	35.802.089,5
2. Sanayi	29.880,2	424.680,0	13.592.581,5	15.288.051,7	22.529.433,0	40.640.073,2	70.693.090,7	84.573.998,0	154.480.514,6	166.070.402,9	212.591.883,6
3. İnşaat	7.281,6	86.069,4	2.065.985,6	2.544.432,3	4.327.423,0	8.909.608,5	21.259.857	43.258.675,4	34.687.310,1	38.022.508,4	34.005.047,0
4. Ticaret-Turizm	1.7135,1	426.138,0	8.500.384,0	11.290.015,6	19.239.532,6	35.370.682,2	55.650.643,9	68.847.433,3	90.649.789,0	95.729.755,8	136.038.364,5
5. Ulaştırma-Haberleşme	65.352,6	842.923,0	15.590.051,2	14.193.791,5	29.705.307,4	44.707.365,5	63.636.784,3	86.087.316,9	125.687.146,5	118.132.669,4	141.641.196,8
6. Mali Müesseseler	315,9	46.561,4	980.516,9	1.193.000,5	1.371.729,5	1.953.076,3	7.523.937	9.103.826,6	10.069.587,4	11.212.337,2	14.969.556,3
7. Konut Sahipliği	76.299,5	1.649.636,0	26.985.759,6	58.768.951,8	66.347.993,9	91.113.091,2	121.390.563,7	204.215.564,9	353.405.768,1	424.474.231,8	262.213.147,0
8. Serbest Meslek ve Hizmetler	7.118,4	121.667,0	6.896.702,1	5.518.412,4	7.999.201,9	12.718.481,6	22.014.944,9	25.959.956,5	49.092.282,6	57.586.817,1	124.282.823,8
9. Kamu Hizmetleri	16.570,6	357.879,0	21.923.669,5	20.678.926,6	31.834.567,3	51.285.602,2	79.363.510,0	93.124.289,1	37.031.696,5	93.451.165,5	192.885.992,8
Toplam	236.220,0	4.247.019,0	102.823.019,5	140.749.578,3	199.231.606,8	306.203.356,7	466.600.661,0	645.460.056,4	966.659.314,9	1.045.644.371,5	1.154.430.101,3

(T) Gerçekleşme tahmin

(H) Hedef

Kaynak: DPÖ

Sektörler	Kamu Kesimi Genel Dengesi (Cari Fiyatlarla YTL)										
	1990	1995	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007 ^T	2008 ^H
1. Kamu Gelirleri	573.648,1	10.753.633,8	268.893.117,8	395.046.274,1	558.491.102,9	819.182.191,5	1.085.934.862,3	1.289.682.412,7	1.570.994.590,6	1.853.301.037,0	2.051.312.013,1
2. Transferler	167.717,1	5.787.485,4	137.670.634,1	264.734.268,3	450.263.752,6	494.826.495,5	594.650.637,6	692.099.945,0	768.021.456,6	881.250.885,7	945.945.181,3
3. Kamu Harcanabilir Geliri	405.931,0	4.966.148,4	131.222.483,7	130.312.005,8	108.227.350,2	324.355.696,0	491.284.224,7	606.582.467,7	802.973.134,0	972.050.151,3	1.105.366.831,8
4. Kamu Cari Giderleri	350.359,4	8.078.733,9	178.984.668,9	233.532.591,0	322.959.794,0	478.793.537,1	597.959.676,7	749.134.768,6	988.884.634,8	1.197.884.610,6	1.299.285.542,8
5. Kamu Tasarrufu	55.571,6	-3.112.585,5	-47.762.185,2	103.220.585,2	214.732.443,8	154.437.841,1	-106.675.452,0	-142.552.300,9	-185.911.500,8	-225.834.457,3	-193.918.711,0
6. Kamu Yatırımı	102.328,4	1.275.418,4	44.290.236,6	47.900.944,5	78.583.801,2	106.416.004,5	147.760.223,3	181.099.777,0	315.787.586,7	288.288.431,5	318.597.446,0
7. Kamu Finansman Gereği	46.756,8	4.388.003,9	92.052.421,8	151.121.529,7	293.316.245,0	260.853.845,6	254.435.675,3	323.652.077,9	501.699.087,5	514.122.888,8	512.516.157,0

(T) Gerçekleşme tahmin

(H) Hedef

Kaynak: DPÖ

Tablo:29	Özel Kesim Genel Dengesi (Cari Fiyatlarla YTL)										
	1990	1995	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007 ^T	2008 ^H
1. Özel Harcanabilir Gelir	1.141.862,0	30.212.823,3	520.157.571,3	940.112.467,2	1.310.475.913,4	1.582.715.268,0	2.029.522.522,7	2.537.117.143,9	3.298.414.065,5	3.652.328.343,9	3.992.435.098,1
2. Özel Tüketim	979.951,8	22.846.169,6	380.468.678,2	699.747.072,9	850.735.383,6	1.070.184.478,2	1.433.147.949,1	2.081.696.686,2	2.387.947.714,7	2.561.113.091,1	2.824.966.975,1
3. Özel Tasarruf	161.910,2	7.366.653,7	139.688.893,1	240.365.394,3	459.740.529,8	512.530.789,8	596.374.573,6	455.420.457,7	910.466.341,8	1.091.215.252,8	1.167.468.122,9
4. Özel Yatırım	157.972,6	3.551.270,3	68.182.314,9	109.385.434,6	145.853.025,0	222.856.462,1	362.074.514,0	504.911.529,8	702.256.654,3	817.392.364,0	902.220.666,0
5. Kamu Kesimine İkras	3.937,6	3.815.383,4	71.506.578,2	130.979.959,7	313.887.504,8	289.674.327,7	234.300.059,6	-49.491.072,1	208.209.687,5	273.822.888,8	265.247.457,0

(T) Gerçekleşme tahmin

(H) Hedef

Kaynak: DPÖ

Tablo:30	Devlet Bütçe Dengesi (Cari Fiyatlarla YTL)										
	1990	1995	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007 ^T	2008 ^H
I. Bütçe Gelirleri	441.214,0	9.758.343,6	246.610.362,1	320.490.269,9	462.215.751,1	764.430.180,2	1.113.058.470,5	1.249.910.179,1	1.509.540.794,2	1.816.551.141,5	1.975.636.496,6
1. Yerel Gelirler	390.329,1	8.463.386,0	182.290.670,1	261.902.473,9	349.495.497,3	600.616.770,8	937.103.669,8	1.042.305.418,6	1.215.615.338,9	1.494.444.691,3	1.639.636.496,6
2. Dış Yardımlar	50.884,9	1.294.957,6	64.319.692,0	58.587.796,0	112.720.253,8	163.813.409,4	175.954.800,7	207.604.760,5	293.925.455,2	322.106.450,2	336.000.000,0
II. Bütçe Giderleri	524.749,0	13.655.393,2	332.228.068,4	492.609.666,7	801.470.483,8	1.027.199.638,9	1.261.834.304,7	1.500.220.978,1	1.923.710.074,6	2.145.303.712,8	2.355.058.716,7
1. Cari Giderler	247.636,2	6.263.359,4	129.126.690,9	162.283.573,5	220.646.137,4	334.498.045,2	436.157.692,2	571.203.866,0	742.526.703,9	907.818.360,6	962.434.946,9
2. Transferler	182.573,9	5.794.161,5	142.693.624,5	261.048.321,4	455.145.454,4	506.948.350,6	617.197.819,0	700.234.763,2	784.546.989,9	845.050.666,8	950.795.304,9
3. Savunma	20.140,0	747.500,0	24.275.000,0	34.870.000,0	54.000.000,0	68.918.000,0	78.000.000,0	80.145.649,0	118.843.456,0	125.000.000,0	136.000.000,0
4. Yatırımlar	74.398,9	850.372,3	36.132.753,0	34.407.771,8	71.678.892,0	116.835.243,1	130.478.793,4	148.636.700,0	277.792.924,8	267.434.685,4	305.828.464,9
III. Finansman Dengesi	-83.535,0	-3.897.049,6	-85.617.706,3	-172.119.396,8	-339.254.732,7	-262.769.458,7	-148.775.834,2	-250.310.799,0	-414.169.280,4	-328.752.571,3	-379.422.220,1
GSMH	1.547.793,0	35.178.971,7	651.380.055,0	1.070.424.473,0	1.418.703.263,6	1.907.070.964,0	2.250.806.747,4	3.143.699.611,6	4.101.387.190,5	4.624.378.497,2	4.855.049.456,5

(T) Gerçekleşme tahmin

(H) Hedef

Kaynak: DPÖ

Tablo:31	Devlet Bütçe Dengesi (GSMH Yüzdesi)																		
	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007 ^T	2008 ^H
I. Bütçe Gelirleri	28,5	28,0	25,5	28,6	32,4	27,7	34,2	37,5	35,0	35,4	37,9	29,9	32,6	40,1	44,7	39,8	36,8	39,3	40,7
1. Yerel Gelirleri	25,2	23,0	21,7	24,3	28,6	24,1	24,4	29,2	26,9	27,8	28,0	24,5	24,6	31,5	37,7	33,2	29,6	32,3	33,8
2. Dış Yardımlar ve Krediler	3,3	5,0	3,7	4,3	3,8	3,7	9,8	8,3	8,1	7,6	9,9	5,5	8,0	8,6	7,1	6,6	7,2	7,0	6,9
II. Bütçe Giderleri	33,9	39,2	33,9	36,1	37,8	38,8	38,3	42,6	45,3	47,2	51,0	46,0	56,5	53,9	50,7	47,7	46,9	46,4	48,5
1. Cari Giderler	16,0	17,6	16,2	16,7	18,3	17,8	16,8	17,3	16,9	18,7	19,8	15,2	15,6	17,5	17,5	18,2	18,1	19,6	19,8
2. Transferler	11,8	14,6	12,3	13,0	13,9	16,5	15,5	16,5	17,6	18,2	21,9	24,4	32,1	26,6	24,8	22,3	19,1	18,3	19,6
3. Savunma	1,3	2,1	2,1	1,8	1,9	2,1	2,0	3,7	4,7	5,5	3,7	3,3	3,8	3,6	3,1	2,5	2,9	2,7	2,8
4. Yatırımlar	4,8	4,9	3,3	4,5	3,7	2,4	4,1	5,2	6,1	4,8	5,5	3,2	5,1	6,1	5,2	4,7	6,8	5,8	6,3
III. Bütçe Dengesi	-5,4	-11,2	-8,5	-7,5	-5,3	-11,1	-4,1	-5,1	-10,3	-11,8	-13,1	-16,1	-23,9	-13,7	-6,0	-7,9	-10,1	-7,1	-7,8

(T) Gerçekleşme tahmin

(H) Hedef

Kaynak: DPÖ

Tablo:32	Ödemeler Dengesi (Milyon ABD \$)															
	1990	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007 ^T	2008 ^H	
1. Cari İşlemler																
2. Sermaye Hareketleri																
3. Rezerv Hareketleri (-Artış,+Azalış)	-6,5	-66,1	-95,9	0,9	-112,3	-32,1	22,5	-90,7	-219	-281	-322	-53	-433,3	-264,0	-138,9	
4. Net Hata ve Noksan	-2,3	1,9	-1,5	-14,8	21	-9,7	-36,4	-35,2	-11,4	36,1	81,4	46,1	246,0	125,3	--	
Ortalama ABD \$ Kuru (1\$=TL)	2.618,98	46.554,51	82.150,5	154.893,3	262.384,34	422.312,6	626.397,67	1.177.869,6	1.507.052	1.485.591,9	1.428.057,9	1,3505	1.4415	1.3500	1,41	

16 Temmuz 1997 tarih ve 38/97 sayılı yeni Para ve Kambiyo Yasası ile resmi döviz işlemlerinin durdurulmasına bağlı olarak Bedelsiz Dışalım kalemi 1997 yılından itibaren kaldırılmıştır
2005 yılından itibaren ortalama döviz kuru YTL olarak belirtilmiştir.

(T) Gerçekleşme tahmin

(H) Hedef

Kaynak: DPÖ

Tablo:33	Konaklama Tesisleri ve Yatak Kapasitelerinin Dağılımı																		
	1985	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	
Toplam	A....	54	89	80	86	93	93	93	99	104	109	115	116	120	123	128	128	133	139
	B....	4.120	6.125	6.633	7.087	7.462	7.814	7.774	8267	8.940	9.365	9.932	10.520	10.798	10.916	11.858	12.222	13.145	13.755
1. Otel, Otel Apt. Ve Diğer	A....	37	55	59	68	74	78	78	81	87	93	102	103	107	110	115	116	121	127
	B....	3.687	5.414	6.012	6.630	7.017	7.469	7.453	7821	8.504	8.972	9.557	10.213	10.507	10.611	11.550	11.926	12.839	13.453
2. Pansiyon ve Misafirhaneler	A....	17	34	21	18	19	15	15	18	17	16	13	13	13	13	13	12	12	12
	B....	433	711	621	457	445	345	321	446	436	393	375	307	291	305	308	296	306	302
3. Doluluk Oranı		23,07	35,27	22,7	31,2	36,3	37,3	37,5	31,8	34,8	30,6	36,7	37,2	30,9	37,8	37	40,7	40,2	33,2

Kaynak: Turizm Planlama Dairesi, Devlet Planlama Örgütü

Tablo:34	Tüketici Fiyatları Endeksi Değişim Oranları (%)																			
	1985	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008
Ocak	0,1	6,4	3,3	7,4	4,9	4,8	9,5	6,7	5,2	4,6	4,9	4,3	2,6	1,8	3,4	0,7	-0,9	1,0	1,3	1,6
Şubat	2,5	16,9	6,4	18,3	12,1	14,4	17,0	13,7	14,0	13,1	9,5	10,7	5,9	3,9	6,0	0,3	-0,9	0,7	2,0	2,2
Mart	5,9	20,8	10,7	22,3	17,9	39,6	25,9	18,6	24,2	19,0	15,5	16,6	13,3	6,2	7,9	1,8	-0,9	2,5	3,5	3,8
Nisan	8,9	25,0	15,2	25,6	20,5	66,8	27,4	22,9	29,1	24,4	18,9	19,8	30,7	7,3	9,8	2,4	0,5	4,2	4,2	6,3
Mayıs	12,2	28,3	18,0	28,1	22,4	109,4	29,6	30,6	32,8	29,2	21,0	21,0	34,5	7,3	12,9	4,6	-0,2	6,4	4,3	7,9
Haziran	13,6	32,2	23,8	30,5	25,3	116,4	31,6	36,6	34,3	32,8	23,8	25,3	39,2	8,2	9,0	4,2	-0,4	8,5	3,4	9,8
Temmuz	16,3	35,4	26,8	34,6	31,5	126,6	40,7	48,1	39,7	36,7	26,3	32,2	43,3	11,4	6,9	4,2	-0,2	10,2	3,6	
Ağustos	42,0	51,0	29,2	39,1	37,8	149,3	50,6	60,8	50,8	43,9	34,1	38,9	50,8	15,2	7,1	6,5	0,5	12,6	5,9	
Eylül	47,7	58,2	34,9	44,2	40,5	166,1	60,1	67,0	56,6	53,0	42,9	42,9	59,7	16,9	9,1	8,4	2,0	15,9	7,7	
Ekim	52,2	62,0	39,1	50,1	44,0	179,1	63,8	73,5	64,5	56,1	47,5	46,4	69,1	20,7	10,9	10,3	2,5	18,6	9,3	
Kasım	47,8	65,6	42,5	55,9	50,9	192,9	67,2	79,9	73,6	61,1	50,2	49,2	71,9	21,9	11,7	10,9	2,3	19,0	9,0	
Aralık	43,0	69,4	46,3	63,4	61,2	215,0	72,2	87,5	81,7	66,5	55,3	53,2	76,8	24,5	12,6	11,6	2,7	19,2	9,4	

Kaynak: DPÖ

Tablo:35		KKTC ve TC Enflasyon Oranları (Tüfe Bazlı)			
Yıllar	KKTC	TC	Yıllar	KKTC	TC
1984	70,7	49,7	1997	81,7	99,1
1985	43,0	44,2	1998	66,5	69,7
1986	48,1	30,7	1999	55,3	68,8
1987	43,0	55,1	2000	53,2	39,0
1988	62,6	77,1	2001	76,8	68,5
1989	51,8	64,3	2002	24,5	29,8
1990	69,4	60,4	2003	12,6	18,4
1991	46,3	71,1	2004	11,6	9,3
1992	63,4	66,0	2005	2,7	7,7
1993	61,2	71,1	2006	19,2	9,7
1994	215,0	125,5	2007	9,4	8,4
1995	72,2	76,1	2008-Q1	3,8	3,09
1996	87,5	79,8	2008-Q2	5,6	2,82

Kaynak: DPÖ, TCMB

Tablo:36		Tüketici Fiyatları Endeksi (1998-1999=100 Temel Yılı)					
Ana Harcama Gruplarının Önceki Döneme Göre Değişime Etkileri							
Ana Gruplar	2007				2008		
	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	
1. Gıda ve Alkolsüz İçecekler	1,5	-1,5	3,5	0,7	2,0	0,6	
2. Alkollü İçecekler ve Tütün	0,2	0,1	0,3	0,0	0,0	0,1	
3. Giyim ve Ayakkabı	-0,7	1,2	-0,2	-0,1	-0,1	1,0	
4. Konut, Su, Elektrik, Gaz ve Diğer Yakıtlar	0,1	0,2	0,0	0,0	0,8	1,0	
5. Mobilya, Ev Aletleri ve Ev Bakım Hizmetleri	0,4	0,0	0,2	0,1	0,3	0,4	
6. Sağlık	0,3	0,0	0,0	0,1	0,0	0,0	
7. Ulaştırma	0,1	0,0	-0,1	0,1	0,2	1,4	
8. Haberleşme	0,0	-0,1	0,1	0,0	0,0	0,0	
9. Eğlence ve Kültür	-0,1	0,0	0,0	0,1	-0,1	0,1	
10. Eğitim	0,0	0,0	0,1	0,5	0,1	0,1	
11. Lokanta ve Oteller	0,2	0,1	0,1	0,1	0,3	0,1	
12. Çeşitli Mal ve Hizmetler	1,4	0,0	0,0	0,0	0,3	0,8	
Genel	3,4	0,0	4,0	1,6	3,8	5,6	

Kaynak: DPÖ

Tablo:37

Dış Ticaret Verileri

İthalat

Yıllar	YTL					ABD \$				
	Q1	Q2	Q3	Q4	Toplam	Q1	Q2	Q3	Q4	Toplam
2006	401.138.581	509.524.226	535.881.196	537.276.998	1.983.821.001	300.714.537	350.917.765	355.753.551	368.834.425	1.376.220.278
2007	449.824.830	504.160.486	508.028.299	626.818.571	2.088.832.186	319.138.673	376.248.537	394.431.906	526.783.172	1.616.602.288
2008	461.626.925	590.415.889			1.052.042.814	383.690.036	467.136.845			850.826.881

TC. ve 3. Ülkelerden İthalat (ABD \$)

Yıllar	TC					3. Ülkeler				
	Q1	Q2	Q3	Q4	Toplam	Q1	Q2	Q3	Q4	Toplam
2006	199.406.774	251.330.686	248.738.247	247.503.262	946.978.969	101.307.763	99.587.079	107.015.305	121.331.163	429.241.310
2007	228.921.827	267.959.769	259.539.159	288.545.100	1.044.965.855	90.216.846	108.288.768	134.892.747	238.138.072	571.536.433
2008	255.083.098	327.044.062			582.127.160	128.606.838	140.092.883			268.699.721

TC. ve 3. Ülkelerin Toplam İthalat İçindeki Payları (%)

Yıllar	TC					3. Ülkeler				
	Q1	Q2	Q3	Q4	Toplam	Q1	Q2	Q3	Q4	Toplam
2006	66,3	71,6	69,9	67,1	68,8	33,7	28,4	30,1	32,9	31,2
2007	71,7	71,2	65,8	54,8	64,4	28,3	28,8	34,2	45,2	35,6
2008	66,5	70,0			68,4	33,5	30,0			31,6

Dış Ticaret Verileri

İhracat

Yıllar	YTL					ABD \$				
	Q1	Q2	Q3	Q4	Toplam	Q1	Q2	Q3	Q4	Toplam
2006	29.098.951	31.009.076	15.843.542	15.183.252	91.134.821	21.771.821	22.146.293	10.634.804	10.314.629	64.867.547
2007	41.291.600	28.893.664	17.979.422	22.629.862	110.794.548	29.493.028	21.563.963	14.005.438	18.622.384	83.684.813
2008	27.762.653	37.197.497			64.960.150	23.089.286	29.350.357			52.439.643

TC. ve 3. Ülkelerden İhracat (ABD \$)

Yıllar	TC					3. Ülkeler				
	Q1	Q2	Q3	Q4	Toplam	Q1	Q2	Q3	Q4	Toplam
2006	8.752.344	10.821.674	5.758.531	5.542.813	30.875.362	13.019.477	11.324.619	4.876.273	4.771.816	33.992.185
2007	14.706.847	15.570.218	8.645.572	9.984.806	48.907.443	14.786.181	5.993.745	5.359.866	8.637.578	34.777.370
2008	12.891.379	16.501.332			29.392.711	10.197.907	12.849.025			23.046.932

TC. ve 3. Ülkelerin Toplam İhracat İçindeki Payları (%)

Yıllar	TC					3. Ülkeler				
	Q1	Q2	Q3	Q4	Toplam	Q1	Q2	Q3	Q4	Toplam
2006	40,2	48,9	54,01	53,7	47,6	59,8	51,1	45,9	46,3	52,4
2007	49,9	72,2	61,7	53,6	58,4	50,1	27,8	38,3	46,4	41,6
2008	55,8	56,2			56,1	44,2	43,8			43,9

Kaynak: Ticaret Dairesi

Tablo:38		
Asgari Ücret Gelişmeleri		
Yıllar	Asgari Ücret (TL)	Uygulama Tarihi
1977	1.820	6 Mayıs 1977
1978	2.780	30 Ağustos 1978
1979	4.333	18 Temmuz 1979
1980	8.660	4 Nisan 1980
1981	13.000	19 Haziran 1981
1982	22.000	10 Haziran 1982
1983	24.270	8 Temmuz 1983
1984	30.300	21 Şubat 1984
1985	46.000	1 Ocak 1985
1986	75.000	1 Ocak 1986
1987	90.000	1 Ocak 1987
1988	121.000	1 Ocak 1988
1989	205.001	1 Ocak 1989
1990	340.500	1 Ocak 1990
1991	520.000	1 Ocak 1991
1992	806.000	1 Ocak 1992
1993	1.373.000	1 Ocak 1993
1994	3.000.000	1 Ocak 1994
	5.000.000	1 Ağustos 1994
1995	9.420.000	1 Ocak 1995
	11.590.000	1 Eylül 1995
1996	14.800.000	1 Ocak 1996
1997	23.000.000	1 Ocak 1997
	33.800.000	1 Eylül 1997
1998	50.250.000	1 Ocak 1998
	67.000.000	1 Eylül 1998
1999	85.000.000	1 Ocak 1999
	103.000.000	1 Haziran 1999
2000	137.000.000	1 Ocak 2000
	160.000.000	1 Temmuz 2000
2001	200.000.000	1 Ocak 2001
	240.000.000	1 Ağustos 2001
2002	320.000.000	1 Ocak 2002
	380.000.000	1 Ekim 2002
2003	440.000.000	1 Ocak 2003
	500.000.000	1 Ağustos 2003
2004	550.000.000	1 Mart 2004
	627.000.000	1 Temmuz 2004
2005 (1)	720	1 Haziran 2005
2006	780	1 Ocak 2006
	860	1 Ağustos 2006
2007	950	1 Şubat 2007
2008	1.060	1 Ocak 2008

(1) 2005 yılından sonra YTL olarak belirtilmiştir.

Kaynak: DPÖ

Ürünler	Akaryakıt Satışı (Ton)																	
	1985	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006
1. Benzin (Super+Kurşunsuz)	15.883	34.796	34.131	36.467	41.116	42.122	43.490	44.499	49.338	51.742	51.995	48.492	45.385	44.214	46.537	51.187	55.714	59.877
2. Gazyağı	632	967	1.274	1.756	1.604	1.541	1.372	1.153	1.166	1.162	1.136	1.600	778	789	861	946	814	1.025
3. Motorin (Avro dizel dahil)	37.041	48.223	46.017	53.903	51.741	50.792	54.737	55.642	62.392	75.868	92.478	81.460	78.536	84.247	94.032	118.224	155.573	148.023
4. Fuel-Oil (1)	2.614	2.489	2.075	2.359	2.034	3.065	2.654	2.000	1.393	1.802	66	-	-	-	-	-	-	-
5. Jet A-1	3.555	6.726	5.427	8.299	12.339	12.131	13.658	15.749	12.995	7.958	13.445	16.788	13.266	11.598	11.291	12.371	15.196	21.409
6. LPG	290	3.054	3.219	7.154	8.529	8.913	10.553	11.293	13.060	13.618	14.405	15.196	12.989	12.843	13.716	16.475	16.541	17.784
7. Madeni Yağ	408	559	641	516	426	440	204	271	324	488	476	286	370	562	693	916	1.068	1.269
Toplam	60.423	96.814	92.784	110.454	117.789	119.004	126.668	130.607	140.668	152.638	174.001	163.822	151.324	154.253	167.130	200.119	244.906	249.387

(1) Elektrik Kurumu'nun ihtiyacı için 2004 yılında 138,050 mton ve 2005 yılında 176,964 mton olarak ithal edilen miktar belirtilmemiştir

Kaynak: K.T.Petrolleri Ltd. Şti., Altınbaş Petrol Ltd. Şti., DPÖ

Sektörler	Çalışan Nüfusun Sektörel Dağılımı																			
	1985	%	1990	%	1995	%	2000	%	2001	%	2002	%	2003	%	2004	%	2005	%	2006 ^T	%
1. Tarım	20.595	33,5	19.094	26,7	17.383	22,8	15.236	17,1	14.931	16,5	14.632	15,7	14.339	14,5	13.765	13,1	13.077	12,0	12.423	11,0
2. Sanayi	6.213	10,1	8.034	11,3	8.348	10,9	8.715	9,6	8.715	9,6	8.891	9,5	9.234	9,3	9.593	9,1	9.848	9,0	10.157	9,0
3. İnşaat	4.454	7,2	7.451	10,4	9.584	12,5	14.104	15,8	14.104	15,6	15.786	17,0	19.433	19,7	20.205	19,3	21.160	19,4	23.022	20,3
4. Ticaret-Turizm (1)	5.586	9,1	6.942	9,7	8.367	10,9	9.630	10,8	9.630	10,7	10.520	11,3	11.088	11,2	12.505	11,9	13.474	12,3	13.683	12,3
5. Ulaştırma-Haberleşme	4.004	6,6	5.728	8,0	6.510	8,5	8.104	9,1	8.104	9,0	8.310	8,9	8.550	8,7	9.067	8,7	9.952	9,1	10.280	9,1
6. Mali Müesseseler	1.531	2,5	1.968	2,8	2.397	3,1	2.397	2,7	2.397	2,7	2.397	2,6	2.509	2,5	2.509	2,4	2.583	2,4	2.635	2,3
7. Serbest Meslek ve Hiz. (2)	4.641	7,5	6.329	8,8	7.276	9,6	13.057	14,6	14.401	15,9	14.494	15,6	15.089	15,3	17.914	17,1	18.735	17,2	20.019	17,7
8. Kamu Hizmetleri (3)	14.475	23,5	15.979	22,3	16.589	21,7	18.084	20,2	18.084	20,0	18.084	19,4	18.618	18,8	19.315	18,4	20.261	18,6	21.180	18,7
Toplam İstihdam	61.499	100,0	71.525	100,0	76.454	100,0	89.327	100,0	90.366	100,0	93.114	100,0	98.860	100,0	104.873	100,0	109.090	100,0	113.399	100,0

(1) Ticaret ve Turizm ayrımı 1983 yılından itibaren yapılmaya başlanmıştır.

(2) Serbest Meslek ve Hizmetler 1983 yılından önce kamu hizmetleri içerisinde gösterilmiştir.

(3) KİT ve Belediyeler dahildir.

(T) Gerçekleşme tahmini.

Kaynak:DPÖ

Tablo:41	Hanehalkı İşgücü Anketine Göre İstihdam					
	Sektörler	2004	%	2005	%	2006
1. Tarım, Ormancılık, Avcılık ve Balıkçılık	7.278	8,4	4.681	5,5	4.378	4,8
2. Madencilik ve Taşocakçılığı	114	0,1	144	0,2	113	0,1
3. İmalat Sanayi	9.490	10,9	8.440	9,9	8.006	8,7
4. Elektrik, Gaz, Su	607	0,7	641	0,7	644	0,7
5. İnşaat ve Bayındırlık İşleri	8.079	9,3	8.375	9,8	9.590	10,4
6. Toptan ve Perakende Ticaret	14.130	16,3	14.563	17,0	16.757	18,3
7. Lokanta ve Oteller	5.039	5,8	4.942	5,8	5.755	6,3
8. Ulaştırma, Haberleşme ve Depolama	5.289	6,1	5.378	6,3	5.250	5,7
9. Mali Aracı Kuruluşlar	3.403	3,9	3.044	3,5	3.541	3,9
10. Gayrimenkul Kiralama	3.595	4,1	4.261	5,0	3.319	3,6
11. Kamu Yönetimi	13.309	15,3	14.346	16,8	14.969	16,3
12. Eğitim Hizmetleri	8.576	9,9	9.120	10,6	9.743	10,6
13. Sağlık İşleri	2.545	2,9	2.470	2,9	2.931	3,2
14. Diğer Toplumsal Hizmetler	5.460	6,3	5.178	6,0	6.821	7,4
Toplam	86.914	100,0	85.583	100,0	91.815	100,0

Kaynak: DPÖ

Notlar

Para Arzı

En geniş anlamıyla ‘para arzı’; bir ekonomide belirli bir anda dolanımda bulunan ve para olarak kullanılan araçların toplamını ifade etmektedir. Ülkeden ülkeye veya zaman içerisinde farklılık gösterse de ‘para arzı’ likidite derecelerine göre M1 (Dar Para Arzı), M2 (Ara Para Arzı) ve M3 (Geniş Para Arzı) şeklinde tanımlanmakta ve aşağıdaki şekilde hesaplanmaktadır.

M1= Dolaşımdaki Para+Bankalardaki Vadesiz Mevduat+KKTCMB’deki Mevduat

M2= M1+Bankalardaki Vadeli Mevduat

M3= M2+ Bankalardaki Resmi Mevduat+ KKTCMB’deki Diğer Mevduat

Mevduat

Yazılı veya sözlü olarak veya herhangi bir şekilde halka duyurulmak suretiyle faiz veya her ne ad altında olursa olsun bir ivaz karşılığında istendiğinde veya belli bir vadede iade edilmek üzere para alınması mevduat kabulü sayılır. Ancak bono ve tahvil piyasalarını düzenleyen mevzuat kuralları saklıdır. Kabul edilen para karşılığında mevduat hesap cüzdanı yerine, adi veya ticari senetler, makbuz veya sertifika verilmesi durumu değiştirmez.

Kredi

Belirli miktardaki satın alma gücünün (nakit), belirli bir süre için ve geri verilmek üzere bir bedel (faiz) karşılığı gerçek ya da tüzel kişilere verilmesidir.

39/2001 sayılı ‘KKTC Bankalar Yasası’ uygulamasında; bir bankanın vereceği nakdi krediler ile teminat mektupları, kefaletler, aval, ciro ve kabuller gibi gayri nakdi krediler, satın alacağı tahvil ve benzeri sermaye piyasası araçları, tevdiatta bulunmak suretiyle ya da herhangi bir şekil ve surette vereceği ödünçler, varlıkların vadeli satışından doğan alacaklar, vadesi geçmiş nakdi krediler ve gayri nakdi kredilerin nakdi tahvil olan bedelleri, vadeli işlem ve opsiyon sözleşmeleri ile benzeri diğer sözleşmeler ve ortaklık payları izlendikleri hesaba bakılmaksızın kredi sayılır.

Banka

Şirketler Yasası ve 39/2001 sayılı ‘KKTC Bankalar Yasası’ altında kurulan bankalar ile yabancı bankaların Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti’nde açılan şubelerini anlatır. Halen KKTC’de faaliyet gösteren toplam 24 tane mevduat bankası bulunmaktadır.

Bankacılık Sektörü

Yukarıda tanımlanan bankalardan oluşan sektörü ifade etmektedir. Tanıma uygun 24 bankanın haricindeki her türlü finansal kuruluş sektörün dışında tutulmuştur.

Bankacılık Sektörü Parasal Verileri

Sektöre ait parasal büyüklükler bankaların KKTC Merkez Bankası'na göndermiş oldukları geçici bilançolardan derlenmiştir. Söz konusu bilançolar her takvim ayının son günü itibarıyla hazırlanmakta ve bankaların o gün itibarıyla bilanço durumlarını göstermektedir. Ancak, Merkez Bankası yapacağı incelemeler neticesinde, bu bilançoların bazı kalemlerinde düzeltmeler talep edebileceğinden dolayı bu bilançolar 'geçici' olarak kabul edilmektedir.

Dönüşüm Metodu

Bülten'de yabancı para miktarının Yeni Türk Lirası karşılıkları hesaplanırken Bankamızın gösterge niteliğinde belirlediği günlük döviz kurları kullanılmaktadır. Söz konusu dönüştürme, ilgili yabancı para birimine ait 'döviz alış kuru' kullanılmak suretiyle yapılmaktadır.

Bültenin Kapsadığı Dönem

Bülten'de bankacılıkla ilgili veriler Mart-Haziran 2008 dönemini kapsamakta ve veri grubu da genellikle aylık ve üç aylık bazda düzenlenmiştir. Bankacılık sektörü ile ilgili söz konusu aylık veriler aynı zamanda Bankamızın resmi internet sitesinde (www.kktcmb.trnc.net) yayınlanmaktadır.

Bültenle İlgili Diğer Hususlar

Yukarıda da belirtildiği gibi, bankacılık verileri geçici bilançolardan derlendiğinden dolayı, Bankamız bu mali verilerin doğruluğunu garanti etmemekte ve tamamen bilgi amaçlı yayınlanan bu verilerle ilgili hiçbir sorumluluk kabul etmemektedir. Ayrıca Bankamız, söz konusu verilerde önceden haber vermeden kısmen veya tamamen değişiklik/düzeltilme yapma hakkını saklı tutmaktadır. Bu nedenle, Bülten'de yer alan dönemselsel bir bilgi, önceki veya sonraki bültenlerde çeşitli sebeplerle meydana gelecek güncellemeler sonucunda değişikliğe uğrayabilir.

Bu Bülten, Araştırma ve Fon Yönetimi Müdürlüğü tarafından hazırlanmış olup, KKTC Merkez Bankası Yönetim Kurulu onayı ile yayımlanmıştır.